

ERDÉLYI
PROTESTÁNS LAP.

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

1898.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

MOLNÁR ALBERT,

TH. TANÁR.

I-SŐ ÉVFOLYAM.

K O L O Z S V Á R,

NYOMATOTT GOMBOS F. LYCEUM-KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1898.

TARTALOM.

	Lapszám.		Lapszám
<i>Bartha Miklós</i>		Látások	49.
Gomfáltéti ünnepély Székesen	317.	Adatok az erdélyi protestáns papok egy részének memorándumához	58.
<i>Bartha Károly</i>		Az erdélyi ref. egyházkerületi hitelbank részvénytársaságról	73.
Egy kis részvét	115.	Ima 1898. márcz. 15 ik napján az ifjuság által rendezett ünnepélyen	85.
<i>Bartók Béla</i>		A rendkívüli vallástanári minősítés kérdéséhez	121, 129, 137.
A bonchidai ev. ref. egyházközség a múlt és jelen évben	398.	Nyilatkozat	198.
<i>Bekecsalji</i>		Válaszul Kanonistának	231, 240, 251.
Hangok a végekről	190.	Ima a tanév megnyitásán	313.
Megfigyelések és benyomások	211, 219.	Erzsébet királyné	321.
<i>Bedőházi János</i>		Fájdalom és vigasz	331.
Jelige: J. I. 3, 6.	5.	Szerkesztői nyilatkozat	348.
<i>Biró Sándor</i>		Adatok a divatos evangelisatióhoz	372.
Könyvismertetés	160.	Védekezzünk	403.
<i>Bod Károly</i>		411, 419, 427, 437, 445.	
Pályám emlékezete	76, 91, 98.	<i>Molnár Lőrinc</i>	
Felhívás előfizetésre	135.	Romániai egyházmegyénkből	11.
<i>Csekme Ferencz</i>		Szeretel ház	17.
Szabadság, testvériség, egyenlőség	88.	Jeremiás próféta	69.
<i>C.</i>		Szász Béla dr. ravatalánál	239.
Kollegiumaink vagyonszisztiikai kimutatásai	176.	<i>Nagy Károly</i>	
<i>Gáspár János</i>		A protestáns egyházak és az 1848. XX ik t.-czikk	4, 9.
A kükküllői egyházmegyéből	399.	A prot. lelkész feladata napjainkban	22, 29.
<i>Dr. Gidófalvy István.</i>		»Idvesség utja«	55.
Emlékirat Herepei Gergelynek lelki pásztorkodása 25-ik évfordulója alkalmából	145.	Egyházkerületi papi értekezletünk 1848—1898. márcz. 15.	57, 65.
Országos központi hitelszövetkezet	293.	Bölcs határozat	103.
<i>G. Diószeghy Mór</i>		A lelkészi fizetés kiegészítéséről szóló törvényjavaslat bizottsági tárgyalásai	113, 124.
Feltámadáskor	115.	Wlassics miniszter által elrendelt istentiszteletek	413.
Kis fiamnak	142.	Vallás és politika	422.
Nehéz út	328.	Modern törekvések a budhizmusban	424.
Fényes csillag	440.	Bevezetés a Schleiermacher »Über die Religion« czimű műve olvastatásához	387, 397, 404, 413, 421, 430, 438, 446.
<i>Ince Lajos</i>		<i>Németh Sándor</i>	
A vallás tanítás	75.	Krisztus halála előtt mondott könyörgése	113.
Ima	368.	Egységes hittudat	171, 200.
<i>Juhász Sándor</i>		Népiskolai vallástanítás érdeke	274.
Karácsony	440.	A hegyibeszéd módszeres feldolgozása	383.
<i>Kenessey Béla</i>		<i>Nemes Árpád</i>	
Nyílt levél	34.	Nyilvános számadás és köszönet	163, 361.
Értesítés	62.	<i>Nemes Ferencz</i>	
Husvét	111.	A széki egyházmegyéből	282.
Értesítés	115.	<i>Parádi Kálmán</i>	
Az erők egyesítése	146.	Tanügyi előadói évi jelentés	232, 242, 252, 259, 269, 277.
Karácsony	435.	Vélemény az érettségi vizsgálat latin irásbeli részére vonatkozólag	293, 285.
Pünköszt	173.	<i>Ifj. Péter Károly</i>	
A jelentő ívek tárgyában	287.	Kálvin mint egyházi szónok	13, 26.
Könyvismertetés	296.	Az udvarhelyi egyházmegye figyelemre méltó s a kongrua-törvénynyel kapcsolatos határozata	180.
Tudomány és theologia	333.	<i>Péchy Árpád</i>	
340, 347, 355, 363.		Egyház és iskola	96.
<i>Dr. Kecskeméthy István</i>		Jelentés a brassói ev. ref. egyház állapotáról 1897-ben	273, 280.
Nyilatkozat	44.	<i>Phileteus</i>	
Reformációi emlékünnepi beszéd	388.	Az egyházi fegyelemről	356, 364.
<i>Kerekes András</i>		<i>Pokoly József</i>	
Tanévet bezáró ima	265.	Interconfessionalis bajok	138.
<i>Kiss Ferenc</i>			
A marosi egyházmegyéből	400, 405.		
<i>Lajos János</i>			
Az udvarhelyi egyházmegyéből	228, 237, 246, 257.		
<i>Máthé Samu</i>			
Alkalmi beszéd	115.		
<i>Miklós Géza</i>			
Budha és Krisztus három példázata	161.		
<i>Molnár Albert (szerkesztő)</i>			
Előszó	2.		
A lelki pásztorról	14, 18, 25.		
Megjegyzések és okmányok	37.		

	Lapszám.
Egyházi adók közigazgatási behajtása	168.
Érdekeink képviselete a kultuszminiszte- riumban	349.
A német császár jeruzsálemi utja	381.
Egyházak osztályozása és lelkészminősítés	395.
Prot. theol fakultás az egyetemen	428.
Év végén	443.
<i>Sámuel Aladár</i>	
A selyei ev. ref. egyház története	406.
<i>Sárkány Lajos</i>	
Az iskolai évet megnyitó beszéd.	214 324.
<i>s. r.</i>	
A mi sok, az mégis csak sok	174.
<i>Szász Domokos</i>	
Nyílt levél a szerkesztőhöz	1, 41.
Levél a »Budapesti Hírlap« szerkesztőjéhez	1-3.
Püspöki évi jelentés a ker. közgyűlésen	195, 203, 215, 305.
Mélyen tisztelt közgyűlés	305.
Imádság	339.
<i>Szász Béla</i>	
Hálaadó ének	125.
<i>Dr. Szabó Sándor</i>	
Helyreigazításul Tóthfalusi József. ref. lelkész urnak »Az adóról« című cikkére	51.
<i>Szabolcska Mihály</i>	
Ének a szeretetről	91.
Pünköstben	181.
<i>Tankó Béla</i>	
»A szászvárosi ev. ref. Kun-kollegium tör- ténete	99.
<i>Tárkányi György.</i>	
Res catholicae	306.
<i>Thamó Gyula</i>	
Utóhang az adókról	308.
<i>Tóthfalusi József</i>	
Az adóról	19, 28
Benső élet	326.
<i>Dr. Török István</i>	
Könyvtáraink ügyében	154.
<i>Tövisháti</i>	
Csak viribus unitis	173.
Honter János	293.
<i>Vajda Ferencz</i>	
Valamí készül	33, 42.
Karácsonyi gondolatok	
<i>Váró Ferencz</i>	
Mózes	307.
<i>Vécsei János</i>	
Negyven éves papi jubileum	244.
<i>Z. Kiss Sándor</i>	
A bibliáról általában s különösen, hogy miért és hogyan olvassuk a bibliát	26, 95, 105, 112.
Megjegyzések a lelkészi jövedelem kiegészi- téséről szóló törvényjavaslatra	61 66.
A vallástanári állások betöltésének kér- dése	123, 130.
<i>Z. K. S</i>	
Az egyházkerületi takarékpénztár	45, 53.
Vélemény az egyházkerületi hitelbank alap- szabálytervezetéről	74, 87.
Refleksiók az egyházkerületi hitelbank lé- tesítése ellen felhozott véleményekre és nyilatkozatokra	141, 147, 155, 165, 178, 188.
<i>Zayzon János</i>	
Ima	351.
<i>Z.</i>	
Hogy állunk tehát?	335.
<i>Zsilinszky Mihály</i>	
Székfoglaló beszéd	371, 379.
Erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlés	199, 204, 216, 224, 233, 243, 254, 261, 271, 279.

	Lapszám.
Igazgató tanácsunk üléséből. <i>r. s.</i>	12, 21, 43, 61, 69, 76, 90, 114, 133, 150, 158, 170, 245, 256, 288, 399, 322, 334, 351, 358, 390, 415, 424, 430, 439, 446.
Irodalom	39, 46, 92, 316, 344, 352, 359, 367, 392, 415.
Gyászlap	39, 246, 317, 408.
Törvényjavaslat a lelkészi jövedelem kiegészíté- séről	49.
Szerkesztői üzenet	47, 63, 78, 93, 110, 118, 182, 194, 442, 449.
Fölvilágosítás	61.
A magyarországi ev. ref papi árvák kolozs- vári Szeretetházának alapszabályai	81.
Kérő szózat a nt. ev. reform. lelkész urakhoz <i>Szerk.</i>	98.
Kiadóhivatal üzenete	101, 136, 418, 434, 449.
Az egyetemes konvent ülései, <i>n.</i> —	106.
A gyulafehérvári egyházmegye papi értekez- lete. — <i>n.</i>	108.
Templomszentelési s papbeiktatási ünnepély- Kolozsvárt	108.
Elszámolás dr. Kovács Ödön siremlékére befolyt adományokról	110, 117.
Templomszentelési és papbeiktatási ünnepély	114.
Felhívás előfizetésre, <i>Lic. Rác Kálmán</i>	117.
Az erd. ev. ref. egyházkerület számára juttatott segélyeknek kimutatása	118.
A lelkészi fizetések kiegészítéséről szóló tör- vényjavaslat orsvágygyűlési tárgyalásai	131, 140, 149, 159.
A Magyar Protest. Irod. Társaság Kolozsvártt	185.
A maros-ujvári ev. ref. egyház múlt évi éle- téről	192.
Az év végén	190, 201, 226, 236, 255, 263, 282, 282, 191.
A görgényi egyházmegyéből, <i>s. s.</i>	191.
Törvénykezés	204.
Tájékoztatás a kolozsvári ref. koll. igazgatóságától	220.
A pozsonyi ev. ref. egyház kérelme	223.
Nyilvános nyugtázás, <i>Jancsó Lajos</i>	266.
A győri ev református gyülekezet kérő szava minden jó magyar szívhez	229.
Értesítés a ref. theol. igazgatóságtól	264.
Az 1898—99-ik évre vonatkozó figyelmeztetés az ev. ref. coll. igazgatóságától	266.
Magyarláros, <i>w.</i> —	289.
Szivesesség, <i>Ryzer</i>	315.
Erzsébet királyné halála, <i>z.</i>	323.
II. József császár háromszéki utazása 1773-ban, 328, 343.	323.
A király népeihez	339.
Nyereményjegyzék az erd. ev. ref. egyházk.sze- retetház sorsjátékának I-ső huzásáról	362, 370, 377.
Az ev. ref. egyetemes conventelnökségének üdvözlete	366.
A balázsfalvi ev. ref. egyház kérelme	367.
Kellemes meglepetés Mező Záhon	399.
A görgényi egyházmegyéből, <i>i. k. l.</i>	431.
Nyereményjegyzék az erd. ev. ref. egyházker. szeretetház sorsjátékának II-ik huzásáról, 442, 449	442, 449.
<i>Különlék rovata:</i> 7, 15, 23, 31, 39, 47, 56, 62, 70, 78, 92, 101, 109, 126, 136, 142, 150, 163, 171, 181, 193, 202, 212, 220, 229, 237, 248, 257, 266, 275, 284, 291, 300, 310, 318, 329, 336, 345, 359, 369, 375, 384, 393, 400, 409, 417, 425, 432, 440, 447.	
<i>Hivatalos rész:</i> 8, 16, 24, 32, 40, 47, 56, 63, 72, 78, 93, 101, 110, 120, 127, 136, 143, 151, 164, 172, 182, 194, 202, 213, 221, 230, 238, 249, 258, 268, 256, 284, 292, 302, 312, 320, 322, 330, 338, 346, 354, 362, 370, 377, 385, 394, 410, 418, 426, 434, 442, 449.	

TÁGYMUTATÓ

az 1898. év folyamán kiadott, általános érdekű igazgató-tanácsi rendeletekről.

A Prot. Lap hányadik ámában	Melyik ig.-tanácsi szám alatt	Hányadik lapon	Mi a tárgya?
j e l e n t m e g			
1.	5418—1897.	8.	Az »Erdélyi Protestáns Lap« megalapítása.
2.	19—1898.	16.	Szerződéses énekvezéreknek az egyházkerületi képviselő-választásoknál szavazati joguk nincsen.
8.	214—1898.	63.	Utasítás az illeték-egyenértéki bevallások mikénti teljesítése iránt.
11.	908—1898.	93.	Az 1848-iki törvények megalkotása emlékének ápril. 11-én leendő megünneplése.
12.	588—1898.	102.	Utasítás a fatenyésztés népiskolai tanítása tárgyában.
13.	935—1898.	110.	A kegyjavadalmi év kezdetéig felmerülhető beszolgálati költségek mikénti fedezése.
14.	1167—1898.	120.	A középiskolai tanárok tovább képzéséről szóló közokt. miniszteri rendelet.
15.	1311—1898.	127.	A népiskolai és óvodai építkezések szabályai.
18.	1453—1898.	151.	A tanítók államsegélyi összegeinek kifizetési ideje megállapítottatik.
24.	1774—1898.	213.	A tanítók elbocsátási bizonyítványainak kiadása.
34.	2357—1898.	302.	Utasítás a népiskolák részéről vezetendő rendtartás és az általuk szolgáltatandó statisztika tárgyában.
41.	3158—1898.	354.	Az előbbi utasítás kiegészítése.
42.	3399—1898.	362.	A reáliskolai tanulók pótló érettségi vizsgálati bizonyítványainak mikénti kiállítása.
44.	3612—1898.	378.	Az iskolai Erzsébet ünnepélyek minden évben leendő megtartása.
51.	4350—1898.	434.	Az áttérési nyilatkozatokra vonatkozó miniszteri rendelet.
52.	4401—1898.	442.	Erzsébet-emlékfák ültetése.
52.	3046—1898.	442.	A lelkészminősítési osztályzatok megállapítása.
53.	4295—1898.	449.	A papi minősítések megállapítására vonatkozó szabályrendeletek.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt.
3 frt.

MEGJELENIK MINDEN GSÖTÖRTÖKÖN.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

Kedves Nagytiszteletű Úr!

Üdvözlöm Nagytiszteletedet egyházkerületünk ez új lapjának élén. Üdvözlöm azzal a bizalommal, melyet nagytiszteletednek Istentől ingyen ajándékkul nyert ritka tehetségei, anyaszentegyházunk magas rendű érdekei iránt mindenha tanusított önzetlen buzgalma s odaadó szeretete önkéntelenül is fölkeltenek egyházunk minden hű fia szívében. A polemikus hangot, mely sívár és áldástalan, mert célra nem vezérlő, kerülni akarván, mellőzöm tüzetesebb indokolását annak, hogy miért kellett ez új lapot megalapítanunk s így csak annak kijelentésére szorítokozom, hogy az adott s nem egy tekintetben fájdalmas viszonyok közepette ennek megalapítása elodázhatatlan szükségesség kifolyása s én ennek szellemi vezéréül nem keresek s ha keresnék is, aligha találhatnék Nagytiszteletednél alkalmasabb embert, kinek konciliáns természete, pártokon fölülemelkedett objektivitása s jó szíve biztosítékul szolgálnak arra nézve, hogy reménységemben csalatkozni nem fogok. Kérem is Nagytiszteletedet, hogy szorgos gondossággal igyekezzék kikerülni az éles ellentéteket s lelkének tekintetét fordítsa azon kérdések felé, melyek anyaszentegyházunk hiveit egymáshoz közelebb hozzák, az ellentéteket kibékítik s összetartásra buzdítják. Mert ennek szükségét érezzük inkább, mint valaha.

Igaz, hogy ellenséges fegyverek körülöttünk most nem villognak és templomainkban háborítlanul imádkhatjuk Istenünket; Krisztus igéje szárnyakat ölthet s csattoghat szabadon; iskoláinkban önalkotta törvényeink védelme alatt a tudomány s nemzeti közművelődés békésen hódító hadjáratát nem fékezetten folytathatja. De azért légió azoknak száma, kik ellenünk törnek s minket megsemmisíteni akarnak. Egyes nemzetiségek részéről az engesztelhetetlen gyűlölködés s a magát egyedül üdvözítőnek valló egyháznak fanatikus buzgalma, mely lebocsátotta hálóját a mélységekbe, keresve közülünk, a kit foglyul ejthessen; aztán meg a kor áramlata, mely az anyagiasság bálványa előtt térdre borúl, kevésre becsülvén azt a mi eszményi, sőt kigúnyolja, vagy épen tudomást sem akar róla venni; a szükölködés s nem egyszer nyomor, mely a közgazdasági válság miatt népünk java részét elkiseríti, túlságokba kergeti s papjaink nagyrészét is a lét és nemlét rettentő küzdelmeibe belesodorja, — ezek megannyi ellenségeink, melyek ellen nem lankadva küzdeni szóval, tollal, iettel mindnyájunknak kötelessége s ezt a lapot is azért alapítjuk, hogy a közös cél felé törekvőket összegyűjtse, együttartsa s diadalra segítse.

Ezeken kívül vannak még aktuális kérdései egyházkerületünknek, melyeket semmiféle mellékes és alárendelt jelentőségű tekintetek miatt mellőzni, háttérbe szorítani, vagy elejteni nekünk

semmiképen nem szabad. Ezek közül rámutatok egy pár fontosabbra. Ilyen s talán legelső sorban a *papi fizetések rendezésének kérdése*, melyre nézve a törvényjavaslat kész van s törvényhozási tárgyalása a közel jövőben napirendre kerül. Ismerem e törvényjavaslatot s bizonyon állítom, hogy sok sajtó, mondhatnám vérző sebet fog az begyógyítani, ha törvénytényé válik, a mire nézve semmi kétségem. A fennforgó bajt azonban ez is csak részben fogja sanálni. A gyökeres orvoslást a *terménybeli kepe* megváltása fogja végrehajtani, melyre nézve az államtól nem kérhetünk s nem várhatunk direkt segílyt, csak jóakaratu támogátást s közvetett gyámolítást. Készen van a megváltás tervezete is, s azt nemsokára közre is fogom bocsátani. Most csak annyit jelzek, — a mint ezt esperes-társaimmal közöltem is, — hogy a megváltás kepeváltási készpénz-alapjainknak koncentráálásával s az egyházkerület anyagi támogatásával megalapítandó hitelbank s takarékpénztár útján lesz eszközöndő. Ilyen továbbá a papi árvák gondozását s nevelését célzó *egyetemes* jellegű *Szeretetházunk* megalapítása is. Ezzel van kapcsolatban az országos sorsjáték rendezése is, mely folyamatban van, de sajnálattal kell konstatálnom, hogy papjainknak nagy része nem részesíti azt kellő támogatásban, holott a rendezés óriási feladatára én épen az ők érdekében, illetőleg hátramaradó árváik javára vállalkoztam. A Szeretetház épülete már fedél alatt van, de a fenntartás nehézségei még csak ezután várnak megoldásra s ha a sorsjátéknak nem lesz meg óhajtott sikere, az ige nem ölthet testet.

Nagyfontosságú, s egész anyaszentegyházunk jövőjére kiható érdekünk az is, hogy annyi nehéz küzdelmek árán életre kelt *theol. fakultásunk*, kiváló tanári karának vezetése alatt, hovatovább mélyebb gyökereket verhessen, s megkezdett békés missióját zavartalanul folytathassa, hadd neveljen oly papi nemzedéket, mely a Jézus Krisztus gyönyörűséges igáját és könnyü terhét önmegtagadással, alázatossággal és szeretettel hordozhassa. Ez új lap kiváló feladata lesz e törekvésében fakultásunkat buzgón támogatni, s nagy erővel segíteni.

Ilyen s ezekhez hasonló kérdések hosszú sorozata bír aktuális érdekl, s Nagytiszteletednek nemes feladata leend ezeknek megoldását elősegíteni. Kérem összes lelkész-társaimat, s tanárainkat, hogy támogassák Nagytiszteletedet e szép, de nehéz vállalkozásában. Istennek bőséges áldásáért könyörgök az összetartó munkálkodásra, mely egyesít, épít és sikerre vezet.

Kolozsvárt, 1898. január 2-án.

Szász Domokos,
püspök.

Előszó.

Igazgatótanácsunk mult évi december 18-án egy egyházkerületi lap alapítását és megindítását megmásíthatlanul elhatározván, a nekem följánlott szerkesztőséget nem habozás nélkül, de köteleességérzetből fogadtam el.

Lapunk föladata szép. Egy kiválólag értelmes közönségnek leszünk — olvasott lapja; egy ihletett férfiú vezérlete alatt élő, alkotó s hatalmas fejlődésben levő egyházkerületnek leszünk — tüköre; papságunk hú tevékenységének, gondjainak, aspirációinak, világi hiveink legjobbjai ősi búzgóságának, iskoláink, egyházközségeink, összes intézményeink szükségeinek, életnyilatkozatainak leszünk — viszszhangja; egyházkerületünk magas rendű ügyeinek Istentől nyert föladatainak leszünk szószólója. Irányunkat

az evangelium szerinti reformáció alapelvei és feltétlen egyházas álláspontunk szabja meg.

Ez általános körvonalok után legyen szabad némi rövid részletezés.

Óhajtjuk, hogy az evangelium ereje hassa át az élet összes mezőit. Ez nem kegyeskedés; mert ez mindent átható egyetemes keresztyénség. Lapunk kiváló gonddal fogja felölelni a papképzést, a lelkészek hivatását, minden ügyét és pedig mind a jog, mind a köteleesség szempontjából. A lelkészek az egész gyülekezeti élet centrumai, egyházunk nélkülözhetlen szervei. A keresztyén vallás: érzület, élet s ebből a szempontból kétségkivül mindenki arra hivatott, hogy e vallásnak hirdetője, bizonyágtevője legyen. A keresztyén érzület, a keresztyén élet egyetemes papi tisztje ez. Azonban a keresztyénség nemcsak érzület és élet, de történet,

eszme, világnézet, örök igazságok rendszere, melynek hirdetésére tanulmány s a hivatásra szentelt egész élet kell. Vallásunkban a mystikus és praktikus mozzanat mellett ott kell lennie összhangzatosan az intellectualis mozzanatnak. Egyházunknak van tudományos öntudata is Bizonyynyal lényeges dolog, hogy keresztyénységünkéről életünkkel tegyünk bizonyosságot. Nincs igazabb, ellenállhatlanabb hitvallástétel, mint az élet maga; de hitünket elvileg, logikailag is igazolni tudunk kell. Itt a biblia s a bibliában az, a mi örök és a mi pedagógiai mozzanat; itt az élet problémái, itt az egyén, család, iskola, állam kérdései, a tudományos, művészeti, szociális irányzatok, az emberiség anyagi s erkölcsi világa, az egész élet ezerágú szövevénye, forgataga és itt e föladat: mindezt áthatni Krisztusi szellemmel, evangéliumi erővel, a keresztyén principiumot nem elvonni a világtól, de bevinni annak minden ízébe és mind e világban építeni istenországát, ah, e rengeteg és felséges feladatra mily erkölcsi s egyszerű mind mily értelmi fölény szükséges! És éppen ma, az iskolák e korszakában bízni a kijelentés magyarázatát avatlan kezekre, mi egyéb, mint az evangéliumi szövétneknek nem fönnlobogtatása, de a fáklyának lefelé fordítása?! A lelkeszi hivatás követelményeinek magas színvonalára lebegett szemei előtt annak a férfiúnak, kinek püspöksége egyháztörténelmünkben egy új korszakot jelent, mikor az erdélyi theol. akadémiát Kolozsvárt, az egyetemi városban építé föl. Itt kifejezett felfogásunknak megfelelőleg lapunk a theol. tudománvok köréből cikkek hoz. A theologiai iskolák a különböző irányok önálló, philosophiai és praktikus értéke tekintetében egyéni véleményünket föntartván, de megemlékezvén a Lessing által ismeretessé vált gyűrűkre, mint szerkesztő, exclusiv álláspontot nem foglalunk el s lapunkat ez vagy amaz irány komoly cikkei előtt el nem zárjuk, visszatorlásra, vagy éppen megbélyegzésre csak ott kerülne sor, hol a protestantismus alapelvei, vagy pedig történelmileg kifejlett egyházi szervezetünk akár katholizáló, akár sektáskodó velleitások által sértve volna.

De a gyülekezetnek s a gyülekezetben istenországának építése végett, mert ez a mindenekfölött való cél, a lelkész elméleti képzettségének gyakorlati realizálása elengedhetetlen. Mert mit ér a több világosság, ha nem folyik mellette több munka? Több, több oda-

adás! Életünk megtartásának nincs más útja, mint az önfeláldozás. „A ki pedig elveszti életét én érettem, megtalálja ezt“ (Mat. 16, 25.) Most itt főként a lelki gondozást hangsúlyozzuk, a papnak ezt az egyes egyénekre irányuló, intim, lelkipásztori föladatát. Nem egy pap működésében éppen onnan a disharmonia, a félegesség, a csonkaság, hogy daczára egy vagy más előnyüknek, hiányzott papi életükből a minden működést harmoniába hozó, egységbe öntő lelkipásztorság. A pap különböző feladatainak egysége e szóban van: lelkipásztor. A hű lelkipásztorság által lesz az ezerágú papi élet értékes, egységes műalkotássá. Gyülekezeteink valláserkölcsei életének fejlődését nem extra dolgoktól várjuk, de sokkal inkább az egyházi élet központjából, a lelkésztől minden irányba kiáradó, megelevenítő hatástól. Nem anynyira új formákra van szükségünk, mint tartalomra a meglevő formákban. Kérlek, kérlek, ne anynyira új organumokkal ajándékozgatod meg; inkább adjatok, öntsetek lelket, életet a meglevő organismusba. Lapunk az egészséges vallásosság ápolása, a gyülekezet valláserkölcsei életének fejlesztése, a hit és szeretet munkái tekintetében is tájékoztatni, kérni, inteni, buzdítani fog.

Lapunk szószólója lesz a papok anyagi existenciája biztosításának. A szegénységet nem tartjuk idyllnek sem. Az anyagi existencia biztosítása nemcsak pénzügyi kérdés, de magasabb, erkölcsi kérdés s e kérdést nem is a kizárólagosan pénzügyi tekintet, de az államférfi belátás fogja megoldani.

Itt legyen szabad még csak azt hangsúlyoznunk, talán ismételnünk, hogy a református szegénység, nem csak a papok, de egyházközségeink és hiveink szegénységét is jelenti s e szegényügy rendezése hiveink egyházi terheinek könnyítése nélkül csak féleges, csonka lesz.

Egyházkerületünk egyik legmagasabb rendű ügye az egyházkerület tanügye. A vallás nemcsak egyházi ügy, de itt csak az iskolánál maradván, a nevelésnek, az emberré nevelésnek is ügye. Az összes kultura vallásos motívumokra vihető vissza történelmileg is. A mi iskoláink egyházvallási alapon épültek föl s feladatukat csak ily értelemben töltik be. Különben nincs egyéniségük. Összes elemi iskoláink és gymnasiumaink egyházi szervek s mint egyházi szerveknek kell működniök. Mi összes iskoláinktól református eredményeket várunk. Itt nem gon-

dolunk református matematikára, de református *szellemre*, református *egyháziasságra*. Egyébiránt a vallás sem absztrakt létezik, de az egyháziasságban konkrét, élő, munkás. Egyházváltási impulsusokra vihetők vissza iskolai alapítványaink is. Református őseink alapítványainak hű kezelése nem csak pénztári korrektség, mert emez alapítványi vagyomban van valami érzékfölötti a cél, melynek a vagyomban csak eszköze s a szellemileg hűtlen kezelés volna az alapítói intenciók legsúlyosabb megsértése. Iskoláinktól tehát nem valamely felekezeten kívüli parvenuséget, de ősi buzgóságot, egyháziasságot várunk. Mindez elvi kijelentés s nincs ebben semmi célzás kitűnő tanárainkra, jó szellemű iskoláinkra; de mindezt szükségesnek tartottuk elmondani azért, mert iskoláink az anyagi vonalon távolodnak az egyháztól s így az erkölcsi vonalon kell a köteleknek szorosabbra fűződnie. Tehát minél szorosabb szellemi összeköttetés! melynek természetesen intézményileg is kifejezésre kell jutnia.

Akarjuk, hogy lássa, tapasztalja, érezze a közönség egyházkerületünk szüntelen munkás életerejét. Ezért tüköre lesz lapunk az egyházkerületi alkotásoknak. Istentől vannak e dolgok, melyekre Isten főként egy férfit használ eszközként, megáldván őt a bölcsesség, a szív, a tetterő bámulatos erővel. A vezérlő gondolatokat, az alkotásokat, az erőteljes fejlődést ismertetni, irántuk érdeklődést kelteni, bevinni ezeket a lelkekbe, szivekbe s így ez alkotásoknak, ha nem is tetteleg, de az irántuk való lelkesedés által, a hozzájuk csatlakozás által részesévé lenni: lapunk egyik szép faladata. S ha e tekintetben a jó ügynek lapunk használni fog, dicsőségünknek tartjuk nem, nem! de Istennek adunk hálát.

Lapunkat s a lapunk által képviselt ügyet ajánljuk gondnokainknak, egyházi képviselőinknek, összes híveinknek. Már egyházunk szervezete is tért nyit világi híveinknek, hogy munkásságukat valami magasabbnak szentelhessek és így értékesebbé tegyék. A múlt is kötelez, de a jövő is; az ősök is köteleznek, az utódok is. „A nemesség kötelez.” És a nemesség származhatik a múltból, de adhat nemességet a jövő is, mikor a jövő érdekében szolgálunk. S világi híveink legjobbjai, örömmel ismerjük el, híven váltják be ma is e kötelezettséget. Viguie a francia református világiakról így szól: („Le prophète») »Bizony, ha elmélyedünk törté-

nelmünkbe, hálát adva Istennek ama kitűnő szolgálatokért, melyeket a francia protestantizmus javára a lelkes kar tett, kit ne ragadna bámulatra az az előkelő hely, melyet a reformáció sorsában a nagy világiak, a Coligny-k, a Jeanne d' Albret-ek, a Duplessy-Mornay-k foglalnak el kiknek nevei az egyház és haza egén, mint első rangú csillagok ragyognak?« Mintha csak a magyar protestantizmus világi férfairól és nőiről a mi »nagy laikusainkról« volna szó!

Nem folytatom tovább e már is hosszas »előszót.« Csak még egyet. Mi lelkesedünk egyházkerületünk multján. S ha Viguie, ihletve a zsoltár szavaitól: »felelem az én szememet a hegyekre, honnan jőne nekem segítségem«, gondolj a hegyekre, melyekről nagy áldások szálltak alá, a Sinaira, honnan a törvény jött, a Golgotára, honnan a kegyelem jött, Izrael hegyeire, honnan a nagy proféták jöttek s elragadtatással említi, déli franciaország hegyeit, a dicsőséges Céveneket, honnan a francia protestantizmus profétái, therosai jöttek s hozták az életet: hadd tekintsünk mi is, meg nem tagadva igaz testvéri indulatunkat a szép, a dús magyar róna iránt, hadd tekintsünk mi is lelkesedve, remélve a mi hegyeinkre, melyek nem gazdagok, csak szegények és fenségesek, a mi erdélyi hegyeinkre, honnan a magyar protestantizmus annyi profétája, hőse szállt ki. Bizony nem egyszer láttuk a mi hegyeinkről Mózeset jóni le fénylő arccal.

De bizunk az egyházkerület jelenében is, remélünk jövőjében is.

Célunk: szolgálni nem szükkeblűleg, nem particularismussal, de közvetlenül az erdélyi ref. egyházkerület valódi érdekeinek s így szolgálni egyszermind mindannak, a mi szívünknek drága és szent. Utunk pedig a cél felé nem a föltétlen harc, nem is a föltétlen béke, de a föltétlen munka.

Molnár Albert,
szerkesztő.

A protestáns egyházak és az 1848. XX-ik t.-cikk.

Állami életünknek az a rövid fenomenalis korszaka, mely 1848-ban érte el tetőpontját, az egyháznak az államhoz s a felekezeteknek egymáshoz való viszonya tekintetében is maradandó nyomokat hagyott a törvénykönyvben. Fájdalom, jórészt bizony csak a törvénykönyvben! Mert mint e kornak sok más törvényé-

vel, ezzel is ú vagyunk, hogy irott malaszt maradt, hogy azután egyik se gondoljon a másikkal, hanem s az életbe átplántálni még maig sem sikerült. Ugy tesszik, hogy e törvény korát nem csak egy fél századdal előzte meg. Sok tekintetben nemhogy közelednénk megvalósítása felé, sőt egyenesen távolodunk attól. De hála a Gondviselésnek, hála a megalkotóknak, az elv szentesített törvényben ki van mondva és sem onnan, sem a köztudatból immár kitörülni nem lehet. Rajtunk, az utódokon áll, hogy érvényesülését kivívjuk, biztosítsuk. A protestáns egyházi sajtó fel-felemeli is egyszer-máskor gyenge szavát mellettük, érvényesítésük érdekében, de mily messze vagyunk még attól, hogy a köztudat követelje elutasíthatatlan erővel. Ha hivatalos állami ünnepegeknél, funkcióknál mellőztetünk, ha oly esetek történnek, mint a minap is Szathmáron, hol a főispán beiktatásának első pontjaként az »Ünnepélyes Veni Sancte« szerepelt: akkor felszisszenünk, s e törvény-cikk 2. §-ára hivatkozunk, a mely »e hazában törvényesen bevett minden vallás-felekezetekre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőséget és viszonyosságot« állapít meg, s így kizárja bármely felekezetnek »állam-egyház« jellegét. Protestáns egyházaink szegénységéről, s a protestáns papság nyomoráról, türethetetlen és tartahatatlan helyzetéről szóló cikkeink is a legtöbb esetben így végződnek: »követelnünk kell az 1848. XX-ik törvény-cikk végrehajtását.

Álljunk meg e pontnál, erről akarok szólni. Mert a ki a prot. egyházak és papság nyomorúságos helyzetéről szól, annak kötelessége a helyzet orvoslásával is részletesen foglalkozni és pedig minél sürgetőbbnek ismerte fel a szükségét, annál inkább *a kivihetőség szempontjából*. E szempontból akarom megvilágítani a nevezett törvény-cikket.

Nem tudom, olvasták-e mindnyájan a törvény szavait, kik végrehajtását oly könnyedén sürgetik. Azt hiszem, nem lesz felesleges szószerint ide iktatni. A bevett vallás-felekezetek közt különbség nélkül tökéletes egyenlőséget és viszonyosságot megállapító 2. §. után, az ide vonatkozó 3. §. így szól: »Minden bevett vallás-felekezetek egyházi és iskolai szükségai közálladalmi költségek által fedeztessenek, s ez elvnek részletes alkalmazásával a miniszterium az illető hitfelekezetek meghallgatásával a közelebbi törvényhozás elibe kimerítő törvényjavaslatot fog előterjeszteni.« E kimerítő törvényjavaslat, mely az elv felfogásának interpretációjaként volna tekinthető, tudvalevőleg soha sem terjesztett elő. A helyett az állam a felekezetek »segélyezését« indította meg, némelyek szerint e törvény »részletes megvalósítása«-ként, mások szerint minden vonatkozás nélkül e törvényre. Mindegy; tény az, hogy az állam a felekezetek segélyezésének tényében kifejezésre juttatta e paragrafus alapfelfogását, mely szemben az állam és egyház teljes szétválásztásának amerikai elvével azt bizonyítja, hogy az államra nézve nem közömbös polgárainak vallás-erkölcsi élete, sőt ezt az állami élet fundamentális alapjának tekintve, az ezt hivatásszerűen ápoló egyházakat támogatásban részesíteni állami kötelességének ismeri. E felfogást többszörösen hangsúlyozta a mostani kultuszminiszter is, midőn a nemrég megalkotott egyházpolitikai törvények tárgyalásakor úgy nyilatkozott, hogy itt nem az egyháznak az államtól való amerikai szétválásztásáról van szó,

egyszerűen a »hatáskörök« elkülönítéséről. Egyébként az állam annyira nem közönyös a bevett vallások egyházai iránt, hogy azoknak minél nagyobb anyagi és erkölcsi támogatását a legfőbb állami feladatok közé számítja. E felfogástól soha sem tagadtuk meg elismerésünket és pedig első sorban állami szempontból. De lehet-e csodálkozni azon, ha ismételten kifogást emelünk az ellen, hogy az egyházak, s itt első sorban a protestáns egyházak támogatása és segélyezése olyan formában és módon történjék, mint valami »közgazdasági alapítás«-é, a Lloyd vagy Dunagőzhajózási társaságé: a költségvetés keretében évenként a kormányok s a Ház jóakaratóból, az ország pénzügyi viszonyainak körülményein belől? Ezt ellentétesnek ismertük és állítottuk az 1848. XX. t.-cikk 3. §-ával. Azért követeltük, hogy a kérdés törvényhozás útján, állandó jelleggel s alaposan oldassék meg. Most ezen a ponton állunk. A benyújtandó törvényjavaslatot még nem ismerjük, de igen azt a mind hangosabban nyilvánuló követelést, hogy az, az 1848-iki XX. t.-cikk végrehajtása legyen! Magunk is azok közé tartozunk, kik ezt követelik. De ezek között annál inkább nem azok csoportjába, a kik annak szószerinti végrehajtását követelik, minél inkább meg vagyunk győződve arról, hogy a végrehajtás, illetőleg megvalósítás *halasztást nem tűrő sürgős szükség*, s minél inkább érezzük, hogy e kérdéseknek közmegnyugvásra, minden nagyobb felforgatása nélkül a történelmileg kiképződött viszonyoknak kell megtörnie.

Nem vitatkozunk azon, hogy vajjon e törvénynek intentiója a sekularizáció-e vagy nem. De figyelmeztetünk arra, hogy e paragrafus szószerinti végrehajtása az állam és egyház közötti viszony összes kényes kérdéseit felidézne, kombinálva a nemzetiségű egyházak és a magyar állam közti még kényesebb kérdésekkel. A törvény azt mondja: »minden bevett vallás-felekezetek egyházi és iskolai szükségai közálladalmi költségek által fedeztessenek«. Nős, »minden« szükségai-e, vagy csak a »fedezet nélküliek«? Ki határozza meg e szükségeket egészben és külön-külön? Felhasználhatók-e a szükség fedezésére a mostani egyházi vagyonok? Csak az állami eredetűek-e, vagy a magán-alapítványok is? Ki szabja meg közelebbi rendeltetését az általános jellegűeknek? Ki kezelje? Ki állítsa be a javadalmasokat? Ki kezelje fegyelmi ügyeiket? Ki és minő képzettséget követeljen tőlük? Ki legyen jogosult új iskolák, egyházak, állások szervezésére s minő feltételek mellett? stb. stb.

(Folytat. köv.) *Nagy Károly,*
theol. tanár.

Jelige: »Arról ismertük meg a szeretetet, hogy ő értünk az ő életét oda adta. Nekünk is kötelességünk oda adni a mi atyánkfiaiért a mi életünket.« J. I. 3, 6.

Ama hatalmas küzdelemben, a melyet a magyar faj nemzeti és állami lételeének megszilárdítására folytatott ezer éven át, folytat jelenben, a melyben faji kiválóságát, életrevalóságát, teremtő erejét törekszik ér-

vényre juttatni s még jövőre ezer évekre igyekszik biztosítani a nemzedékeknek fennmaradását a nemzeti jelleg zászlója alatt: e küzdelemben nyilván látható ama természeti törvény, az evolutio, a fejlődés törvénye. És hogyha e küzdelemben csupán a létért való durva harc jeleneteit szemlélném; ha még tovább menve e küzdelmet egyszerűen mint a szerves anyagon végbe menő rejtélyes bár, de azért ember észszel még sem egészen megfejthetetlen tünemények sorozatát fognám fel ha e küzdelemben egyebet se akarnék látni, mint a physikusok energiájának egyik-másik alakban való fölhalmozódását, kölcsönös átalakulását akkor meg kellene állanom eme határon, s úgy az egyéni, mint faji létet kizárólag e természeti törvény nyilvánulásaképpen fogva fel a nagy problémát, ha nem is megoldottnak, de legalább kettévágottnak kellene tekintenem.

E küzdelemben azonban látok és látnom kell és nem mellőzhetek egyebet is. Tüneményeket, a melyeknek hordozóját hiába keresem az anyagban, az élő fejérményben, okát az egyéni kiválásban, magyarázatát az evolutioban. Látom azt, hogy az ember nem csupán önczél, a mi volna, ha csak egy természeti jelenségnek tekinteném. Látom, hogy saját magán kívül egy másik czél áll előtte az eszményi. Látom, hogy az eszményi felé törő szellem, a mely az egyénben elhomályosulhat az anyagiasság, a rögtől eredt durvaság, a nyers önzés mellett a maga fényében nyilatkozik egy nemzet életében. — Látom a kicsinyesen fontolgató s csak a kurta holnapra számító ész, a rideg önzés sikerei, az anyagi jóllét csábító példái daczára is, a nemzeti szellem által ez eszményeknek feltétlen uralmát, erejét; látom azt, hogy a mi jó, a mi nemes, a mi magas, emelkedik felül, érvényre jut, nyilatkozik meg az egyénben, a mit az ihletettség teremt, a mit a szeretet ápol, a mi felett a jó lelkiismeret öröklik, az mind az eszmények körül csoportosul. Érzem, hogy e nemzeti szellem uralma nélkül egyéb se volnék mint egy gondolkozó, mozgó automat, hogy ez adja meg lelkem alapját, ez rugója mindannak, a mit szellemi életnek nevezünk.

Épen ezért lehetetlen egy faj, egy nemzet létért való küzdelmeiben csupán csak egy természeti törvény uralmát keresnünk, kell abban egy magasabb rugónak is szerepelni és lehetetlen meg nem ismernünk egy nemzet nagyratörekvésében, fejlődésében, emelkedésében a faji kiválás természeti törvényénél egy magasabb, felsőbb erkölcsi törvényt, egy isteni törvényt az ember magasabb rendű elhivatottságát e földön.

Ha az emberi mivoltot nem csupán korlátolt értékeimre támaszkodva vizsgálom, ha az igazság kriteriumát nem csupán a tapasztalatban keresem, hanem felnyitom kedélyvilágom fényes kapuját, segítségül hívom a szívnek, a sejtlemnek végtelenbe emelő szárnyait, akkor lehetetlen az emberben csupán egy természeti produktumot látnom, akkor meg kell ismernem benne a magasabb rendeltetésű vallás-erkölcsi lényt. Midőn a tapasztalat által tudásom világát mind szélesebbre terjesztem ki, midőn a természetnek egy-egy újabb titkát fedezhetem fel mind tisztábbá válik előttem az ember és e nagy mindenség viszonya

a zárótételt az emberi mivoltáról vont következtetésemben még nem ez adja meg, mert hiszen ez csak egyik bizonyító altétele annak, a minek másik bizonyítékát szívemből meritem, bár rejtélyes kijelentésszerű módon az ember magasabb elhivatottságának.

Miért tulajdonítsunk nagyobb vagy éppen kizárólagos bizonyító erőt a tapasztalatnak? Miért nevezük álmoknak kedélyvilágunk kijelentéseit? Bármily világosnak, bármily meggyőzőnek tűnjék is fel az, a tapasztalati tudásnak is elvégre mégis csak *egy hit* az alapja. Az emberiség milliószor meg milliószor látta fölkelni a napot. Egy újabb alkonyulaton, annak a bizonyosságát, hogy az ismét fel fog kelni, csupán egy hit adja meg a természet törvényszerűségében, rendjében vetett hitünk. Az indukcióknak ezer meg ezer esetéből sem következik a tiszta ész előtt, hogy a következő esetben is épen úgy fog történni. Csak hiszünk, hogy úgy lesz. Mellőzzük magunkban e hitet, s minden emberi tudományunk, mint tudomány, összeomlik. Az, is a ki az ember mivoltára vont következtetéseit csak az emberben működő természeti erőkre alapítja. Összevetve azonban az embert, mint a természet részesét, mint ismeret tárgyát, az emberrel, mint megismerővel, a ki egyfelől kedélyével és eszével érezve és megismerve a maga végtelen kicsinységét, másfelől mégis magába tudja olvasztani e végtelen nagy mindenséget úgy jutunk rá annak tudatára és érzetére, hogy az ember vallás-erkölcsi lény és az ő természeti földi élete viszony, kapocs egy véghetetlenül felette álló erkölcsi lényvel, istennel.

A míg a tudomány csak könnyebb áttekintés okáért vizsgálja egy részről az embert, mint a természet egyik csodálatos jelenségét, másrészről mint a szellemi tünemények hordozóját, a nélkül, hogy végkövetkeztetéseket akarna vonni, elért eredményeit, sikereit az emberiség boldogítására folyton tartó isteni megnyilatkozás gyanánt tekintve; teljesen jogos téren mozog. De a midőn testre és lélekre, anyagra és szellemre osztva az embert, kizárólag egyik vagy másikra építi zárótételeit, téved és eltéved a theoriák szürke ködében. Az ember mivoltát sem kizárólag az anyagban, sem kizárólag a szellemben nem szabad keresnünk. Az emberi mivolt az *életben* áll, az életben, a mely kapcsolatot képez a véges és végtelen, az ember és isten között, a mely egy harmonikus egészszé olvasztja össze az emberben a természeti jelenséget az erkölcsi lényvel. Isten az emberi élet adományozása által nyilatkozik meg s az ember az élet által közeledik istenhez. Az így felfogott élet Istenben való élet s így vallás.

Érzékeinkkel tapasztalunk, agyunkkal gondolkozunk, szívünkkel szeretünk vagy gyűlölünk, akarunk és cselekszünk jót avagy rosszat: ez mind az emberi élet-hez tartozik. A vallás összefoglalása mindannak, a mit az életben jót, szépet és nemeset, magasat érzünk, gondolunk, cselekszünk. A Jézus egy ilyen vallást hagyott ránk, nem tanokat; egy eszményi életet mutatott meg nekünk s ez eszmény felé való törekvést tette kötelességünké. Az ilyen életben jutunk tudatára magasabb rendeltetésünknek.

Minden, a mit mint e magasabb rendeltetést bizonyítót ismertünk meg, minden a mi teljes erkölcsi lényünk egészít ki, minden, a miben eszményeket látunk magunk előtt s ez eszmények felé törni szívünk olthatatlan vágya, minden a mi az önzést levetkőztetett lélekből fakad: oda tartozik ez élethez, oda tartozik a valláshoz. Nemzetem, fajom szeretete, jövőjének biztosítása, emelkedésén való munkálkodás, jóllétének virágoztatása, békéjének megóvása, ez mind vallással van összeforrvá.

Vajjon pusztán anyagi érdekek-e ezek, a melyeket mellőznünk kell, s lehet is mellőzni más, állítólagosan magasabb vallási érdekek mellett? Nem egyenrangúak, egyjelentőségük legszentebb érdekeinkkel? A ki nemzete szeretetében, a ki faja erősbülésében egyebet sem akar látni, mint a faj fenntartási ösztönnek munkálkodását, a ki csak a faji kiválás törvényét látja nemzete dicsőségében, az talán nem tarthatja elég emberiesnek hazafiúi érzelmeit, az talán mondhatja, hogy ez érzelmei összeütközésbe jönnek cosmopolita lelkiismeretével. A ki saját egyéniségét jobban becsüli, mint egy egész nemzet jóllétét, békéjét, az leplezett önzéssel talán nyilatkozhatik úgy, hogy hazája törvényei ellentmondanak vallása parancsainak. Azonban akár egy a nemzetközi marseillaisét harsogató indulótól vezetett csoport tagadja le nemzetét, akár kenetteljes hangok hirdessék, hogy a haza érdekeinek háttérben kell maradniok magasabb érdekek mellett; mindkettő ugyanegy, az, a mit az emberiség bölcsőjétől kezdve mai napig, mint a hazaárulás bűnét bélyegzett meg.

Beszélünk vallás alkotásról. Hivatkozunk a történelemben példákra. Ilyen volt, mondjuk, Mózes Ma Mahomed, vagy — Muni vagy Konfucse. Ama kérdést azonban mégis feltehetjük, hogy lehet-e egyáltalán vallást alkotni, csinálni? Vallást, a mely csak ha egy néhány ezer embernek is szivedobbanását szabályozza, gondolkozását irányítsa, akaratának érvényesítésében mérlegül szolgáljon, s az emberi élet oly sokrésze nyilvánulásában egységet, összhangot teremtsen meg? Soha — ama vallásnak már előlegesen benne kellett lennie a szivekben, mint sejtelemnek, mint vágyanak, mint sovárgásnak az idők beteljesedése után.

Egyesek ajkain nyilatkozott csak meg, felsőbb, magasabb kijelentés gyanánt. A legtökélyesebb, legáltalánosabb kijelentés a Jézus élete volt. Legtökéletesebb, mert nem egy nemzet vagy faj gondolkozásával, világnézletével akarta egybeolvasztani az emberiség összes népeit, s épen ezért nem talált a keresztyén hit határokra a föld területén, mint bármelyik vallás hirdetője. Legáltalánosabb, mert az egész emberiségnek szólt s minden nemzet, minden nép úgy fogadhatta magába ígéit, hogy nemzeti jellegén semmit sem változtatott. A míg a Mózes, Mohamed vallása átalakította hívőit, egyöntetőséget hozott minden azt követő népre, a keresztyén hit alapján addig nemzeti egyházak keletkeztek. A míg amazokkal a haza, a nemzet s az azokkal párosult magasztos fogalmak elvesztették jelentőségüket, Jézus vallása nyomán a nemzeti szellem, a nemzeti összetartozóság érzete hatalmas életre kelt és virágzott. A Krisztusi evangélium volt egyedül az, a mely minden félremagyarázás daczára is diadalmaskodva magába tudta olvasztani az embernek, mint erkölcsilény-

nek minden magasztosabb, eszményibb érzéseit, vágyait, törekvéseit.

Ezen az evangéliumon kívül egyes emberek alkothattak, hirdethettek tanokat. E tanok összeütközésbe jöhetnek, a mint jöttek is az emberiség nemes eszményeivel, e tanok megingathatják a haza szeretét, megállíthatják a tudóst a munkája között, e tanok hirdetői átkokat döröghetnek, de az evangélium tiszta alapján álló szívéből sem a hazafiság virágát ki nem török, sem a tudás lángját ki nem oltják.

*Bedőhási János *)*

Különfélék rovata.

Tisztelgés. Mint rendesen úgy a mult év utolsó napjának estjén is templomozás után a kolozsvári ev. ref. egyházközség hivei közül dr. Gidófalvy István főgondnok vezetése alatt nagyon számosan keresték fel egyházkerületünk nagyérdemű püspökét, Szász Domokost, ki a hozzá intézett és valóban szívből fakadó beszédre, hosszasabban, érezhető meghatottsággal válaszolt gyönyörű színekkel rajzolva a czélt, mely felé a jövőben tör e melynek megvalósulása az anyaszentegyháznak és egyházközségnek boldogságát jelenti. Istentől az új évben mi is segedelmet és erőt kérünk hozzá.

Újévi jó kívánságainkat küldjük tisztelt olvasóinknak. Munkakörünket mindig nagy jelentőségűnek tartani, pályánkat szeretni, a ránkbizottakban örömmel hivek lenni, hivatásunkkal egész szívből egygyé olvadni, élni magasabb dolgokért, szívében nem a mulandósággal, de az örökkévalósággal, Istennel s aztán meghitt, békés, szerető és szeretett otthonunkban nő és gyermekek körében boldogítani és boldogítva lenni, — így képzeljük mi az élet szépségét, boldogságát. Így kívánunk boldog újévet mindenik olvasónknak.

Főtisztelgetü Szász Domokos püspök legújabb alkotásairól: a papi árvák szeretetházáról, a kolozsvári harmadik református templomról, kapcsolatban új papi lakkal, méltó dolog lesz külön cikkeken emlékezni meg; itt csak registraralni akarjuk az örvendetes és nagyjelentőségű tény, hogy a szeretetház emeletes épülete immár földel alatt van s templom és papilak teljesen készen áll, mint monumentális vallástételek a hitről és szeretetről s mint bizonyága a productiv protestantismusnak.

A mi pedig e hármasság építkezésnek oly gyors keresztülvitelét illeti, . . . de hiszen olvasóink jól tudják, hogy itt egy varázskéz működött. Mert a fáradhatlan, lelkes, alkotó erővel megáldott kéz: a varázskéz.

Lelkészs társainkat kérjük, hogy lapunkat egyházközségeik értelmesebb elemei körében terjesztteni sziveskedjenek. Nem a magunk érdekében, de saját érdekükben, az egész lelkes kar érdekében kérjük erre paptársainkat. Ha világi hiveink oly lapot olvasnak, lapunk által oly gondolat körbe lépnek be, hol az egyházi kérdések dominálnak, hol vallás-erkölcsi világnézletet lélekzelhetnek be, hol egyetemes egyházi életünk erejét érzik, hol cikkeink által önkénytelenül is az egyházi élet közepébe sodortatnak, ha világi hiveink

*) Helyes törekvés életünkben minden nemest s így a hazaszeretet is, vallásos gyökérre vinni vissza és így az emberi élet minden magasabb tönneményében, hogy a természet-tudósok nyelvén szóljunk, ugyanazon lelki energiának: a vallás-erkölcsiségnek más és más alakban ugyan, de soha el nem veszve visszatérő megjelenését, munkáját, érvényesülését látni. A végkövetetést is helyesnek tartjuk: mert az a vallás, mely hazafias érzéseinket, állampolgári tudatunkat irogatja, nem keresztyén vallás. Tisztelt munkatársunkat, ki a matematika és physika tanára, kérjük, hogy lapunkat ezután is fölkeresni sziveskedjék. A természet-tudós vallásos gondolatai iránt mi igen érdeklődünk.

Szerk.

oly lapot olvasnak, melyben mi a papi hivatás nagyjelentőségét méltatjuk és egyszersmind a lelkészi állományok anyagi megerősítését — és pedig magasabb erkölcsi érdekekből — hangsúlyozzuk: akkor egyházi kérdéseinknek, vagy éppen a lelkészeket illető kérdéseknek ez a bevitele a közönségbe, egy helyes közvélemény megalakulásának ez az elősegítése nem éppen lelkésztársainknak érdeke-e?! A törvényhozás is gyorsabban mozog ott, hol egy erőteljes közvélemény szól, sürget. Járuljunk hozzá a közvélemény megalakulásához lapunknak a világiak közötti terjesztésével is.

Hivatalos rész.

5418—1897.

KÖRRENDELET

valamennyi ref. egyházközség, püspöki vizsgálat alatti egyház és kollegium mt. Előjáróságainak.

Igazgató-Tanácsunk folyó hó 18-án tartott ülésében 5294—1897. sz. a. kelt határozatával a fenförgő szükség kielégítése céljából határozatilag kimondotta, hogy egy egyházkerületünk tulajdonát képező »Protestáns Egyházi« hivatalos lapot alapít s azt a jövő 1898. évi január 1-től kezdődőleg meg is indítja, a mely lap egyszersmind az egyházkerület hivatalos közlönye lévén, az egyházkerületünket érdeklő összes hivatalos közlemények jövőre abban tételnek közzé, s ebből kifolyólag, ezen lapnak minden egyházközségünk, püspöki vizsgálat alatti egyházaink és kollegiumaink kötelezett előfizetői lesznek.

A lap czime lesz »Erdélyi Protestáns Lap« és nagytitiszteletű Molnár Albert theol. tanár afia által szerkesztve, megjelenik 1898. január 6-án kezdve minden csütörtök napon. Előfizetési ára lesz és pedig az I. és II. osztályu egyházközségek, püspöki vizsgálat alatti egyházak és összes kollegiumok részére évi 6 frt, a III. és IV. oszt. egyházközségek részére évi 5 frt, mely előfizetési árak felévi előleges részletekben nagytitiszteletű Molnár Albert szerkesztő afiához (Kolozsvár, theol. fakult.) fizetendő.

Miről tudásulvétel és ahoz alkalmazkodás végett mt. czímet oly felhívással értesítjük, hogy 1898. évi január hó 1-én kezdve a fenjelzett előfizetési árakat nevezett szerkesztő afiához mielőbb és lehetőleg késedelem nélkül beküldeni sziveskedjék.

Kolozsvárt, 1897. decz. 27-én.

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

5425—1897.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi nagytitisz. Esperes úrnak.

Az egyházkerületünk által élvezett rendszeres államszegély túlnagy része már eddig is állandósított segélyre volt lekötve, a folyó évben tartott főtiszteletű egyházkerületi Közgyűlés pedig a még rendelkezés alatt állott részletet is teljesen felhasználta, a házassági bíráskodás elvesztése miatt legnagyobb jövedelem-csökkenést szenvedett egyházkerületi és egyházmegyei főbb tisztviselők némi kárpótlására.

Felhívjuk ennél fogva összes esperes aait., hogy a rendes évi államszegélyi alaphoz, a viszonyok további alakulásáig, segély-folyamodásokat el ne fogadjanak, illetőleg fel ne terjesszenek.

Együttal figyelemzettetni kívánjuk nt. Esperes aait., hogy az államszegélyi alaphoz rendszeresített javadalmat élvező papok, egyházak, vagy tanítók jövőre is kell, hogy folyamodjanak, — a segélyre való szorultság igazolása mellett, — rendes segélyük további folyósítása iránt, mert ha kellőleg indokolt és az egyházmegyei tanács által igazolt kérésük 1898. ápril. hó 1-éig be nem érkezik: feltétlenül elvesztik rendszeres segélyüket.

Kolozsvárt, 1897. december 28.

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1347—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett *mátisfalvi* egyházközség *énekvezér-tanítói* állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül 195 frt 40 kr. értékű kepe és kanonika-porczió haszonélvezete. Ezenkívül 226 frt államszegély.

Pályázati határidő 1898. január 28. Folyamodványok nt. *Menyhárt András*, esperes aához küldendők, Kecsetbe, u. p. Sz.-Udvarhely.

Kolozsvárt, 1898. január 2.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1356—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a *kézdivásárhelyi* püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség *kántor-tanítói* állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás; évenként 600 frt az egyházközség pénztárából, havi előleges részletekben; temetési stólából évenként mintegy 150 frt.

Kötelességei: a rendes kántori teendők; vallásos énekek tanítása a különböző iskolákban heti 6 óra: a ref. egyházközségi dalkör vezetése.

Pályázati határnap 1898. január 28. Folyamodványok az *ev. ref. püspöki hivatalhoz* küldendők Kolozsvárra.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1375—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett *györgyfalvi* III-ad osztályu egyházközség *papi* állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: lakás, gazdasági épületekkel, 630 forint készpénz fizetés és 9 hold 959 □-ül can. portio haszonélvezete. A készpénz fizetés felerészben május, felerészben október hóban történik a hívek által.

Pályázati határnap 1898. év január 26-ika. Folyamodványok nt. *Deési Gyula* aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1898. január 2.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1376—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett *magyar-bikali* egyházközség *kántor-tanítói* állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: lakás, kert, 241 frt. készpénz (államszegély) és hivatalos becslés szerint 153 frt 73 kr. értékű kepe, tandíj és canonica portio.

Pályázati határidő 1898. január 26-ika. Folyamodványok nt. *Deési Gyula* esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1898. jan. 2.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1380—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett *széki* egyházközség *segédpapi* állására pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakáson kívül 300 frt készpénz részletekben fizetve, tűzifa, az esperes asztalánál ebéd, vacsora és a stola.

Kötelessége: a díjlevélben megszabott teendők mellett az esperesi irodában szükséges munka teljesítése és az állami iskolában vallástanítás.

Pályázati határnap: 1898. jan. 28. Folyamodványok *Somkerek Miklós* esperes aához küldendők Székre. (Szolnok-Dobokam.)

Kolozsvárt, 1898. jan. 2.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

A protestáns egyházak és az 1848. XX-ik t.-cikk.

(Folytatás.)

Ki merné ezeket a kérdéseket megoldás elé vinni mostani politikai állapotaink mellett? Merem állítani, hogy erre ma kormányt és államférfit találni nem lehetne. Igaz, hogy ezeknek a kérdéseknek megoldása egy nemzetiségű államban, tisztán nemzeti egyházakkal legyőzhetetlen akadályokba nem ütköznék. Hiszen a mint az állam, polgárai jog- és egészségügyének gondozóit képezi az egyetemeken a tudomány követelményeinek és a gyakorlati élet szükségéinek megfelelően: úgy képezhetné polgárai vallás-erkölcsi életének ápolóit, a lelkészeket is. A mint megszabja a körorvosok gondozása alá tartozó polgárok maximális számát, megszabhatná egy-egy parokhia alkotásához egy-egy lelkész gondozása alá tartozó hiveknek maximális és egy parokhia felállításához szükséges minimális számát. A mint megszabja — minden más tekintet nélkül — a tanárok dotárcióját, kvalifikárcióját, tanóra számát: megszabhatná a lelkészekét is. A javadalmasok beállítását pedig az általa kvalifikált egyének közül, bizvást hagyhatná az illető parokhiák közönségére. Sőt, tekintve azt a lelki viszonyt, melyben a hiveknek lelkipásztoraikkal állaniok kell, szükséges volna, hogy e tekintetben a legszélesebb alapokon álló választást engedjen, a maga részéről megelégedvén az államellenes ténykedésekben való fegyelmi joggal.

Ámde a megoldás nehézségét éppen az alkotja, hogy sem egynemzetiségű állam, sem tisztán nemzeti egyházak nem vagyunk (sőt

a protestánsok egy részének kivételével mind másfélék!) és olyan történetileg képződött jogviszonyok állanak fenn, melyeket egy tollvonással tabula rasavá tenni nem lehet. — A protestánsok ma is féltve őrzik törvény által biztosított autonómiájukat. Igaz, hogy ez egy s más tekintetben — különösen iskoláikra való vonatkozásában — alig több a névlegesnél. De vajjon nem azt bizonyítja-e ez is, hogy a protestánsoknak a nemzeti állammal azonosok az egyházi érdekei s szabadelvű nemzeti államban feleslegessé vált részéről autonómiájuknak, az állam javára minden nehézség nélkül lemondanak? De, mert történeti tapasztalatok bizonyítják, hogy autonómiájuk végváraiból nem csak magukat, hanem nemzetiségünket s hazánk alkotmányát is nem egyszer kellett és tudták sikeresen megvédelmezni s mert általában az állami s különösen a mi állami életünk mellett egyáltalán nincs kizárva ennek lehetősége és szükségessége a jövőben: autonómiájukról semmi körülmények közt sem mondhatnak le. — A római kath. egyház lényege szerint viláгурalmi tendenciákat követ s elvileg a souveren nemzeti állammal összeférhetetlen. De azért, tekintet nélkül arra, hogy a nemzeti állam érdekeit csak annyiban istápolja, a mennyiben nagy ritkán az ő saját úgynevezett „magasabb“ érdekeivel összezsik, egyébként pedig nem csak közömbös, hanem ellentétes is tud lenni vele szemben, még is egészen természetes követelésnek tartja az államnak, mint olyan-
nak anyagi támogatását. Status szeretne lenni a statusban, sőt szolgálatába hajtani a világi statust a magáénak. Az a törekvés, mely napjainkban nyilvánul, hogy az állami vagyon

megtartásával sőt fokozásával minél inkább függetlenítse magát az államtól s kivonja magát annak befolyása alól, -- a róm. kath. egyházban természetes. — És a többi egyházak? Ezek meg éppen „nemzetiségi egyházak,” a melyek természetes ellenségei az egységes magyar nemzeti államnak és konsolidációjának.

Ilyen viszonyok közt ki várhatná ma az 1848. XX. t. cikk teljes megvalósítását, a ki egy csapással nem akarná tönkre tenni azt, a mit nemzetí államunk építése körül 20—25 év óta annyi küzdelemmel teljesítettünk?! Vagy várjunk tán addig, míg lehetséges lesz?! — Várhatunk e csak egy pár évig, pár hónapig is kiszámíthatatlan veszély nélkül? A „paizsos férfiú” — a hogy az inséget egy pár lapunk nevezte — nem dörömböl-e ajtónkon? Nem szedi-e már áldozatait? Nem, nem; a nélkül hogy mint állam polgárok lemondanánk e t. cz. teljes végrehajtásának szorgalmazásáról mert hiszen ez nagyfontosságú állami érdek! — mint egyháznak azon kell munkálnunk, hogy *e t. cikk szelleme* nyerjen sürgős megvalósítást.

Meg vagyok győződve, hogy nem tévedek, mikor ez egész törvénycikk alap gondolatának »a törvényesen bevett vallások közti különbség nélküli tökéletes egyenlőséget és viszonosságot« állítom, s ha úgy értelmezem, hogy a mit a 2. §. in spiritualibus kimond, azt akarja érvényesíteni a 3. §. in materialibus.

Sok kifogást emelhetnénk az elsőnek az életben való megvalósítása ellen is. De a másodiktól, bátran mondhatjuk, nincs megvalósítva egy betű sem. Sőt ellenkezőleg. Az újabb egyházpolitikai törvények alapján a felekezetek szabad »lélekhalászat-versenyében« teljesen ki vagyunk szolgáltatva a gazdag kath. egyháznak, mert sem a poklok tüzének rém-meséivel nem rendelkezünk, sem missziói célokra fordítható »kegyes célokra« szóló alapítványaink nincsenek, a melyeket akár protest. néppárt alakítására, akár »kiházasítási alapul« felhasználhatnánk. A busás állami alapítványok tisztán felekezeti célokat szolgálnak, s a főpapságnak csak a minap is szemére kellett hányni országvilág előtt, hogy a mi vagyont hajdan az ország védelmére kiállítandó sergek tartására kaptak, abból ma nem juttatnak a »magyar tisztképzés céljaira egy alapítványt.« Arra nem, mert országos állami és nem felekezeti érdek! Hanem kath. leány-egyletek, zárdák felállítására Debreczenbe: arra jutnak 100 ezrek.

Ebben a tekintetben, *az anyagiakban is*

kérjük a viszonosságot, az egyenlőséget! Nem a »tökéletest«, de legalább a méltányost. A róm. kath. egyházban a legtöbb parokhián a hivek semmi rendszeres egyházi adózást sem teljesítenek; püspöki intézeteik az állami alapítványokból mintaszerűen berendezettek; a busásan fizetett kanonokok, prépostok, apátok rendelkezésére állanak az egyházi adminisztrációnak, tanügyi felügyeletnek; zárdáik és kolostoraik a felekezeti misszióknak; a nőtlen papság, ez a »keresztes katonaság« jól dótált állomásaiban rendelkezik a keresztyén segítő, támogató szeretet minden anyagi eszközével: és ezekkel szemben az állam a protestánsok autonómiája, s a vallás-szabadság és felekezeti viszonosság nevében el nézi, hogy a protestáns egyházak életük fenntartására hiveiktől néhol évi összes bevételük egy negyedét kénytelenek papi fizetésre szedni, hogy papjaiknak síralmas 3—400 frtnyi fizetést adhassanak; hogy tisztán egyházi intézeteikben a magyar tannyelvű, lelkeseket képző theologiai akadémiák tanárai, kizárva minden állami nyugdíjintézetből, gyarló fizetésen tengődve, munkás életük alkonyára remegve gondoljanak; hogy az egyházi adminisztráció sovány költségeit a szegény papok segélyezésére kapott államsegélyből vonják le, hogy nyomorult papjai, a legtöbbször nagy családdal, a helyett, hogy az elhagyottnak, árvának, nyomorultnak segélyére siethetnének, kénytelenek híveikkel a befaló falásért versengeni; hogy düledező templomaik felépítésére kolduljanak, míg a székes-főváros, mint politikai község 100 ezerekkel, milliókkal építi meg a Lipót-városi bazilikát és társait. A viszonosság nevében püspökeinket közjogi méltóságra emelte, hogy ezer forint püspöki fizetésből — a Baldácsi-alapból kapják — reprezentálják a három millió protestánst, s szolgálják a hazát nem csak az egyházi s közéletben, hanem a törvényhozásban is. Ugyan mi joggal kéri az állam ennek az egyháznak s alkatelemeinek támogatását, ennek az egyháznak, melyet hajdan üldözött, azután bevett és sanyargatott, aztán mellőzött s mellőz s nyomoruságát annyi százzadon keresztül részvétlenül nézte mind maig?! Ki csodálkoznék, ha egy napon arra ébrednénk, hogy koldus hiveink s nyomorult papjaink elkeseredetten a szociálisták karjaiba dobnák magukat? Egy kis efféle szellő az alföldről s lám, az állami tanítóknak az első költségvetés meghozta az 500 frt minimumot! De nem, méltán és joggal nem teszik fel ezt, mert tudják,

hogy lelkünk ideáljai szentek nekünk, s ez ideálok egyik vonása a hosszútűrő, az önfeláldozó szeretet: az Idvezítő, vállán a nehéz kereszttel!

Soha sem voltunk követelők az állammal szemben, pedig mindenha éreztük, hogy legmagasabb érdekeit szolgáljuk, védjük. Most sem követelődünk. Jó reménységgel várjuk az oly régóta kilátásba helyezett, törvényhozás útján való megoldását a protestáns lelkesítő fizetésnek. A kilátásba helyezett 600 frt minimumot nem tartjuk valami zsiros falatnak. — Ám hálával fogjuk elismerni, hogy sok könnyet töröl le, sok sebet enyhít meg. De ezzel még a legégetőbb bajok közül is csak egyen lesz valamennyire segítve. Úgy halljuk, hogy a benyújtandó törvényjavaslat a papi fizetések 600 frtra való „kiegészítését,” a hívek eddigi hozzájárulásának érintetlen fenntartásával és az eddigi államsegély megvonásával — tervezi. A hívek terhe tehát marad a régi, sőt növekedni fog a fedezetlenül maradó adminisztratív költségek hányadával. Az egyházi terhek alól mentesítő »felekezeti-néküliség« és avertálás szedni fogja tovább, sőt hatalmasabban áldozatait s természetesen tőlünk »a legdrágább egyház« tagjaiból. — Ez nem jó lesz így. Az államnak nem szabad elnéznie, hogy bármelyik egyház, híveitől az állami adónál sokszor ötszörösen nagyobb egyházi adót szedjen. Ehez segédkezet nyújtani, sőt ezt szánkcionálni — bűn. *Tessék kimondani, hogy állami egyenes adójának 5%-án* (ennyi az iskolai adó is) *vagy mert néhol az egyház iskolákat is tart fenn, ennek kétszeresén, tehát 10%-án felüli egyházi adóra senki sem kötelezhető s tessék azután, a hívektől ily alapon befolyó, 1% adminisztratív költségekkel kezebbített papi fizetést egészíteni ki 600, illetőleg 800 frtra.* Tessék a tisztán felekezeti intézetek, legalább a magyar tannyelvű theol. akadémiáknak tanárait is, legalább a középiskolai tanárok országos nyugdíjintézetébe felvenni. Tessék püspökeink magas és fontos állásához méltó dotációjának módját találni!

Nemcsak az egyház egyik-másik szervére, hanem az egyetemes magyar protestáns anyaszentegyházra vonatkozólag kérjük az 1848-iki XX. t.-cikk szellemének — a viszonyokhoz mért — megvalósítását.

A bevett vallások és egyházak egyenlőségének és viszonyosságának megvalósítását kérjük szellemiekben és anyagiakban egyaránt!

Nagy Károly, theol. tanár.

Romániai egyházmegyénkből.

Románia egész területén mintegy 8—9000 hívünk van, kik jelenben 4 anya-, 2 leány- és 11 fiók-egyházközséget alkotnak 5 *felekezeti* iskolával. A tanköteles gyermekek száma 6—700.

A hívek munkás, szorgalmas emberek; kenyerüket nagy fáradsággal keresik, de az élet reális harcza mégsem olthatta ki szívükből az *ósi hitet*, mely maig legalább megtartotta őket *magyarnak*. Pedig szürke idők fellegei borulnak — főleg a múlt 1897. év eleje óta — a nem lankadva küzdőkre. A román kormány odaveté fejszóját, hol leginkább fáj, hol a vérkeringés igazi nemzeti jelleget ölt, hol a jövőnek szépséges sarjai áldott talajban nőnek — a *felekezeti iskolákra*.

Vedd el az iskolákat és megrendülnek az egyház oszlopai és átváltozik a faj, mint a virágszirom, melyet a dér fagyos czirádákkal rajzol be, hogy magához hasonlóvá tegye. Jól tudják ezt Romániában, mert a kormány a múlt év folyamán iskoláink közül *négyet* már *bezárattott*, az ötödik, a *bukaresti* felett pedig ott függ Damokles kardja: csak *román* állami programmal, csak *román tannyelvvel*, csak *ideiglenesen* működhetik s ha tetszik, a magyar is tanítható *mel-lékesen*. Tehát ott a szerzett jog alapja nem törvény, hanem önkény, mely az 1896. évi június 28-án megjelent, a király és az akkori kultuszminiszter által aláírt szabályrendelet kifolyása. Kimondatott ebben, hogy minden magániskolának, akár van a fennállhatásra engedélye, akár nincs, — új engedélyért (autorisatio) kell folyamodnia, mintegy új iskolának, különben — bezáratik. Kimondatott ebben, hogy mik legyenek az autorisatio megszerzéséhez szükséges kellékek. A helyiség és tanszerekre vonatkozóak hasonlítanak a művelt államok követeléseihöz, a mi helyes, de a tanító személyzetre irányulóak — súlyosok. Mert nem elég az okmány. Ha valaki magán (felekezeti) iskolában tanítani akar, egész sereg iratot kell beszereznie.

Nálunk nem így van. Nálunk, ha a román dászkelek ötven százalékától képesítő-levelet kérünk, a levegőbe néz és ha a magyar nyelv tudását követeljük, épen lenéz. Ha a korszerű helyiséget és tanszereket sürgetünk: — zsarnokok, ha a hiányos iskolákat bezárjuk: — jogtiprók vagyunk. Aztán belármázzák a világot s az együgyűek tábora jajongva tördeli kezeit az igazságtalanság felett. És mégis túrünk; sokat túrünk. Sőt keblünkre vesszük a kigyót, noha tudjuk, hogy életre ébredve, halálra mar.

Talán Románia eljárása tőlünk is elvesz valamit a türelemből, mely a szeretet vallásának határai közt — erény, azon kívül az erő birtokában — gyávaság. Az emberiség multja, jelene és jövője egy szóban foglalható össze: — fejlődés. A mely nép e szavak tudatára jutott, annak van élete. De a mely nép e szó értelmét önző módon aknázza ki, bünt követ el az általános fejlődéssel szemben. Kiszipolyozza a nedűt, mely a rostszálakat duzzasztja s az életképes galyból cserje lesz sápadt levelekkel, virág és gyümölcs nélkül, mikor a fejlődés csak senyvedés és az élet csak vegetáció.

Ez a sorsa a mi fajunknak a mi iskoláink eltörlésével Romániában. A hatóságok megtették ugyan kö-

telességüket, mert a miniszteri rendelkezés megváltoztatásáért kérelmeztek, hogy az oktatást az eddigi alapon fejleszthessék tovább, de aligha érkezik kielégítő válasz. És mit fog ez jelenteni? A magyarság megszűnését, lassú halálát ott az idegenben. Segíteni nem vagyunk képesek, főleg most az utolsó órában, midőn megvizsgálás végett a bukaresti iskola tanító személyzetének okmányai is a kormánynál vannak már, de hisszük, hogy hitsorsosaink vallásuk és fajuk érdekében minden lehetőt elkövetnek, mert az igazság ügyét csak így lehet diadalra vinni.

Molnár Lőrincz.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1898. január 6.

Elnökölt: Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Bartha Lajos, egyházker. közügyigazgató, Dr. Vályi Gábor, elnökhelyettes, Herczeg Lajos, Parádi Kálmán, Br. Bánffy Ernő, Szász Dénes, Kenessey Béla, Becsek Lajos, Deésy Gyula ig. tanácsosok; Márkus János, titkár, Maksay János, számvevő és Dr. Kádár János, s. titkár, úgysis, mint jegyző

Elnöklő püspök aa. az ülést megnyitván, szívélyesen üdvözölte az újév első ülésén ily szép számban megjelent tagokat, s az ig. tanács ez évi működésére is áldást és sikert kívánva, kijelölte az előadók sorrendjét, kiknek referációjában a következő ügyek nyertek elintézését.

Nagyenyedi Bethleni kollégiumunk előljáróságának ama jelentését, melyszerint Szilágyi Gyula, kiválóan buzgó tanár aát, betegsége miatt, az év végéig szabadságot volt kénytelen, Fogarasi Béla aát bizván meg ez időre az igazgatói teendők végzésével — őszinte sajnálattal vette ig. tanácsunk tudomásul s kapcsolatosan fölhevta az előljáróságot arra, hogy Fogarasi Béla tanár aát, az igazgatói tiszt vitele idejére, mentse föl az előljárósági jegyzői teendők alól.

A kollégiumokat látogató s általában az állami főfelügyeletet gyakorló közegekkel szemben való magatartást szabályozó 1897. évi konventi »Útasítás« sokszorosítása vállván szükségessé: Parádi Kálmán, tanügyi előadó aa. annak kinyomatására és a kollégiumok részére leendő megküldésére fölhatalmazást nyert.

A nagyenyedi kollégium két tanára között fölmerült sajnálatos incidensre vonatkozólag Zeyk Dániel, főgondnok aa. megtevén kimerítő jelentését: azt ig. tanácsunk, az eset megtörténte fölötti rosszszalásának kifejezése mellett, tudomásul vette, mert örömmel látta a főgondnoki jelentésből azt, hogy a további békés együttműködés föltételeit biztosító kibékülés az érdekeltek között folyamatban van.

Vistai egyházközségünk vállairól a népoktatás terheinek egyrészét az állam, külön állami leányiskola szervezése által le kívánván venni: nyilatkozatot kívánt az egyháztól arra nézve, hogy mily mértékben járul hozzá az új iskola létesítéséhez? A vistai egyház e nyilatkozatot megadván, azt ig. tanácsunk megerősítéssel ellátva, átküldte a tanfelügyelőhöz, a továbbiak végett.

Asztalos Dávid és neje Árvai Róza házasságának utólagos anyakönyvelése ügyében, a beszerzett anya-

könyvi kivonatok hitelességének igazolása tárgyában megtartott helyszíni vizsgálat rendjén, kellőleg igazoltatott, hogy a kivonatok beszolgáltató lelkészek részéről súlyosabb beszámítás alá eső cselekvények el nem követték, valamint hogy az első alkalommal kiadott kivonatok tollhibából eredő hiányai pótolva vannak: minélfogva ig. tanácsunk, további eljárást szükségesnek nem tartván, a vonatkozó összes iratokat fölterjesztette a vallás- és közokt. miniszteriumhoz, további intézkedés céljából.

Egyházkerületi közalapunknak Sombory Lajos, m.-n.-zsombori birtokos ellen folytatott és megnyert tulajdonjog elismerési perében útasított az egyházkerületi ügyvéd aa., hogy a bekebelezetéshez szükséges térrajzot szerezzze be így az átírást foganosítottassa.

Agyagfalvi egyházközségünk indokolt kérésére megengedte ig. tanácsunk, hogy az eddigi kántori fizetésből évi 100 frtot, kántori kepeváltó-alaplétesítése céljából, az egyház állandóan tőkésíthessen.

Székely-kocsárdi egyházközségünk kérése alapján, megengedte ig. tanácsunk, hogy a nevezett egyház adósai, szabályszerű 10%-os tőketörlesztéseiket, csak a jelen 1898. évtől kezdve fizessék, minthogy a múlt s gazdaságilag rendkívül súlyos volt 1897. évben e kötelezettségüknek eleget tenni nem tudtak.

Benedeki egyházközségünknek, egy belső telek megvásárlása fölött kötött szerződése, megerősítést nyert s központi kezelés alatt álló tőkéjéből a 800 frt vételári összeg kiutaltatott.

A b. e. br. Radák Ádám hagyatékában érdekelt várományosok megkeresésére, Márkus János, titkár aát. nevezte ki ig. tanácsunk az egyházkerület és hatósága alatt álló kollégiumok, illetve egyházak érdekeinek képviselésére s egyúttal fölkeríteni határozta br. Bánffy Dezső, főgondnok aát is, mint végrendeleti végrehajtót, hogy szintén nevezze ki a maga képviselőjét, hogy így a hagyomány ügyének rendezése folyamatba indulhasson.

Nemes Árpád, küküllői egyházmegyei esperes aa. kérdésére, határozatilag kimondotta ig. tanácsunk, hogy az egyházkerületi közgyűlésre küldendő tanítóképviselek választásánál a kántorok szavazati joggal az esetben sem birhatnak, ha különben, mint állami- vagy községi tanítók, tanítással is foglalkoznak, mert ellenkező esetben autonom felekezeti képviseletünk megalkotásához az állam, vagy község kötelékéhez tartozó illetéktelen egyének is befolyást nyernének.

Szacsvay Sándor, egyházmegyei főgondnok aa. ama jelentése, melyszerint az ördög-keresztúri egyhk. iskoláját és tanítói lakását, 4200 frtnyi költséggel, felépíttette, köszönettel tudomásul vétetett.

A püspöki lakáson szükségesnek mutakozó javítások, 706 frtnyi költséggel, engedélyeztettek.

A kézdi egyházmegye tisztújító közgyűlésének határozatai ellen beadott felebbezés folytán, ig. tanácsunk ez ügyet beható tárgyalás alá vette s annak eredményében a közgyűlés által eszközölt összes választásokat megsemmisítette, minthogy a felmerült formahibáktól eltekintve is, azok viszonylagos szótöbbséggel esz közöltettek, holott egyházi törvényeink analog intézkedéseiből s a gyakorlatból következtetve, az egyházmegyei tisztviselők föltétlenül absolut szótöbbséggel választandók.

Ezek után ig. tanácsunk, a beérkezett két felebbezés ellátása czéljából, II-od fokú közig. bírósággá alakult. Minthogy pedig a bírósági ügyek egyikében, a kolozsvári papválasztás ügyében, Szász Domokos püspök és Becsek Lajos ig. tanácsos aai, mint a választásban résztvett választó-jogosultak, Deésy Gyula esperes aa. pedig, mint az ez ügyben első fokulag eljáró bíróság elnöke érdekelve voltak, a tanácskozási termet elhagyták s annak megtörténte után, dr. Vályi Gábor aa. elnöke alatt, Szász Dénes, br. Bánffy Ernő, Parádý Kálmán, Kenessey Béla és Márkus János bírákból alakult meg a bíróság.

Józsa Sándor erösi pap aa. felebbezése folytán feloldotta bíróságunk a sepsi egyházmegyei közig. bíróság amaz ítéletét, melylyel nevezett aa. a néhai édes atyja, mint volt egyházi gondnok terhén álló 189 frt 50 kr követelés megtérítésére köteleztetett, mert a bírósági eljárás rendjén a törvényben előirt nyomozó lépések megtétele elmulasztott.

A kolozsvári egyházközség negyedik papi állásának meghívás utján történt betöltése ellen beadott panaszra hozott első bírósági elutasító ítéletet pedig ig. tanácsunk helybenhagyta — téves inlokolásának mellőzésével abból az okból, mert a meghívás utján eszközölt választás ellen panasznak helye nem lehet, hanem legfennébb csak az előkészítő lépések ellen lehetett volna felebbezőknek panaszszal élniök, amit azonban ök nemcsak elmulasztottak, hanem az előkészítő lépéseket törvényszerűknek ismerték el az által, hogy a meghívás tényébe arra vonatkozó szavazatuk beadásával belebocsátkoztak, minden óvás mellőzés emellett. Egyébként a meghívás ténye már azért sem támadható meg, mert az ellen szavazó választó-jogosultak száma a törvényben megkivánt hányadot, t. i. az összes választó-jogosultak egyharmadrészét távolról sem éri el, miért is a meghívás által eszközölt választást, mint többé meg nem támadható aktust, jóváhagyni és a felebbezés zárkérését mellőzni kellett.

Ezek után, az idő előhaladottsága miatt, az ülés bezárattott.

r. s.

Kálvin, mint egyházi szónok.*)

(Felolvastattat az udvarhelyi ref. egyházmegye sz.-udvarhelyi körének M.-Dályában, 1897. nov. 4-én tartott papi értekeztétén.)

Általánosan el van ismervé, hogy Kálvin a reformáció korszakának legnagyobb hittudósa s hogy főmunkája, az »Institutió«, nemcsak írójának éreznél maradandóbb emlékoszlopa, hanem a keresztyén tudományos theológiának egyik legelső rangú terméke.

De nem csupán a dogmatikai irodalomban, hanem a bibliamagyarázat terén is a legkiválóbb helyet foglalja el Kálvin. Az eredeti nyelvekben való jártasság és a tartalom mély, tiszta és átható felfogása jellemzi őt, mint iránymagyarázót. »Voltak — mondja Stähelin — a kik bírálati, nyelvészeti és tudományos előkészület tekintetében felülmulhatták Kálvint ezen a téren, de a bibliai iratok eszmetartalmát s a gondolatok egybefüg-

gését senki mélyebben és hívebben fel nem fogta, mint ő«.

Kálvin írásmagyarázatai kétfélék, u. m. a tudósok számára latinul írt kommentárok és a templomi szószéken, a nagy közönség előtt, francia nyelven tartott beszédek (sermons, homiliae). Az előbbiektől, mint a melyek első sorban a tudományos exegétákat érdeklik, eltekintve: a tiszt. Értekezlet figyelmét ezúttal csak az u. n. beszédekre vagy homiliákra kívánom föl hívni ezek alapján *Kálvint*, mint *egyházi szónokot*, néhány sorban jellemezni.

*

A Kálvin hátrahagyott beszédeinek száma mintegy 2000-re tehető. Ezek közül csupán egy-kettőt írt le előre: a többit szabadon, minden írásbeli előkészület nélkül mondotta el s gyorsírók (névszerint Budé, Bourgoing, Gallars, Cousin, Jonvillieres, Raguenier etc.) írták le az ő ajkairól. Nyomatásban alig egy tizede jelent meg e beszédeknek, részint még a Kálvin életében, részint az ő halála után; a legtöbb, mint kézirat, ma is a genfi nagy könyvtárban őriztetik.

A közrebocsátott beszédekből azonban elég tiszta képet alkothatunk magunknak Kálvinról, mint prédikátorról. Ezek a beszédek teljes világitásban tüntetik föl a nagy reformátor szónoki művészetét, igehirdetésének általános jellemét, hittani, ethikai s különösen egyházipolitikai tartalmát, — s meggyőznek minket arról, hogy igaza van Reussnak, midőn azt mondja, hogy »Kálvin, ha nem is a legszeretreméltóbb, de akaraterőre és gondolkozásra bizonynyal a leghatalmasabb a XVI. század szellemi hősei között«. »Minél behatóbban tanulmányozzuk e beszédeket, annál jobban felmagaslik előttünk a reformátor erkölcsi és szellemi nagysága inkább önmagunkat bíráljuk meg, minthogy felette bírálatot mondjunk. Bár sok van azokban, a mi kellemtelenül érint, mégsem tehetjük, hogy csodálattal ne tekintsünk erre a rendkívüli, Istentől gazdagon megáldott férfira«. (Krauss.)

Kálvin beszédeiben mindenekelőtt a *kül-alak* (szerkezet) ragadja meg figyelmünket. A reformátor egyenes ellentéte a XVII. és XVIII. századbeli nagy kath. francia egyházi szónokoknak. Míg ezek a synthetikai formát annyira túlságba viszik, hogy beszédekben a textus csupán mottó gyanánt szerepel: addig Kálvin előtt a legmagasabb feladat, az alapígeben rejlő gondolatokat fölkeresni és kifejteni. Műveinek kiadói éppen azért találóan nevezik őt exegéta-szónoknak (orateur exégète).

Nyomatásban megjelent beszédeiben főleg a Mózes és a Josua könyveit magyarázza a reformátor. Magyarázataiban fejezetről-fejezetre halad, s egy fejezet (rész) olykor 2—3, olykor 12 beszédnek szolgál alapul. — A Deüeronomiumot csak hétköznapokon vette elő s egyik héten 1—2, a másikon meg 4—5 magyarázatot tartott róla.

Az úgynevezett egyházi évvel Kálvin teljességgel nem törődik. A keresztyénség alaptényeire s az ezekkel kapcsolatos ünnepekre soha sincs tekintettel. Törékvése mindig csak arra irányul, hogy az egyes beszédek között meg legyen a szoros kapcsolat, a gondolati összefüggés, s hallgatói egy perczig se feledjék, hogy a szentírásnak (isten igéjének) magyarázása és megér-

*) E rövid tanulmányhoz az adatokat Kraus »Calvin, als Prediger« — és Stähelin »Joh. Calvin. Leben und ausgewählte Schriften« cz. művéből vettem.

tés e az evangéliumi hit és és evangéliumi istenitiszteleet alfája és ómegája. Még a mikor a keresztyén hit és élet fontosabb kérdéseit tárgyalja, akkor sem válogat textust a biblia különböző irataiból, hanem alapúl vesz egy nagyobb szentírási részletet, s versről-versre haladva a fejtegeti azokat a főgondolatokat, melyeket a szövegben talál.

Kálvin beszédeiben, e szerint, témáról, proпозициóról vagy felosztásról szó sem lehet. A magyarázatok végén rendszeren összefoglalja ugyan azon igazságokat, melyeket fejtegetéseiben szem előtt tartott, s melyekre hallgatói figyelmét irányozni akarja; de egy közös alapra, egy főgondolatra visszavinni, s így összpontosítva megvilágítani, nem látja szükségesnek.

Magyarázataiban Kálvint soha sem a dogmatikai,

hanem mindig a gyakorlati szempontok vezetik. — A reformátor jól ismeri a különbséget a tanári katedra és templomi szószék feladatai közt, s tudja, hogy a híveknek nem bizonytalan elméletekre, hanem »tisztá tudományra« (pure doctrine) — nem később beváltandó utalványokra, hanem készpénzre van szüksége, melyet azonnal értékesíthessenek. Azért hallgatói kívánalmait egy pillanatig sem téveszti szem elől, s arra törekszik, hogy ne csak értelmüket foglalkoztassa, ne csak tudásvágyukat elégítse ki, hanem egész lelki világukat áthassa az evangélium ereje által. Még arra is gondja van Kálvinnak, hogy hallgatói figyelme ki ne fáradjon, mert beszédei egy óránál többet soha sem tartanak.

(Folytatása következik).

Ifj. Péter Károly.

TÁRGYA.

A lelkipásztorról.

Szeretem lelkésznek, lelkipásztornak nevezni a papot. E szó: pásztor, egy felséges bibliai képre emlékeztet, s egyszersmind ma is egy szent elhivatásra, életföladatra. E szóban együtt van a szolgálat és a méltóság; e szóban ott van az a gondosság, az a szeretetteljes ragaszkodás, az az önfeláldozó viszony, mely a lelkészt híveihez köti. E szó: lelkipásztor egy metaphora, de abban az evangéliumi értelemben kell metaphorának lennie, melyet e szónak Jézus ad, beszélvén a jó pásztorról.

És e szó: pap? A világi ember előtt sem lehet magasabb hivatás, mint papnak lennie. Pap, ki önmaga hozza áldozatul önmagát Istennek; pap, ki közvetlen összeköttetésben él Istennel, s kinek nincs más közbenjárója, mint a Jézus Krisztus. Újtestamentumi értelemben a pap annyi, mint: igaz keresztyén. E szónak: pap, bibliai jelentése, mint látjuk, szép, nagy, egyetemes, minden igaz keresztyénre kiterjedő. De van e szónak történelmi, s jelenleg is oly katolikus egyházi jelentése, mely bántó, visszataszító, mert e szóban rejlő fogalom egyenesen az emberiség ellen irányul. A papság, mint kaszt, mint tagadása az egyetemes emberiségnek, mint elválasztó örvény Isten és ember között, mint külső hatalom és zsarnokság a világ és lelkek fölötti uralkodás aspirációival! Ezt a papot ott találjuk Egyiptomban, Indiában, ott Izraelben. Ez a kaszt mindenütt akadály a valláserkölsi egyéniség kifejlődésének. Ez a kaszt ott áll a nép fölött, mint Istennek kiválasztott organuma. Nélküle az istenség rettenetes fenségébe burkolózva siket, szótlán, könyörületlen. (L. Grotz: »Qu'est-ce qu'un pasteur«.) A pap engeszteli ki Istent, a pap indítja meg Isten szívét; Isten a pap által hallgatja meg az imát, általa áld, hatalmát a papra ruhazza, s a pap ez isteni teljhatalommal szól, parancsol, vezet, köt, old, fölemel, elítél. Mindez érthető. A gyermekkoru emberiségnek vezető kell. A gyermekre a külső tekintély hat. Ez a vezető, ez a külső tekintély aztán az emberiség nagykorúságának, haladásának, a vallás-erkölsi egyéniség kifejlődésének végzetes akadály a papság ez az emberfölötti pozíciója érthető onnan is, mert az Istenről való fogalom olyan, mely papi kasztot kíván.

Isten, ugyanis távoli, elrejtett, a tömegnek hozzáférhetetlen. Közvetítő kell ide s ez a közvetítő a pap. Még izrael is, a választott nép, fél hallani az Úr szavát. Neki is közvetítőre van szüksége. »Ha ismét hallandjuk a mi Urunk Istenünk szavát, meghalunk.« Ezért mondja a nép Mózesnek: »menj oda te és hallgasd meg mindazokat, a melyeket mondand a mi Urunk Istenünk, te pedig beszéld meg nekünk, valamit mond a mi Urunk Istenünk.« (Mózes, V. 5. 27.)

De már a hajdankorban is ott találjuk a visszahatást, mely a papi kaszt ellen irányul. Az élő, munkás vallásos és erkölsi erő, mint az emberi léleknek Istentől nyert természeti ereje vissza-visszaköveteli éppen a papság által elkobzott jogait s a vallás hivatalos kezelői lefoglalói mellett ott látjuk aztán a vallás független képviselőit, hirdetőit. Ott az antik kor pogány papjai mellett, ott vannak a bölcsek, a zsidó papság mellett a próféták és ott a catholicismusban a mystikusok, stb. (L. Grotz: »Qu'est-ce qu'un pasteur.«)

A protestantismus elútasítja magától a papságnak ezt a kasztszerű felfogását, a papnak a laikussal szemben ezt a bizonyos tekintetben supranaturalis helyzetét. Egy nagy francia szónok e szavakkal fordul a reformatus lelkészekhez: »ti próféták vagytok, maradjatok prófétáknak; — ne legyetek papok, legyetek próféták.« E szép szavak lényegén semmit se változtat, ha mondjuk: ne legyetek papok, legyetek lelkipásztorok. A protestantismus a laikust is pappá teszi abban az értelemben, melyről fönntebb szólunk. Pap az igaz keresztyén. Az a különbség, mely a reformatus pap és a reformatus világiak között van, nem Istenhez való vallásos viszonyunk különbségéből ered; inkább gyakorlati követelmény. A hivatal azt a fogalmát, mely a papot magában a hivatalban rejlő varázserő által némileg ember fölötti emberré akarja tenni, a reformacio örökre elvetette.

A lelkészi hivatalnak eredeti reformatus felfogását találjuk meg a Confessio Helveticában. (Art. XVIII.) Tekintsük át röviden azt a részt, mely célunkra tartozik. A helvét hitvallás szerint az egyházi szolgálk eredete, intézménye, feladata ősrégi s magától Istentől való, nem pedig valami új, avagy emberi csinálmány. (Ergo ministrorum origo, institutio et functio vetustissima et ipsius Dei, non nova aut hominum est ordinatio.) E szavak a mi lelkészi pályánk örökérvényűségére mutatnak rá. Minket Isten hívott el lelkészeknek. Ez a

mi pályánk ősidőkben megvolt és örökké lenni fog; mert ez a mi pályánk az Istentől adatott emberi természet és emberi élet követelménye. Minket Isten hívott el. Csakhogy az Isten által való elhivatás alatt ne értsünk valami magikus dolgot, inkább szokjunk már hozzá a *psychologiai* mozzanatokhoz. Ne keressük Istent varázslatokban, magiában, mert éppen a *magia* az emberi csinálmány. Majd később visszatérünk e pontra, most kövessük tovább a helvét hitvallás gondolatmenetét. Isten tehát az egyház megalkotása, kormányzása, fenntartása végett egyházi szolgálókat rendelt. E szolgálók: Istennek szolgálói s az isteni akaratnál fogva nem nélkülözhetők, bár nem ők idvezitenek. Valóban mély bölcsességgel mondja a Confessio Helvetica: hídjük tehát, hogy Isten az ő igéjével szolgálói által külsőképpen tanít minket, bensőképpen pedig az ő választottainak sziveit a szentlélek által éleszti hitre. (Credamus ergo Deum verbo suo nos docere *foris* per ministros suos, *intus* autem commovere electorum suorum corda ad fidem per spiritum sanctum.) Ily szolgálóvá választotta Isten hajdan a patriarchákat, Mózeszt, a profétákat s végre elküldte az ő egyszülött fiát, a tökéletes tanítót (doctorem mundi absolutissimum.) Krisztus apostolokat választott magának az evangelium hirdetésére, az apostolok helyére pedig a megalakult gyülekezetekben a pásztorok léptek. Ezek a pásztorok építnek tovább Isten igéjével, mint Isten egyházának szolgálói. Az egyházi szolgálók különböző elnevezéseire nem kell itt kiterjednem. »A pásztor név az általános név; az újtestamentom prophetái, az evangelisták episkopusok, presbyterek, tanítók annyiban mind pásztorok, a mennyiben mind Istennek szolgálói az evangelium prédikálására« írja Achelis. Az apostolokat tehát a pásztorok váltották föl. Ez a tény jelenti a mi apostoli successiókat. Később e pontra is kitérünk; itt legyen szabad annyit jegyezmem meg, hogy a mi apostoli utódságunk nem successio in historia, hanem successio in vi. A helvét hitvallás értelmében csak azok tekinthetők Isten és az ő egyháza szolgálóinak, kiket Isten e tisztre kiszemelt, elhívott, mint az ótestamentumi időben a patriarchákat, Mózeszt, a profétákat és az újtestamentumban az apostolokat, profétákat, evangelistákat, tanítókat, pásztorokat. A helvét hitvallás e felfogásában az istenige uralkodása az egyházban s az általunk hirdetett istenigétől ránk sugárzó isteni tekintély emelkedik, domborodik ki. A mi így nyert tekintélyünk ismét nem valamely külső tekintély, de ez is egy *psychologiai* mozzanat s éppen ezért el nem muló, soha fel nem forgatható, igazi örök tekintély. De menjünk csak tovább. A helvét hitvallás oly nagy súlyt helyez a mi Istentől való elhivatásunkra, hogy éppen kárhoztatja azokat a szolgálókat, kik az egyházi szolgálatra nem Istentől vannak elhíva. Miként elhíva? Bizonyos tehetségek, lelkiképességek, bizonyos donumok által, melyeket Istentől nyerünk s melyekre nekünk pásztoroknak szükségünk van. (Damnamus ministros ineptos et non instructos *donis pastoris necessariis*). A helvét hitvallás szerint minden hívő pap; de még nem egyházi szolgáló. Mert különbség van a papság és egyházi szolgálóság között. A papság, újtestamentumi értelemben universalis, mindenekre kiterjedő; az egyházi szolgálóság pedig specialis csak az illető elhívottakra terjed ki.

El van törülve az ótestamentumi és pápás papság, de megmaradt az ecclesiában az egyházi szolgáló. Azonban senki sem teheti meg magamagát egyházi szolgálóvá. A helvét hitvallásban utalás van itt Jer. 23 21 versére: »nem küldöttem azokat a profétákat és ők futnak vala, nem szólottam nekik és ők profétálnak vala.« Az ilyen profétai vállalkozókat a helvét hitvallás kárhoztatja s kiemeli, hogy az ecclesiái tanítóknak egyházi és törvényes választással kell választatniok. Az egyházi szolgálóba jutásnak feltétele tehát a törvényes beállítás. Azonban törvényesen nem állítható be e tisztre akárki; csak azok, kiket szent tudományuk, ékesszólásuk, tiszta életük tesz méltóvá ide. Tehát az egyházat, a hívők gyülekezetét illeti a jog megállapítani az egyházi szolgálók alkalmas voltát s rájuk bizni az igehirdetésnek lelkészi tisztét. Ez itt az egyházi közönség souverainitásának mozzanata. Végül utalunk itt a helvét hitvallás ama kijelentésére, hogy Isten egyházának szolgálói az ecclesiában mindeneket úgy cselekesznek, a miképpen az Úr az ő igéje által meghagyta és a mit Isten egyházának szolgálói az Úr igéje szerint cselekesznek, azokat a hívők úgy veszik, mintha maga az Úr cselekedte volna.

(Folyt következik.)

Molnár Albert.

Különféle rovatok.

Dr. Székely Bendegúz haláláról értesít egy szomorú jelentés, mely szépen és igazán írja a megboldogultról: »nevét az elismerés és tisztelet kegyeletes érzelmeivel őrzi a jók emlékezete.«

Szomorú jelentés tudatja velünk az uzoni ev. ref. egyház lelkipásztorának: *Pünkösti Ferencz*nek 63 éves korában és 33 évi lelkipásztorokodás után bekövetkezett halálát. Adja meg a gondviselő Isten a gyászolóknak a hit erejét, vigasztát.

Valahányszor egyházkerületünknek egy-egy papja, tanára hal meg, egy-egy oszlopa dől ki, óhajtanók a megszakadt életnek és munkának rövid rajzát adni. — Ezzel fölkerjük az ismerősöket, hogy minden ily szomorú eset alkalmával lapunkba nekrológot küldeni sziveskedjenek. — Legyünk azon, hogy némi örökzöld fussa be a kidőlt oszlopokat.

Szives baráti kézből vesszük e következő tudósítást: A kovásznai nagy egyházközség újonnan választott lelkészét, Ignác László aát, folyó év január 2-án iktattuk be hivatalába. A beiktatást Földes György e. m. jegyző végezte. Úgy az új lelkész első fellépése, mint a hallgatók általános öröme, megelégedése azt bizonyította, hogy a választók bizalma nem esett méltatlanra s mindez fényesen igazolta, hogy a különböző gyanúsítások a választás tisztaságára nézve, teljesen alaptalanok voltak. Úgy az új lelkész, mint hívei, a legszebb reményekkel néznek a jövőre elibe. Adja Isten, hogy reményeik valósuljanak!

Tisztelettel kérjük mindazokat, kik lapunkat, lapjukat minél tartalmasabbnak, mindenre kiterjedőbbnek akarják látni, hogy minket dolgozataikkal, az egyházmegyei, egyházközségi életből vett tudósításaikkal minél hamarabb és minél gyakrabban fölkeresni sziveskedjenek.

A szerzőket és kiadókat tisztelettel kérjük föl, hogy a megjelent műveket, könyveket ismertetés végett szerkesztőségünknek megküldeni sziveskedjenek. Éppen lapunk közönsége igazán olvasó s könyveket vásárló közönség.

Protestantismus és kultúra. Tapasztalati tény külföldön is, hazánkban is, hogy a protestáns vidékek,

protestans községek mily előnyösen válnak ki még külsőleg is katolikus szomszédjaik közül. Jobb mód, nagyobb tisztaság, rend, a magasabb értelmi s erkölcsi fejlettség bélyege látszik, mondhatjuk, hogy a kultura bizonyos derűje ömlik itt végig a protestans helyeken. A protestans főlény a kivándorlóknál is szembetűnő. Az amerikai földre lépők kormányrendelet alapján ismereteik kipuhatólása végett megvizsgáltatnak. E vizsgálatok eredménye azt mutatja, hogy a katolikus Spanyolország és Portugalia kivándorlói között 77% a kath. Olaszország kivándorlói között 54% nem tud sem írni, se olvasni; ellenben a prot. Németország kivándorlói közül már csak 3%, s az egészen protestans Svédországból kivándorlók közül pedig csak 1% az írástudatlan.

Hálás köszönet. József főherczeg ő császári és királyi Fensége a magyarókeréki ev. ref. templom építésére 30 frtot adományozott. Midőn ő császári és királyi Fenségének e nagybecsű adományáért leghódolatteljesebb és leghálásabb köszönetem nyilvánítom, ugyanakkor kérem a gondviselő Istent, hogy tartsa és áldja meg ő Fenségének nemes tettekben gazdag, áldásos és drága életét; tartsa és áldja meg Fenséges császári és királyi házat nemzetünknek, hazánkunk dicsőségére és boldogítására. Magyarókerékn, 1898. január hó 3-án. *Barabás Árpád*, ref. lelkész.

Nyilvános számadás és halás köszönet. Nagyságos Tegegy Károly úr gyűjtő-ívén adakoztak a magyarókeréki ev. ref. templom építésére: Tüzes Karácsonné 2 frt. Vásárhelyi Boldizsár 1 frt, Budai Elek 1 frt, Ifj. Bodor Bertalan 1 frt, Dr. Weisz Lipót 1 frt, Krémer János 1 frt, Placsintár Ödön 1 frt, Szongott Gerő 1 frt, Sicheban V. 1 frt, Dr. Keresztes Sándor 1 frt, Gradovics 1 frt, Dr. Ramonczai László 1 frt, Korpodeán Simeon 50 kr, Keller Sándor 1 frt, Tatrossi Mór 1 frt, Brandt Victor 1 frt, Voith Simon 1 frt, Koller és Knöpl 1 frt, N. N. 50 kr, N. N. Gott 50 kr, Szentpétery János 50 kr, Markovics 50 kr, Mánú Gábor 1 frt, Dr. Göllner Béla 50 kr, Offák Antal 1 frt, Jamesó 50 kr, Dr. Berger Vilmos 1 frt, Fogolyán Tivadar 1 frt, Deák 50 kr, Schopf Gyula 1 frt, Bokros Andor 1 frt, Br. Inczedy Samu 1 frt, Bíró István 1 frt, Weinberger Samu 50 kr, N. N. 20 kr, Dr. Brül K. 1 frt, Székely 50 kr, Csizér 1 frt, N. N. 1 frt, Kallus Jakab 50 kr, Blatt Mór 1 frt, Wasserstrom Áron 50 kr, Muntean Ágoston 1 frt, Adler Mihály 50 kr, Papp Jenő 1 frt, Govriik Ferencz 3 frt, Klein Ignác 1 frt, Lászlóffy Árpád 1 frt, Gálócsi Samu 1 frt, N. N. 1 frt, Székely Gyula 1 frt, Pap Emil 50 kr, Kiss Albert 1 frt, Egy zsidó 1 frt, Fogarassy Mihály 1 frt, Szemmáry József 1 frt, Dr. Miklóssy József 1 frt, Bartók József 1 frt, Szarvady Ákos 1 frt, Kállay Miklós 50 kr, Voith Gergely 5 frt, Kustár Lajos 1 frt, Jakab Károly 50 kr, Frank János 5 frt, Rosenberg Herman 50 kr, Ballétárás 1 frt, Osztián Kálmán 50 kr, Möricz István 1 frt, Kenyeres László 50 kr, Bene Ferencz 50 kr, Dombora András 50 kr, Tóháti Sándor 50 kr, K. Békéssy József 50 kr, Felszegi 50 kr, Dr. Holländer 50 kr, Szátka Jenő 50 kr, Farkas Viktor 50 kr, Nachtnébel Ferencz 50 kr, N. Fekete Mihály 1 frt, Krémer János 50 kr, Gödri Károly 1 frt, Németh 50 kr, Gr. Lázár Kálmán 1 frt, Osztián Vertán 1 frt, Reiter Dezső 50 kr, Telegdy Ilona k. a. 30 kr. Összesen: 80 frt. Úgy a szives gyűjtő úr. kinek buzgó fáradozásáért valamint a kegyes adakozók becses adományaikért fogadják egyházam nevében leghálásabb köszönetem. Magyarókerékn, 1898. jan. 3. *Barabás Árpád*, ref. lelkész.

Nyilvános számadás és köszönet. A kitidi ev. ref. egyház történetében emlékezetes marad 1897. év decz. hó 26. azért, mert ezen a napon szenteltetett fel új hármoniuma. A hármonium került 135 frtba, ezen összegből az egyház terhére csak 38 frt 60 kr esett. A többi fáradszón gondnokunk tekintetes Herczeg Elemér úr áldozatkészségének, ügybuzgalmának köszönhetjük. Ugyanis szeretett gondnokunk 1894. évben »Hármonium« alapra táncvizigalmat rendezett, az ebből begyűlt pénz kamataival együtt 52 frt 55 kr-ra szaporodott, ehhez gondnokunk elhalt kis leánya Pirocska emlékére adományozott 20 frtot, harangozási díjből a más felekezeten levőktől begyűlt 23 frt 85 kr. Gondnokunk védnöksége alatt ugyan az nap este »Harangalapr« táncmulatságot rendeztetett, amely fényesen sikerült, mit az itt közölt adományok igazolnak. Belépti díjából 18 frt, felülfizetésekből 48 frt, összesen 66 frt gyűlt be. Ebből levonandó a zenészeknek 20 frt. Tiszta jövedelem 46 frt. Felülfizettek: Herczeg Elemér 10 frt, Ajtay Ferencz 3 frt, dr. Ajtay Aladár 3 frt, mélt. Szilvassy Aladár 1 frt, Ajtay Jenő 50 kr, id. Buda Géza 1 frt, Buda Miklós 2 frt, Farkas Árpád 1 frt, Russ Albert 2 frt, Baló Béla 1 frt, Baló Kálmán 50 kr, Fülöp Gyula 1 frt 50 kr, Csizsér Alajos, Fábrián Ferencz, Korodán György 50—50 krt, Tamás István 1 frt 50 kr, Ringler Jenő 50 kr, Farkas Béla (kőjegyző) 4 frt, Valler Károly 50 kr, Kiss László, Budai Gyula 1—1 frt, Stoákop Vencel 50 kr, Enyedy Géza, Nagy József 1 frt 50—1 frt 50 kr, Grünbaum Ignác, Ringler 1—1 frt, Puj Árpád 2 frt, Füző József 2 frt 50 krt, Pap András, Barthos István és Sáros István 50—50 krt. Miért

is, úgy a nemes keblű adakozók, mint a szives közreműdők és résztvevők fogadják egyházam és magam halás köszönetét. Kitidi 1898. jan. 4. *Fülöp Gyula* o.-brestye-kitidi ev. ref. lelkész.

Hivatalos rész.

5366—1897.

ELVI JELENTŐSÉGI HATÁROZAT.

Erd. ev. ref. egyházkerületünk ig. tanácsa egy felmerült konkrét kérdés eldöntése alkalmából f. év és hó 6-án tartott ülésében 5366—897. szám alatt azon elvi jelentőségű határozatot hozta, hogy „*az egyházmegyei összes tisztviselők általános szavazattöbbséggel választandók*“.

Mert jóllehet, hogy egyházi törvényeinkben az egyházmegyei tisztviselők megválasztásának általános avagy viszonylagos többséggel való keresztülvitelére nézve határozott rendelkezés nem tétetik, mindazonáltal az egyházi törvényeinkben letett és más egyházi tisztviselői állások betöltésére vonatkozó rendelkezésekből s az eddigi joggyakorlatból kifolyólag — már csak a tisztviselőkkel szembeni közbizalom megnyilatkozásának biztosítása végett is — önként következtethető az, hogy megválasztott egyházmegyei tisztviselőnek is csak általános szavazattöbbséget nyert egyén tekintethetik.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1898. január hó 6-án tartott üléséből.

Szász Domokos, *Márkus János,*
ref. püspök, mint elnök. titkár.

19—1898.

KÖRRENDELET

valamennyi nt. esperes aainak, az összes egyházközségek és püspöki vizsgálat alatti egyházak presbiteryumainak.

Tudomásvétel és mihez tartás végett értesítjük Czímet, hogy a 2685—892. számú körlevelünk értelmében is az állami iskoláknál tanítókul alkalmazott felekezeti énekvezéreinknek a tanítóikar részéről küldendő egyházkerületi képviselő-választásnál szavazati joguk nem lévén, mint választók el nem fogadhatók.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1898. január hó 6-án tartott üléséből.

Szász Domokos, *Márkus János,*
ref. püspök, mint elnök. titkár.

23—1898.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe bekebelezett *hadad-nádasdi énekvezér-tanító* állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: 55 véke búza, 55 veder bir, 61 szekér fa, 9 frt 50 kr kézspénz, legátum 9 frt. Tandíj minden tanulótól 1 véka csős malé s 20 kr; a temető hasznának $\frac{1}{3}$ része, szántó föld 7 hold, 150 □-ül, rét 1 hold, 1260 □-ül; lakás kerttel, stóla és évi 74 frt államsegély.

Pályázati határidő 1898. február 10. Oklevéllel is felszerelt kérvények fentirt határnapig nagytiszt. *Viski Pál esperes* ürhoz küldendők Zoványra.

Kolozsvárt, 1898. január 9. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

3—1898.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe bekebelezett *peteki* egyházközség *II-ik tanító* állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Lakáson kívül 400 frt államsegély.

Pályázati határidő 1898. február 8. Folyamodványok nt. *Menyhárt András* esperes aához küldendők Kecsetbe (u. p. Sz.-Udvarhely.)

Kolozsvárt, 1898. január 9. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 ft.
3 ft.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Szeretetház.

A »Protestáns Egyházi és Iskolai Lap« mult évi 13. számában, közvetlen a konvent megnyitása előtt, egy cikket írtam volt, melyben jeleztem, hogy a Kolozsvárt épülő Szeretetház célja kettős:

1. *mostoha anyagi viszonyokkal küzdő papi árvák gondozása,*

2. *a fogékony gyermekkortól előkészített papi nemzedék növelése.*

A Szeretetház első tervezete *pártikuláris* volt és csak fiúárvákról szólt, de újabban püspökünk javaslatára a fölvetel leányárvakra is kiterjesztetett és az intézet *universzális* jelleget nyert, a mennyiben egyházkerületünk főrészesedésének fentartásával a testvéregyházkerületek árváinak is otthont kíván nyújtani. Az alapszabályok ily értelemben készülnek s megerősítése a konvent feladata lesz.

A nagyfontosságú intézet létesítésére 1894. évi egyházkerületi közgyűlésünk tette meg az alapvető lépést, midőn határozattá emelte, hogy a papok fiúárvái számára Szeretetházat épít. Ugyanakkor megbizta Igazgató-tanácsunkat, hogy az eszmével behatóan foglalkozzék, s a szükséges anyagi eszközök megszerzésére tegye meg az előleges intézkedéseket. A következő évben már kész volt a körvonalozott tervezet, egyelőre ötven árva számára évi *6900 forint szükséglettel*, mely összeg ma sem változott. E szükségletet, mint fenntartási költséget fedezni fogják az országos gyámintézet árvaségélyeiből a fölvetek után nyerendő osztalék, továbbá a sorsjáték jövedelméből az építkezésre föl nem használt résznek, mint tőkének kamatai és egyházkerületünk özvegy-árvai alap-

jának successive fölszabaduló járulékai, végül a várható alapítványok. E tekintetben szép példával jár elől *marosi* egyházmegyénk 1000 frtos és *Simó Lajos*, egyházkerületi főgondnok 500 frtos alapítvánnyal.

Azt hiszem, hogy a Szeretetház jövő sorsát, fejlődését az egyetemes jelleg mellett adott viszonyaink közt csak a feltüntetett jövedelmi forrásokra támaszkodva lehet biztosítani. Nincs szándékomban e helyen vita provokálása; annak idején ugyanis foglalkozom a kérdéssel tüzetesen, csak épen megjegyzem, hogy egyházkerületünk özvegy-árvai gyámintézetének jövedelmére – ha a megnyitásig pótolni nem lehet – a fenntartásnál szükség van. A cél rokon, annak megtestesülése a mai korban, midőn az emelkedés szárnyáról le van törülve az üde, csillogó zománcz, mely a csapásokat erőteljessé teszi, – minden protestáns szívnek hó vágya, vallásunknak szent érdeke. Itt el kell némulnia a tiltakozó száznak. Itt a jogosság keretei közé szorított követelés nem jöhet számításba. Itt ne beszéljünk a nyomor enyhítéséről, midőn a nyomor megszüntetésén munkálkodunk most a következő idők számára, hol a szegények »lelki szegények« lesznek, pedig ilyeneké a mennyeknek országa. Ne mutassatok nékem a kor haladására és ne hangoztassátok, hogy ezzel a humanizmus mindenütt lépést tart. Az első igaz, az utóbbi csak részben. A század végső pontjain az én lelkem előtt is csillogó képek bontakoznak ki és elismerem, hogy nagy az emberi elme saját alkotásaiban; elismerem, hogy sok intézet van, hol letörlik a sírók könnyeit, de nem ismerem nálunk olyat, hol a szívnek *boldogságot* adjanak. És a Szeretetház kettős célja határai közt *ezt* tűzte ki feladatul,

melynek megoldásához kevés minden *áldozat* és legyen fillér, legyen találat: sok minden *adomány*.

A Szeretetház jelenben tető alatt áll. Kolozsvár legélénkebb utcájában épült, a modern igényeknek megfelelő módon, egy nagy terjedelmű telek közepe táján, szeliden hajló oldal aljában, szellős, egészséges helyen, gyönyörű kilátással a városra, vidékre és a szélső kanyarulatokban tovakígyózó Szamosra. A képet teljessé teszi az egyházközség millenáris új temploma és papi lakása utcasorban, hol a növendékek istentiszteletre gyűlnek majd össze.

Midőn a tavasz napsugaras szellője mozgásba hozza a fák nedűjét, a félbeszakadt munka is újra kezdődik, hogy az épületcsontok húst nyerjenek, hogy Isten segedelmével öszre, mint elkészült hajlékban, ott-hont találjanak itt az árvák. Gondolatnak szép, de valósággá lehet, ha a folyamatban levő sorsjáték ügyét pártoljuk. A megalapítási költség ugyanis — ide értve a telek árát — 51,500 frtban vétetett föl. Ez összeg kisebb részét biztosítja az a kölcsön, melynek 5% kamatait a konvent által 32 évre engedélyezett 510 frt tőkesegély fedezi. A hiányzó nagyobb rész összehozására bocsátott ki egyházkerületünk pénzügyminiszteri engedéllyel 500,000 darab 1 frtos sorsjegyet 80,000 frt értékű nyeresémtárgyak ellenében. A sikertől függ a megnyitás, a siker pedig mindnyájunktól. Jól tudom, küzdelemmel keressük a mindennapi kenyeret, sokszoros küzdelemmel mi, Istennek szolgálói, de azt is tudom, hogy ha valamely Istennek tetsző cél szolgálataiban tömörülünk, ha eltörök is kezünkben a kenyér botja, ha meg is jelen ajtóink előtt a paizsos férfi: a *célt* diadalra visszük. És a *célt* Istennek tetsző, mert a *szeretet* szolgálatában áll, mely bennünk Isteni és Istenben legmagasabb tulajdon. A föld termő ereje a légköri nyomás megszűnésével kihalhat, a szereteté soha, mert légköre a vallás. A fény melege a napfoltok szaporodásával csökkenhet, a szereteté nem, mert nincs makula rajta. Nézzetek a Golgothára, és hallgassátok a szenvedő Istenember ajkainak suttogását: a szeretet beszéde az. Ebből ölelkezik ég a földdel, Atya gyermekével, kihez Jordán vizei felett a megnyilatkozott menny intéze szózatát: »Te vagy amaz én szerelmes Fiam, kiben én megengeszteltem.«

Püspökünk helyesen választotta a nevet: — *Szeretetház*. És a név bizonyára nem marad pusztá névnek; *az ige itt is testté lesz*, mert a protestáns pap-ság hagyományos szeretete — támogatva a nem papok egyházas buzgóságától — sohasem tagadta meg magát és nem tagadja meg most sem. Ugy legyen!

Molnár Lőrinc.

A lelkipásztorról.

(Folytatás.)

A helvét hitvallás itt közölt kijelentései közül némelyeknek közelebbi megvilágítása. célomra tartozik. A helv. hitvallás szerint Isten az egyház érdekében embereket akar eszközül s nem bizza az egyházat az egyesekre való lélekkitöltésre. Kétségkívül áll az, hogy lelkészi hivatásunkat első sorban magának az egyháznak érdekei kívánja meg. Igaz, mi közvetlenül az

egyházért vagyunk s valljuk Kraussal, hogy az egyháznak van szüksége lelkészekre, de hozzá tesszük, hogy közvetve Isten országának érdeke is megkívánja a lelkészi hivatást. Mert, a mint éppen Krauss tanít, az egyház: istenországának világi formája. Így az egyház mellőzhetlen szükségesség; mert a forma nem ugyan maga az eszme, de az eszme itt a földön nem lehet el forma nélkül. Egyházunk és istenországa nem ugyanazon dolog, nem is két, egymástól idegen dolog. Kettőjük között összeköttetés van. A fődolog, a lényeg: istenországa; az egyház pedig a forma, de a formát a lényeg kívánja meg itt e földön s ennél fogva állíthatjuk, hogy a mi a forma (egyházunk) érdekében van, az magát a lényeg (istenországa) is szolgálja, a mi az intézménynek támasza, az az intézményben rejülő eszmének is eszköze. Vagyunk az egyházért, de istenországának is eszközei vagyunk.

A reformatus lelkész magasabb tekintélye teljesen azon az istenigén épül föl, melyet ő hirdetni van hivatva. Az istenige hirdetésében rejlik tulajdonképen apostoli utódságunk is. Az istenige az a kapocs, mely minket az apostolokhoz, prófétákhoz, Mózeshez fűz. A mi rendeltetésünk is az, a mi az övék vala: Isten ígéjének szolgálja, eszköze lenni. Apostoli utódságunk nem valamely külső, megszakítás nélküli történelmi successio, de egy benső erejű, vagy a mint előző cikkünkben mondtuk: successio in vi. — A külső successio csak egymagára értéktelen külsőség, melyre a protestantismus keretein belül csak az anglikán egyház fektet oly kiváló súlyt. A kálvinistaságát hol a keleti egyháztól, hol a katholicizmusból vett elemekkel vegyítő anglikán egyház az apostoli utódságot egész megszakíthatlanságában, történelmileg vindikálja. Augustinus, ki nem tévesztendő össze a latin egyházi atyával, N. Gergely által fölszenteltetve 597-ben canterburyi érsekké lesz s ettől az Augustinustól vezetődik le az Angliában oly nagyra tartott apostoli successio. A *mi* apostoli utódságunk, még egyszer ismétljük, nem ez a külső, történelmi megszakíthatlanságában fűnálló, de inkább benső erejű successio.

Meg kell még itt világítanom a helvét hitvallásnak azt a kijelentését, mely azt tartalmazza, hogy lelkészi hivatalunk Istentől eredő intézmény. Nem terjeszkedem ki más és lelkészi hivatalunkat illetőleg nagyjelentőségű iratokra, minők például a *schmal-kaldi cikk* a *tractatus de potestate et primatu Papae*-val, melyeket Krauss a bennüklevő erélyes és minden katholizáló hivatalfogalmat viszsztatító álláspontnál fogva éppen főfontosságúnak tart, de maradok a helvét hitvallásnál, mely a lelkészi intézménynek isteni eredetét inkább hangsúlyozza, mint a lutheranus hitvallási iratok. Maradunk tehát a helv. hitvallásnál s lelkészi hivatalunknak Istentől származását az evangéliumi reformáció elvei értelmében fogjuk föl s magyarázzuk meg.

Istennek tetszése, akarata, hogy az ő kiválasztott szolgálói által gyűjtessék és tartassék fenn az egyház Ime, ez az isteni akarat, ez az isteni terv teszi reformatus lelkészi hivatásunkat isteni eredetűvé. Istentől való elhivatásunk processusát azonban helyesen kell

fölfognunk. Achelis írja: »Isten ad az ő egyházának ily szolgálókat, midőn hívó embereket oly adományokkal ruház föl, melyeknél fogva képesek azok az egyház vezetésére az ige által.« E szavak kifogástalanok. De ha Isten által magikus kegyelemközlést értenénk, akkor lelkészi elhivatásunknak éppen a lényegben rejlő isteni rendjét változtatnók át bűvészté, »emberi csinálmánynyá.« Mert külsőséggel helyettesíteni a bensőt, mechanikai processussal helyettesíteni a lélektani processust, ime, erre a törekvésre vezethető vissza minden magia, minden vallás-bűvészet. Az institutióban van ugyan példa arra, hogy Calvin a *kézzrátételt* sacramentumnak nevezi, de ez elnevezésből Calvin semmi gyakorlati következtetést sem von ki. Calvin szerint is: »az egyházi szolgáló választása megerősítettik könyörgések és kézzrátétel által az egyházi szolgáló részéről, *mindazonáltal babonaság nélkül*« (L'élection des ministres sera confirmée par les prières et l'imposition des mains des ministres, *toutefois sans aucune superstition*. Discipl. article 9.) Igen, Isten hívja el nem a pápás értelemben vett papot, de az evangelium szerinti lelkipásztort. És Isten hívja el az orvost, bírót, az Isten kegyelméből való költőt, tudóst, stb. Oh lelkészi hivatásunknak nem profanálása ezek a példák, csak megvilágítása annak a ténynek, hogy a miként az egyházban, úgy az emberiség életének más köreiben is meg vannak Isten tervének az ő elhívott organumai. Példáim, ismétlem, nem profanálás akarnak lenni, inkább komoly czélzás a lelkész személyiségére készülségére, komoly czélzás arra a föladatra, hogy a lelkész magáról és elhivatásáról megfelelő munkásság által tegyen bizonyosságot. Isten oltotta az emberi természetbe, az emberiség életébe a különböző irányú szükségeket, e szükségek kielégítésére Isten ruház föl egyeseket megfelelő donummal s így Isten teszi az emberiség minden nagyobb jelentőségű szükségének kielégítését egyesek életfeladatává, egyesek életcéljává. Mily isteni bölcsesség! Különböző szükségletek, különböző donumok, különböző életfeladatok, életpályák s mind-ezek örök, fölforgathatlan összefüggésben az emberi természettel, az emberi rendeltetéssel, az emberiség életével és összefüggésben mindezeknek adójával, örök forrásával: Istennel. És már mondanom sem kell, az ember különböző szükségai közül éppen a vallásos szükség — az emberi léleknek ez az örök szükségérzete — az, mely igehirdetőt, a vallásról bizonyosátevőt, mely predikátort, liturgost, katekhetat, lelkigondozót, szóval: lelkipásztort, lelkészt kíván. Így fogva fel a mi pályánkat: a mi hivatásunk az emberi lélek örök követelménye s így a mi pályánk: *isteni intézmény*, valami-képpen lelkünk *isteni adomány*. Elvégre is el kell homályosulnia annak a csinált nimbusnak, melyet a katolikus egyház festett a papi *hivatal* fölébe, de annál jobban fog világítani az a nimbus, mely a reformatus lelkészt ragyogja körül. Mert az igazi gloria az, mely *belülről* sugárzik ki, az ember lelkéből, szívéből; az igazi gloria magának a léleknek, a szívnek sugara, fénye, visszaverődve a lélekből és szívből származó nemes munkából, önfeláldozásból, visszaverődve s fénylő körívbe futva az egyén halántékai körül.

(Folytatása következik.)

Molnár Albert.

Az adóról. *)

(Különös tekintettel az általános jövedelmi pótdóra.)

Valaha porciónak hívták, mikor nem is volt oly megszámlálhatatlanul sokféle és bonyolult, mint manapság. A száz és százféle adonem, adókulcs, a sok törvény, rendelet, aztán pótrendelet és módosító törvény, mintha csak arra való volna, hogy megvexálja az adófizetőt és egyaránt az adószedőt. Folytonos a panasz és zúgolódás azért mindenfelől. Az adófizető a teher és zaklatás miatt rendszerint az adó hivatalokra haragszik, a miben azok kevésbé hibásak. Viszont a hivatalnok szidja az adózót, hogy rendetlen s éppen ezért eljárásában a legtöbbször kiméletlen is. Pedig egymás iránt való gondolataik tévedésen alapulnak; mert kétségtelen, hogy itt is, amott is lehet hiba, de a legnagyobb mégis az adózás rendszerében, annak adminisztrációjában van; az költséges, bonyolult és megbizhatatlan.

Számtalan példát hozhatnék fel ennek igazolására, melyekkel az adórendszerről, e modern labirintusról előbb kifejezett véleményemet erősíthetném. De elég nekem ezúttal a következő is.

Az ingatlanokat terhelő adósságokról, kölcsönökről s azoknak kamatairól a bevallás minden év január havában nyujtandó be az illetékes adóhivatalokhoz azért, hogy a föld- és házbéradó alapján kivetendő általános jövedelmi pótdóból a bevallott kamat 10% erejéig leirassék. Ha az adózó erről megelégedezik s a bevallást nem teszi meg a maga idején, kivetik rá az adót, mintha vagyona tehermentes volna, a fölszólamlást pedig teszik ad — acta. És a legtöbb fél tájékozatlanság miatt, meg is nyugszik ebben. Ha pedig a további lépéseket ismerve a pénzügyminiszterhez, mint végső forumhoz folyamodik, megtörténhetik ugyan, hogy orvoslást kap *kivételből, kegyelemből*, de ez is csak a legkritkább esetekhez tartozik. Már most, miféle törvény lehet az, a mely ily dolgokban megtűri expedienstül a kivételt, a kegyelmet, a mit elvégre is emberek osztogatnak, s a mely megtagadható oktalanul s megadható érdem nélkül? Azt megértem, ha az elmúlasztott határidőn túl semmiféle jogorvoslatnak nincs helye, bár az így szerzett államjövdelem [tisztességéhez sok szó férhet; és megértem azt is, ha minden elmúlasztott bevallás az utólagos felszólaláskor hivatalból a pénzügyminiszterhez felterjesztetik; mert vagy mindenkinek joga van az orvoslathoz, vagy senkinek; vagy minden kérést figyelembe vesz a pénzügyminiszter, vagy egyet sem; de az adózásnak kényttől, kegyelemtől függése, ismerjük el, csak a megbizhatatlanság gondolatát ébresztheti fel.

Talán nem is követelek azért sokat, ha azon kívánságomnak adok kifejezést, hogy az adózás kérdésében az állam által ne a fiskális szempontok legyenek irányadók; mert ha valahol és valamiben szükséges az objektív elfogulatlan igazság és méltányosság, úgy az adózásban kiváltképpen az.

Sajnos, hogy nekünk egyháziaknak van talán leg-

*) Az Adóügy — néha éppen érzékenyen — egyházi ügy is. Lelkészeknek. egyházközségi gondnokainknak, úgy véljük, szolgálatot teszünk e cikk közreadásával. Szerk.

több okunk ennek hiányát érezni. — Egyházközségeink jövedelmei egyformán adó alá vonatnak s tekintet nélkül arra, hogy az egyházi javak a vallás-erkölcsi élet fejlesztésére és a közművelődés terjesztésére szükséges tényezők és eszközök jövedelemforrásait képezik, épúgy fizetik az adót, mint az üzleti vállalatok, pénzintézetek s egyéb a tiltott és nem tiltott uzsorára alakult egyesületek.

Hol itt az igazság! És hol a méltányosság?! Az 1875. évi XXII. t.-cz. 2. §-ának 6. illetőleg 7-ik alpontja p. o. a tőkekamat és járadékadó alól feloldja közvetlen a tudományok előmozdítására, a nyilvános közoktatás céljaira szolgáló tőkék kamatjüvedelmét; közintézeteknek, az az nem pénzvállalatoknak tekintett jótékonyági intézetek (kórházak, árva és szegényházak, ápoló intézetek, szegény egyletek, tébolydák, lelenczházak, vakok, siketnémák intézetei, kisdédovódák) tőkéinek kamatjüvedelmét, úgy az ezek által nyert segélypénzeket; a továbbiakban a szerzetek kamatjüvedelmét; a takarékkönyvecskék kibocsátására jogosított pénzintézeteknél elhelyezett betétek kamatait. S mégis, mit tapasztalunk? Ha egy egyház valamely nagy áldozatokkal felállított dologi jogosítványát (malmát) stb. haszonbérbe adja, daczára, hogy annak bérjüvedelme, régi statumok szerint, tisztán iskolai czélokra fordítatik: azt a pénzügyigazgatóságok bérjüvedelem arányában tőkekamat, illetőleg járadék-adó alá vonják, megterhelve ezúttal annak megfelelő általános jövedelmi pótdórával, figyelmen kívül hagyja azt, hogy az a dologi jogosítvány, esetleg kölcsönből épített s így a tőkekamat vagy járadék-élvezményvel magánjogi czímen oly teher van összekötve, mely annak összegét kevesbíti, holott a törvény nyilván rendelkezik minden ily esetekre aképpen: hogy a kamat vagy járadék-élvező jogosítva van az általa viselt terheket az adóalap bevallása alkalmával a tőkekamat vagy járadék összegéből leróni! Vagy ott vannak a kepealapok tőkekamat-adó alá vonásának esetei. Nem mind égbekiáltó tanubizonyosságai adórendszerünk annak adóministrációja kényttől, kegyelemtől függésének, bonyolult és megbízhatatlan voltának? A köztudat az egyházakat a nyilvános közoktatás letéteményeseinek, a lelkészeket azok elsődrendű tényezőinek ismeri el; sőt ilyenekül becsüli őket az országos törvényhozás szentesített akarata s mégis nem száz meg százszor kell azt tapasztalunk, hogy az adózást illetőleg, sem mi magunk, hivatalunk és állásunknál fogva; sem fizetésünk fedezésére szolgáló egyházi javak, kepeváltsági alapok stb. természetüknél fogva semmiképpen sem tekinthetők oly javadalmi forrásoknak, melyek az adóelengedés kedvezményében részesítendőek. Minden takarékkönyvecskék kibocsátására jogosított pénzintézeteknél elhelyezett tőkék kamatjüvedelmes bizonyára mint ilyenek kepeváltsági alapjaink, — a tőkekamat-adó alól törvény értelmében fel vannak oldva, mert az adót maga a pénzintézet kell megfizesse (s fizeti is) s mégis nem követelik-e ugyanazt az egyházközségektől is? És így tovább!

Zokszónk, panaszkodunk, kérünk azonban legtöbbször hiába való, pedig igazságunk keresésében nem pusztán egy pár forint vagy krajczárról van szó, a melyet tőlünk el is vehetnek, meg is hagyhatnak a „benevo-

lencia“ szerint; de igen gyakran életről és existenciáról. Épen azért nem ártana valahára az irányadó körökben megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy fölösösen van dokumentálva máris annak az axiómának az igazsága, hogy: *az ág is huzza a szegényt.*

Ezek után be is fejezhetném soraimat, ha az alkalomszerűség nem lépne fel kényszerítő hatással arra nézve, hogy az éppen e hó folyamán minden vonalon bevallandó *általános jövedelmi pótdóról*, annak bevallási módjáról, az e tárgyban kiadott rendeletek, pótrendeletek és módosítványoknak lapokban közlésével bővebben foglalkozzam.

Az eddigi törvényes intézkedések értelmében általános jövedelmi pótdóban fizetendő ugyanis:

1) a földbirtokra, a házbér alá eső házbirtokra, a folyó évre kivetett állami egyenes adónak és földtehermentesítési járuléknak 30 százaléka.

2) a házosztályadó alá eső házirtokra, a folyó évre kivetett állami egyenes adónak és földtehermentesítési járuléknak 40 százaléka.

3) a III. oszt. kereset adó alá eső ipar és kereskedelmi üzletekből (malmok stb.) és haszonhajtó foglalkozásokból eredő jövedelmek után, a folyó évre kirott állami egyenes adónak és földtehermentesítési járuléknak:

a) 10%-a, ha a keresetadó kivetésének alapjául szolgáló jövedelem (itt vidéken) 300 frtot meg nem halad.

b) 35%-a, ha a keresetadó kivetésének alapjául szolgáló jövedelem (itt vidéken) 300 frtot meghalad:

4. a IV. oszt. keresetadó alá eső illetményekből, a kamat-élvezet és járulékokból eredő jövedelmek után, a folyó évre kivetett állami egyenes adónak és földtehermentesítési járuléknak 35 százaléka (1883. XLVI. t.-cz. 9. §.).

Általános jövedelmi pótdó alá nem tartoznak azonban

1. azok, kik az 1875. XXIX. t.-cz. szerint I. oszt. keresetadót fizetnek, az ezen osztályban megrótt keresetadójukra nézve;

2. azok, kik az 1875. XXIX. t.-cz. szerint a kereseti adó IV. osztálya alá tartoznak, a mennyiben az ezen osztályban megrovott államadó illetményük a vidéken 1500 frtnál kisebb;

3. azok, kik az 1875. XXII. t.-cz. szerint, mint családtagok vannak adóval megróva;

4. azok, kik az 1875. XXII. t.-cz. 2. §-a és az 1875. XXIX. t.-cz. 2. §-ának 2. pontja értelmében adómentesség kedvezményében részesített jövedelmeket húznak, ezen jövedelmekre nézve; végre

5. földtehermentesítési, szőlődézma-váltsági és maradvány- és irtvány-földek megváltásáért kiadott jelzálogos kötvények birtokosai, az ezen kötvények után járó kamatjüvedelemre nézve (1883. XLVII. t.-cz. 2. §.)

Az ideiglenes adómentesség kedvezményében részesített föld és házbirtoknál 20% fizetendő azon összeg után, mely az illető föld és házbirtokra állami adó és földtehermentesítési járuléknak czimén kivettett volna, ha a föld, vagy házbirtok adómentes lett volna.

Ha az ily adómentesség évközben szűnik meg, a mentességet követő naptól kezdve az 1883. XLVI. t.

cz. 9. §-ának 1. pontjában meghatározott adótétel alkalmazandó. (1883: XLVI. t. cz. 12. §.)

(Vége következik.)

Tóthfalusi József,
ref. pap.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1898. jan 7.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök aa. Jegyzőkönyvet vezetett Dr. Kádár János, segédtitkár. Jelen voltak: Bartha Lajos, közügyigazgató, Szász Dénes, Parádi Kálmán, Kenessey Béla, ig. tanácsosok, dr. Deák Albert, ügyvéd, Maksay János, számvevő és Deák József pénztárnok.

Elnök aa. az ülést megnyitván, miután az időközben elnökileg elintézett ügyek jegyzékére vonatkozólag észrevételt tenni senki sem kívánt, az abban ismertett intézkedések megtételét jóváhagyó tudomásul vettnek enuncziálta s azután fölhívta számvevő és s. titkár aait a kezükön levő ügyek előterjesztésére. Ennek megtörténtével, az ig. tanács a következő határozatokat hozta

Jóváhagyó tudomásul vétetett mindenekelőtt amaz elnöki intézkedés, mely szerint a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankjának távirati megkeresésére 100,000 frt névértékű erdélyi jelzálogbank-záloglevél küldetett be az intézethez, a múlt év utolsó napján biztosítéki letétül, ama hetvenezer forintnyi előlegnek szabályzatuk-követelte fedezetéül, mely még jelzálogi kölcsönök átruházásával leszámolható, — a múlt évben tömegesebben történt visszafizetések miatt, — nem volt. A megfelelő kölcsönösszegnek telekkönyvi átruházása azonban folyamatban van s így e letét, rövid idő alatt teljesen fölszabadul.

A Filep Péter-féle részben egyházi, részben családi érdekeket szolgáló alapítvány kezelése körül, a kezelő pénztárnok régen tartó betegeskedése miatt, többrendbeli szabálytalanság észleltetett, melynek megszüntetését maguk az érdekelt családtagok is szorgalmazzák. Ig. tanácsunk, ennél fogva, fölhívni határozta a marosi egyházmegyei esperes aát, hogy az alapítvány kezelését sürgősen vizsgálja meg, a felügyelő bizottsági elnök lemondásával feloszlott bizottságot reorganizálja s a mostani beteg pénztárnok aa. helyére hozzon ajánlatba új pénzkezelőt, kinevezés végett.

A magyar-nagy-zsombori körjegyző, alispáni rendelet folytán, arra kéri egyházkerületünket, mint ottani birtokost, hogy a M.-N.-Zsombor községén keresztül folyó Almás vizére építendő hid költségeihez, 60 drb tölgyfa adományozásával, járuljon hozzá. Ig. tanácsunk a helyi viszonyok ismerete folytán, a szóban forgó hid megépítésének szükségét jól ismervén: a kérelem teljesítésül útasította az ottani gazdatisztet a kért 60 drb tölgyfa kiszolgáltatására.

Nem tartotta azonban ig. tanácsunk teljesíthetőnek Deutsch Lipót, sorsjegyirodai ügyvezető az iránti kérését, hogy a jövő február hóban esedékessé vállandó fizetése terhére 1000 frt már most utalványoztassék, hanem kivételesen beleegyezett abba, hogy ezen összeg részére, az esedékesség napjáig számított 6% kamattal mellett, előlegeztessék.

Müller József, sorsjegyirodai könyvelő és ügyvezető

helyettesnek fizetés emelés iránti kérését a sorsolási-bizottsághoz útasította ig. tanácsunk, előzetes véleményezés végett.

Dr. Deák Albert, ügyvéd aa. ama kérése, melyben az igazgatótanács egyik közelebbi, perköltség-megállapító, határozatát kéri módosítani, — véleményezés végett, a jogügyi bizottsághoz tétetett át.

Bede-Szentháromsági egyházközségünk indokolt és egyházmegyeileg ajánlott kérésére, kiutalta ig. tanácsunk a nevezett egyház papi állomása javára rendszeresítve levő, de az állás betöltetlen volta miatt, pénztáron maradt 105 frtnyi központi javadalmat, az újonnan vásárolt papitelek vételárának részben való fedezésére.

Főt. Szász Domokos, püspök aa. ajánlatai folytán, kinevezte ig. tanácsunk a görgényi egyházmegyében fekvő tancsi körlelkészi állásra, Pataki Dénes, búzai pap aát, kit az érdekelt hivek és illetékes esperes aa. is melegen ajánlottak. Útasított egyúttal nevezett új körlelkész aa. állásának mielőbbi elfoglalására.

Nagy Mózes, volt t.-túri körlelkész aa. rendes papi állomásra történt megválasztatása után, azt kérte volt, hogy a központi nyugdíjintézetbe előre befizetett tagdíjai, a körlelkészi kötelékből történt kilépése idejétől számítottan, utaltassanak részére vissza. Ig. tanácsunk e kérést, az egyházkerületi nyugdíjkezelő bizottság véleményezése alapján, teljesíthetőnek találván: 26 frt 75 krnyi túlfizetett tagdíjat kérelmesnek visszaútal.

Kézdivásárhelyi egyházközségünk ama határozata, mely szerint lelkésze részére egy évi fizetésének megfelelő előleget útal ki, 6%-os kamattal és 3 év alatt leendő visszafizetés feltétele mellett —, jóváhagyó tudomásul vétetett.

A nagyenyedi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség, támaszkodva a konventi útasítás alapján kiadott ig. tanács felhívásra, elhatározta, hogy a lelkészi stóla-jövedelmekben előállott csökkenés kárpótlására évi 50—50 frt pótlékot folyósít két lelkésze részére, az erre fedezettel bíró Sárpataky-alapból. Ig. tanácsunk e határozatot, mely a sok tekintetben kívánatos általános stóla-váltás felé vezető lépést képez, jóváhagyta.

Nem teljesíthette azonban ig. tanácsunk a m.-ugrai egyházközség ama kérését, hogy részére 200 frtot előlegezzen az országos közalaphól és államsegélyből nyerendő segélyei terhére, a parochiális épületek kijavítása céljából; nem pedig azért mert a központi segélyalapok teljesen le vannak kötve s mert másfelől nem is valószínű, hogy nevezett egyházunk az országos közalaphól oly nagy összegű segélyben részesüljön, hogy abból e kért előleget megtéríthesse.

Ugyancsak teljesíthetetlennek találtatott az ördögkúti körlelkész nagyobb összegű segély-kölcsön kiutalványozása iránti kérése, mert a kölcsön kamatainak és törlesztő részleteinek fedezésére semmi biztosítékot sem mutatott ki.

Végül örvendetes tudomásul vette ig. tanácsunk főt. Püspök aa. ama bejelentését, hogy a tulajdonát képezett ama olajfestményt, mely a király ő felségének a theológiában teljesített legmagasabb látogatását örökíti meg, a fakultásnak adományozta.

Ezek után az ülés, a tárgysorozat teljes kimerítésével, bezárattott.

r. s.

TÁRCZA.

A prot. lelkész feladata napjainkban.

A felső-borsodi ev. ref. egyházmegye lelkészi értekezlete által jutalmazott pályamű. Irta *Szuhay Benedek*, kápolnai ev. ref. lelkész. Ára 1 korona. Miskolcz, Wagner és Szelényi könyvnyomdája. 1897.

Ez aktualis kérdést tárgyaló füzet, mint látszik, jutalmazott pályamű, mely e manapság sokat vitatott kérdésekben egy egész egyházmegye papságának véleményét képviseli. Már e körülmények is igazolják, hogy ha a többi egyházi lapokhoz mérten elkésve is, de már e lap első számaiban figyelmünkre méltassuk. Hiszen tény, hogy a mint szerző mondja »valahányszor ketten vagy hárman összejövünk, mindig a felől tanakodunk: vajjon mik lelki pásztori teendőink az új viszonyok között?!« (8. l.) A pályakérdés különben úgy látszik a kérdést szorosabban »az egyházi közigazgatás és különösen a cura pastoralis terére« szorítja. (Lásd: belső czim.) Szerző azonban — a mint ezt a dolog természete is magával hozza, a megszorításhoz, — igen helyesen, — nem nagyon ragaszkodik, sőt egy pár szempillantásra egyenesen az egyetemes magyar református egyház feladatára is kiterjed. Hogy e tekintetben tárgyalása sem nagyobb arányokat, sem teljes és mélyreható jelleget nem ölt: azt talán a feladat korlátainak kell tulajdonítanunk.

»Sok új dolgot e művecskében ne keressen senki!«: a szerző kijelentését ki ne tartaná természetesnek, különösen papjaink közül? Hiszen ugyan mi újat lehetne a prot. lelkész feladatáról mondani, hogy az egyszerűsmind helyes és jó is legyen, a mit a theologiai tudományok és specialiter a gyakorlati theologia *az evangéliumi protestáns keresztyénség lényegéből levezetve* fel nem mutatott volna?! Mi újat, a mi egyszerűsmind helyes is legyen, a mit a protestáns papság történeti eszményképeiben meg ne találhatnánk?! A protestáns papot ha ezerféle új viszonyok közé helyezik is, neki mint olyannak, két feladata van, hogy legyen *igehirdető és lelkipásztor*, (69 l.) Minden a mi ezentúl esik, az egy s más szempontból lehet igen fontos (orvos, jogász, gazda stb.), de nem speciális lelkészi feladat. A mit szerző a prot. lelkész feladatáról mond, az tehát, mert mind igen helyes, nem új s e tekintetben fő-fő érdeme éppen ebben áll. És ez, — éppen manapság — nem kicsinylendő érdene! Hiszen a veszély felismerésének pillanatában a legtöbben felrezenve ide-oda kapdosnak, új mentő eszközök után látnak csak aki lélekjelenlétét el nem vesztette, az tudja becsülni és értékelni az élet és tudomány által egyként kipróbált eszközöket. Igen-igen helyesen gondolkodik tehát, mikor a viszonyok minden változása daczára sem lát új feladatokat a lelkészek előtt, de lát egyet, — a mi a legeslegrégibb! —: *örökkévaló feladataink hivatás-szerű, lelkiismeretes és lelkesült teljesítésének kötelezettségét!*

És a mit nem tudok eléggé kiemelni és hangsúlyozni, mint e munkának fő-fő fontosságát: az az alapgondolat, hogy *az egyháznak összes feladatait, mint egyháznak kell megvalósítania, kizárásával minden szűkebb körű társulásoknak.* Sajnálom,

hogy ez alapgondolatot kifejezetten sehol sem találtam meg és »macskaköröm« között nem idézhettem; de hogy ez alapgondolatot nem én imputálom a szerzőnek, azt a ki csak egyszer olvassa is el e munkát, azonnal be fogja látni. Külön egyletre az egyház kebelében csak két ponton gondol: az énekkaroknál s a mit a dolog természete magyaráz, és a szegények és árvák segélyezésére alakítandó egyletnél. S meg kell vallanom, hogy én ez utóbbi pontban nem is értek egyet szerzővel, mert az »egyletezés« már-már beteges mániáját táplálni egyáltalán nem tartom szükségesnek azon a téren, a hol úgy országos törvények alapján a politikai község előjárósága, mint egyházi törvények (27. §. 7.) alapján az egyház presbyteriuma a tevékenység hivatalos keretét jelöltetett ki. Sőt nem értem e tekintetben magát a szerzőt sem, kit éppen a diakonissa intézmény pártolása kellett volna, hogy arra vezessen, miszerint a »szegény- és árva-ügy« rendezése és előbbvitele épp úgy hivatalos kötelessége legyen a presbyteriumnak, mint az egyházi adókövetés, s az ebben való önkénytes részvétel épp úgy erkölcsi kötelessége minden egyháztagnak, mint az egyházi adózás. E nélkül a diakonissa intézmény is csak egyleti szervvé alacsonyul. Általában ki kell jelentenem, hogy én az olyan czélokra alakult egyleteket, a mely czélokot történelmileg képződött intézmények saját feladataik közé számlálnak, úgy tekintem, mint vagy kiáltó vádat az illető intézmény ellen, mely feladatát nem teljesíti, vagy mint az illető intézménynek egyenes ellenségét, mely attól a rendes vérkeringéséhez szükséges életnedvet vonja el s így magát az intézményt kövesíti meg. — Szabad egyesületek jogosultságát elismerni csak ott tudom, a hol a feladatok gazdátlanok; és egyházunk tagjai részéről feltétlenül nem szívesen látom, ha egy s más irányú tevékenységüket az egyház organizációján kívül gyakorolják akkor, mikor az egyház arra nem csak alkalmat ad, de kérve-kéri. Sőt nem habozom kimondani, hogy híveink és pedig magasabb rangu híveink egyháziatlanságának egyik fő forrását éppen abban látom, hogy tevékenységüket nem tudtuk magunkhoz kapcsolni. A helyett, hogy belőlük egyházunknak szerveket alkottunk volna, elnéztük, hogy olyan társadalmi szervekké alakuljanak, a melynek az egyház vagy mellékes, vagy közömbös, nem egyszer éppen ellensége. Pedig azt hiszem, hogy ha az egyéni hiuság kielégítésének nem is tudtunk volna akkora teret engedni, de a hű és önzetlen munka elismerésének méltó s mondhatom, értékesebb nyilvánítását tudnók adni.

S ha már egyházunk tagjai részéről az egyháztól izolált olyan egyletezést sem szívesen látom, a melynek céljai az egyház keretén belül s azzal szoros összefüggésben is szolgálhatók: határozottan elitélem s teljesen megengedhetetlennek tartom a bizonyos dogmatikai tételek alapján való szűkebb társulást az egyház körén belől, mert ez feltétlenül belső meghasonlásra, kiválásra, szakadásra vezet. Örömmel konstátálom, hogy szerző az eféléről meg sem emlékezik.

Általában a munkát józan protestáns gondolkodás és felfogás jellemzi; a feltétlen bizalom a protestantizmus szellemében, erejében, egyházszerzetében.

Erre vall az, hogy munkája három része közül az első — »Tájékozás« és négy oldalra terjedő »Be-

vezetés» után — egy történelmi visszapillantással kezdi: »Az egyházi közigazgatás és lelki gondozás a Kálvin egyházában Genfben s utána hazánkban a reformáció három első századában.« — E rész, melyhez irónak egyetlen forrása a Révész Imre »Kálvin élete« cz. műve, vissza kíván vezetni »a Kálvin egyházába egyházalkotmányt, szigorú rendet, helyes közigazgatást és lelki gondozást tanulni.« Az egyházközségi »rendtartás« alapján a lelkipásztorok, tanítók, presbyterek és diakonusok feladataival, hatáskörével és eljárásával ismertet meg, hogy azután a hazánkbeli három első század viszonyain könnyedén átsiklván konstatálja, hogy »Az utolsó 50 év leforgása alatt azonban a tiszta erkölcs és tiszta evangéliumi felfogás lényegesen átalakult hazánkban is« (21 l.) A »hitbuzgóság és egyhaziasság nagyot hanyatlott népünknel« az új egyház politikai törvények még kedvezőtlenebb helyzetet teremtettek.« — Hogy jött létre e helyzet? — erre ad feleletet.

a második rész: »Az egyházi és valláserkölcsei élet hanyatlásának okai.« Csak a legfontosabbra szorítkozik. Ezek: 1) »Korunk anyagias iránya.« 2) »A lelkész és tanítóképzésünk hiányos volta s iskoláink nem elég vallásos színezete.« 3) »A presbyteriumok hiányos jog- és hatásköre.« 4) »Az állami törvények hiányosságai a kisebb bűnök s ünnep rontók büntetése szigorúsága és gyorsasága tekintetében.« 5) »A nyomorúságos papi fizetési rendszer, ennek igazságtalan és elégtelen volta, egyházaink hagyományos szegénysége.« — E pontok alatt »sütét vonások« jönnek. A XIX sz. materializmusa, a »pénz és becsület örökös harca, s a pénz győzelme a becsület rovására«, a napi sajtó irányzata, a »mely csak hogy gyászbeszédet nem tart egy-egy híres kidölt versenylő felett, de egy kitűnő pap halálára alig van pár elismerő szava«, a nép romlottsága »a lelkészképzés tisztán gyakorlati oldalának háttérbe szorítása,« »a nemzet napszamosai hitbeli gyöngesége, az iskolai vallásos-egyházi nevelésének elhanyagolása;« a presbyterium, mely »ma inkább csak végrehajtó közege, mint erkölcsi s egyházfegyelmet tartó testület; az erkölcsi dekadencia az állami életben, mely »képviselőválasztásaival pár napalatt tönkre teszi a papok 5 esztendei munkáját s példájával megrontotta már a papválasztást is«, mely a humanizmus nevében palotákat épített, regulázható légfűtést s fürdőket rendez be a gonsztevőknek, mely a templom rovására a korcsmát pártfogolja s a vallás védelmében törvénybe iktatja a felekezetenküliséget; a papi fizetések mizeriái, mely elől nép és theologus menekül: alkotják e sütét kép még sötétebb vonásait.

(Folytatása következik.)

Nagy Károly.
th. tanár.

Különfélék rovata.

Lapunkat ezentúl csak előfizetőinknek küldjük meg.
Kiadóhivatal.

Nekrológ. Folyó hó 8-án adtuk át az anyaföldnek, az örök nyugalomnak már csak néhai Pünkösti Ferencz, uzoni ev. ref. lelkészt, életének 63-ik és boldog páros életének 32-ik évében és papságának 33-ik évében. Tanulói pályáját a sz.-udvarhelyi ref. kollegiumban folytatta, ott tett érettségi vizsgát 1857-ik évben. Ki-

tűnő osztályzattal, innen felment Kolozsvárra theológiá hallgatni két évig, miután az akkori időben csak két éves volt a theologiai tanfolyam. A theologia tudományokból mint legkitűnőbb vizsgázott, azután külföldre ment akadémiaira. 1865-ik évben megválasztott a szilágy-szolnoki egyházmegyébe, a gazdag és népes kémeri egyházba, a honnan 1866-ik évben szülőföldre, Uzonban választott meg papnak. Pünkösti Ferencz, mint lelkész, mint hazafi híven teljesítette kötelességét, mert előtte lebegett azon jó székely közmondás: *a régulát tartsd meg, hogy jellemes, igazságos embernek maradj.* Ilyen elhatározással az egyház és iskola felvirágoztatására törekedett, mert jól tudta, hogy csak jól iskolázott, nevelt egyénekből válnak vallásos, jó erkölcsű egyháztagok és hazafiak. Az uzoni népiskola, mint a felekezet tulajdona, nagyon sokra haladott az ő papsága alatt, és a sepsi egyházmegyében egyike a legjobb iskolának az uzoni, a melyből sok jeles növendék szállott ki és száll ma is. Az uzoni egyház a Pünkösti papsága alatt nagyon sokat haladott úgy anyagi, mint szellemi, közmívelődési tekintetben, a miről a tények beszélnek és az áldozatkészségek az egyes hívek részéről alapítványokban és ajándékokban. Tehát Pünkösti kezét fogott a jókkal, a néppel a népért, hatott, alkotott, teremtett úgy társadalmilag, mint vallás-erkölcsileg, és ma az uzoni egyház virágzó egyház és gazdag, nem csak mint egyház, de mint politikai nagy község is, ott szép és ékes renddel diszlik minden nemes célú intézmény. Így működött az egyházmegyei gyűlésekben is, úgy az egyházmegyei tanács- és törvényszéki ülésekben, mint jeles tag, ott is tekintélyes állást foglalt el hivatottságánál fogva, a mivel tiszteletet, becsületet, közszeretetet vivott ki magának kartársaitól, mert mindig értelemmel, életbölcsességgel szólt a felmerült vitatárgyakhoz, a melyek az ő érvelései alapján jutottak elfogadásra. Bizony az ő helyén mindenütt nagy úr maradt, melyre fájó érzéssel tekintenek hívei, barátai, kartársai, de még fájóbb érzéseket költ fel az ő hátramaradt kedveseinél, a búbanatos özvegynél és két nagy reményű fiainál, kikhez rajongó szeretettel ragaszkodott. Temetése megható és népes volt, igen sokan összejöttek a közelből, és távolból a néhainak tisztelői, becsülői. Megjelentünk mi is, paptársai a sepsi egyházmegyéből mindnyájan kevés kivétellel, hivatalos díszben, hogy Isten hozzádot mondjunk neki, ki körünkben míg élt, olyan jól, vidáman érezte magát. A halotti szertartást végezték a háznál: Révay Pál mondott megható buzgó imádságot. — A templomban Szabó Jenő ifyefalvi lelkész mondott nagyszabású szivhez szóló imát és ima után 5. Mózes 30. 15. verse alapján: *„Meglássad én adtam neked halált,“* még meghatóbb költői eszmékben gazdag beszédet, melylyel a hallgatóság figyelmét magával ragadta, a szebbnél-szebb hasonlatokkal és példázatokkal a papi életből, mi a jutalma a papnak lelkiismeretesen végzett munkája után s azért milyen sokszor kell méltatlan bántalmakat, lelki fájdalmakat elviselni türelemmel, remélve egy jobb jövőbe, melyben az elismerés koronája a jóktól felragyog az ő díszes fényében s mintegy dicsfényvel veszi körül a híven küzdőt, csak nem kell lankadni, de a jók sem kerülhetik ki a halált. A sirnál etfalvi lelkész Kiss Lajos mondott bucsu beszédet, a melylyel a sirt körül állókat meghatotta — ezután a sirhantja reázuhan a jó papra s elfedte örökre. Béke lengjen felette, ott az uzoni temetőben! P—s L—s.

A békésbányai egyházmegye lelkészi nyugdíjintézetéről munkatársunk következőleg referál: A békésbányai ev. ref. egyházmegye, folyó év május hó 1-én, életbelépteti lelkészi nyugdíjintézetét, mely az első és egyetlen ilyenmű intézet a magyar ev. ref. egyetemes egyház kebelében. Sokat hallottunk és olvastunk, Szabó Jánosról, a békésbányai egyházmegye espereséről és e nyugdíjintézet elnökéről, de az alapszabályokból, most már testi szemeinkkel is látjuk,

hogyan az Urnak e szolgálója nem töltötte hiábavalóságokkal terhes szolgálatának hosszú éveit, mert most életének alkonya felé, ismét megmutatta, hogy mit tehet *egy lelkiismeretes és buzgó esperes* egyházmegyéje és egyházmegyéje papjainak, sőt papi családjainak az érdekében. Az özvegy-árvai gyámintézetet átalakította *nyugdíjintézetté*, a mely azonban nemcsak a nyugalmazott lelkészeket segélyezi, hanem *özvegyi évjáradékot és árvasegélyt* is ad, még pedig tisztességes mértékben. A lelkészek *nyugdíjösszegének* a megállapításánál, a *szolgálati évek* és az élvezett *lelkészi fizetés* az irányadók. *Teljes nyugdíjra* igényt tarthat, a ki az intézetnek 35 éve tagja, vagy a mi egyre megy ki, 35 éves szolgálata után *alul*, a nyugdíj, a tagsági éveknek megfelelő összegben, évi $2\frac{1}{2}\%$, 10 éven *felül* 3% -os növekedéssel tétetik folyóvá. A teljes nyugdíj 600—1600 frt között változik, a szerint, a mint az illető nyugdíjasnak 600—2200 frt, vagy azonfelül volt a lelkészi fizetése. Az *özvegyi évjáradék*, a férj 5 évi szolgálata után, adatik 5—10 évi szolgálat után, évenként 300 frt, 10 évi szolgálat után, az özvegy a 300 frt évjáradékon felül, a férj esedékes nyugdíjösszegének még felét kapja, de az így megállapított évjáradék összege nem lehet több, mint a férjnek a halál idején esedékesse válándó nyugdíjösszege lett volna. Ha a férj nem szolgált 5 évig: özvegye nem évjáradékban, hanem csak segélyezésben részesül, melynek összege évenként 120 frtnál nagyobb nem lehet. Az *árvasegély*, apátlan árváknál, évenként 50 frt, szülötlen árváknál, ha egy, ha több gyermek van, évenként 300 frt s ezt az árvák, 18 éves korukig mindig kapják. Az *intézet alapja* az eddig fennállott *özvegy-árvapénztár*, mintegy 100 ezer frt alaptőkével, azonkívül még 5 különböző című alap, melynek jövedelme különösen nyugdíjazásokra és segélyezésekre fordítatik. Az *intézet jövedelme*, a minden tag által meghatározott nyugdíjösszege után, fizetendő évi 2% ; a minden *egyházközség* által fizetni köteles évi 12 frt; az államségély, a Baldácsi-alapból nyert illetmények, tűzkárbiztosítási osztalék, perselypénzek, adományok és fegyelmi bírságpénzek. Az *intézetnek tagja lehet* minden az egyházmegye területén szolgáló *lelkész és kántor* s köztük azok is, kik eddig az özvegy-árvapénztárnak tagjai nem voltak, az igaz, hogy az ilyenek csak 5 évre terjedhető szolgálati év beszámításával léphetnek be az intézet kötelekébe s ezen 5 évre is kötelesek a belépési összegben felül, a megfelelő évi járulékokat is, 3 év alatt kamat nélkül megfizetni, de ez is a humanizmusnak és a keresztényi szeretetnek olyan szép példája, a mely kizárólag csak dicséretet és elismerést érdemel. Erre a *magas álláson*, még az országos özv.-árvai gyámintézet sem tudott felemelkedni, a mely tudvalevőleg *azokat az özvegyeket és árvákat teljesen kizárta segélynyújtásának áldásaiból, a kik az intézet megnyílta előtt lettek özvegyekké és árvákká*. Pedig vajjon, ezek a tagok is nem tartoznak-e az anyaszent-egyház testéhez s vajjon a könyörülő szeretet és irgalom nem kellene-e, hogy ezeknek is juttasson, az egyetemes egyház áldozatkészségéből? A békésbánati ref. egyházmegye, mely az alapokat, hangya-szorgalommal és nagy lelkiismeretességgel, régen rakja: most betetőzi a felséges épületet s a lekipasztorok homlokáról, lelkész családok és családtagok szívéből újí el a gondot. Údv, Szabó János esperesnek és a békésbánati ref. egyházmegye derék harcosainak, a kik jó példával járnak előttünk! Z. S.—r.

A napokban fölmerült nyilvános nyilatkozatokra jelenleg elégnék tartjuk pár sorban válaszolni. *Egyházi* lapot alapítani egyházkerületünk éppen első sorban jogosult és hivatott. — Egyházkerületünk szabályozza, irányítja sok ágú egyházi életünket, iskolákat, körlelkésztségeket alapít, tanárokat, gondnokokat

választ stb. stb. *s minden egyházi intézményünk* az egyházkerület »censurája« alatt áll. És ez így van jól. Mert ez a censura nem reactionarius. De még egyet azoknak, kik bizonyos »servilismust« emlegetnek. A szabadság nem a hivatalban van, de az egyéniségben. Ha mi ránutatunk a tényekre, melyek által vezérembereink oly csodálatos fejlődésbe indították egyházkerületünket, az nem servilismus. Ez igazság, s mi igazságra vállalkoztunk, nem pedig hazugságra. Fölsísmerni s elismerni valakiben az érdemet, ez maga is érdem. Meghajolni az érdem előtt; ebben a meghajlásban több férfiaság, több önbecsület van, mint az ágaskodásban: megtépni akarni az érdemes homlokot koszorúját; elismerni nyílt szívvel az érdemet: az érdem ez az elismerése a léleknek nemesebb, magasabb és *szabadabb* megnyilatkozása, mint az irigy rágalmazás, mint az ocsárlás, mint a — sár.

A debreczeni Prot. Lap 3-ik száma, legyen szabad fölemlítenünk, lapunkról, mondhatni, rokonszenvesen emlékezik meg. Fölemlítjük e tényt, mert e tekintélyes lap az ő eszes és emlékezetes cikkei révén az utóbbi időben solidaritásban állott a mi »Protestáns Közlönyünkkel,« melynek szerkesztőjét mi mindig kimagasló egyéniségnek tartottuk s iránta tiszteletünket nem tagadtuk meg most sem, midőn az adott körülmények között ez új lap szerkesztését elvállaltuk.

Marosvásárhelyről vettük e következő értesítést: »A m.-vásárhelyi püspöki vizsgálat alatt álló egyház presbyteriumából a három évig működött s választási idősbőség szerint a múlt év végén kilépett egyháztanácsosok helyeinek betöltése végett, a napokban közgyűlés tartatott. Ritka szép egyetértéssel választottak meg a presbyterium új tagjaivá: nagys. Szász Róbert ny. min. oszt. tanácsos, Bányay Béla p. ü. fogalmazó, András Imre iparos; a régi tagok közül Szabó István, Bély István, Váradai Márton, Tauszik B. Hugó Biró Sándor és id. Ambrus Károly. Egyházkerületi képviselőkké Vas Tamás és Tóthfalusi József lelkészek. Egyházközségi számvevővé Barabás Endre polg. isk. tan. Ebben az évben az első egyh. tanácsülés f. hó 12-én tartatott, mely alkalomból Z. Knöpfler Elek, az egyházközség buzgó lelkületű főgondnoka lelkes beszédet tartott a presbyterium magasztos hivatásáról, az új idők viszonyai között még fokozottabb felelősségérzetet igénylő presbyteri köteleességekről. Az új presbyterek ünnepélyes beiktatásán kívül, az egyház vagyonügyét illető előterjesztések tárgyalattak.«

Hálás köszönet s elismerés. Szárazajtai földbirtokos jelenleg egyházközségünknek érdemes számoló gondnoka Egyed Dániel és neje Gocz Lidia az Ur háza iránti szeretetüknek és kegyességüknek igen szép jelét adták, midőn múlt év karácsony ünnepén egy 85 frt értékű díszes kék selyem atlasz és körül gazdagon aranyozott rojtos szőszék takaróval s hasonló papiszék takaróval lepték meg egyházközségünket — ezen nemes áldozatkészségért mely önmagában hordja dicséretét, »fogadják a nemes szív« adakozók magam s egyházam nevében hálás köszönetemet. Szárazajtán, 1898. január 12-én. Benkő Gergely, szárazajtai ref. pap.

Hivatalos rész.

43—1898.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyház megyébe kebelezett *ördögkúti ev. ref. kántortanítói* állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: tisztességes lakás kerttel. 318 frt államségély előleges havi részletben, három öl tűzifa, melyből a tanterem is fűtendő. Stóla.

Pályázati határidő 1898. február 20. Oklevéllel is felszerelt pályázati kérvények ns. Viski Pál esperes urhoz küldendő Zoványra. (Szilágy-megye.)

Kolozsvárt, 1898. január 17. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt.
3 frt.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

A lelkipásztorról.

(Folytatás.)

A lelkészi pálya, ez a mi külön hivatásunk tehát az emberi lélek egy külön szükségének, az emberiség kiolthatatlan vallásos szükségérzetének kielégítésére van rendelve, s összefügg a specialis szükségnek megfelelő specialis donummal, specialis rátermettséggel és rákészüléssel, a munka-felosztás törvényével. A lelkész specialis hivatása így az emberiség lelki szüksége; az emberi magasabb természet, az emberi élet követelménye. Lelkészi hivatásunk, pályánk éppen az emberiség örök lelkiszükségével való összefüggésénél fogva isteni intézmény. A vallás, a vallásos táplálék után vágyakozás Istentől van bennünk s Isten által tétegett lelkünk változhatatlan természetévé, emberi voltunk lényegévé. Lelkészi pályánkra minket így Isten hív el; mert éppen a dolgok lényege, természete, rendje valóban isteni szó.

Az általános papság elve érintetlenül áll fenn a lelkészi pálya mellett is. Az egyetemes papság: egyetemes keresztyénség. Az egyetemes papság mellett pedig ismét érintetlenül áll fenn az egyházi szolgálat, a lelkészi pálya, mint specialis hivatás, munkakör, életfeladat.

Legyen szabad itt két nagy tekintélyt idéznem: »Valóban egészen világos, hogy minden jelentékeny feladat a maga külön embe-
rét igényli; a munkafelosztás a mi korunk-
üdvös elve; méltólag tölteni be a nagyjelen-
tőségű hivatalt, melyet éppen most fogtok ma-
gatokra venni, oda hosszú, komoly előkészület,
nehéz, gondos, kényes tanulmányok kellenek...
s pár sorral tovább: »De ez a külön munka-
tér, melyet elfoglaltok, semmiképpen sem
teszi érvénytelenné az általános papságról

szóló tant.« Így szólt 1871-ben a nimesi con-
sistorium elnöke az ifjú papokhoz. (Il est de
toute evidence, en effet, que tout office con-
sidérable demande des hommes spéciaux :
la division du travail est un principe salulaire
de notre monde moderne; pour remplir digne-
ment les fonctions importantes dont vous allez
être revêtus, il faut une longue, sérieuse pré-
paration, des études délicates et difficiles. Mais
la place spéciale que vous occuperez n'in-
firme en rien la doctrine du sacerdoce
universel.) És Krauss hasonló szellemben
írja: »A való élet nem csak az Istentől nyert
ajándékok különböző felosztása mellett szól,
de ennek megfelelőleg a munkafelosztás mellett
is. Ezért s csak ezért szükség, hogy egy külön
lelkészi hivatal legyen. Valamely külön papi
charisma csak olyképpen van, a miképpen bár-
mely más hivatásnak megvan az ő külön cha-
rismaja. De minél hívebben használja fel a
lelkipásztor az ő charismáját, annál gazdagabb,
annál jellegzetesebb lesz az áldás, melyet Isten
a lelkésznek, mint gyülekezete hú pásztorának
elérnie enged.« (»Die Wirklichkeit aber zeigt
nicht bloss Theilung der charismata, sondern
auch dementsprechend Theilung der Arbeit.
Deshalb und nur deshalb muss es ein be-
sonderes geistliches Amtgeben. Ein besonderes
charisma für den geistlichen Stand giebt es
also auch nur in gleicher Art, wie es ein be-
sonderes charisma für jeden besonderen Stand
gibt. Je treuer ober der Pastor sein charisma
verwerthet, desto reicher und desto specifischer
gestaltet sich der Segen, welchen Gott ihm, als
dem treuen Hirten seiner Gemeinde zukommen
lässt.«) És ismét Krausst idézem: »A reformacio
a papi hivatalt elvileg hivatássá változtatta.

Ime, a különbség a hivatalpap és a lelkész között! Annak ereje a hivatalban van, ennek ereje a hivatásban. Ennélfogva a református pappal szemben mennyivel nagyobb igények; a református lelkész előtt a munka, a föladat mennyivel magasabb. És a hű református lelki gondozás nyomán mennyivel több az áldás, az igazán istenáldás! Ezért mondtam cikkem elején, hogy szeretem a papot lelkésznek, lelkipásztornak nevezni, a nélkül, hogy szépnek, igaznak ne tartanám a »pap« nevet az ő újtestamentomi értelmében. Pásztor. E nevet használja előszeretettel az északnémeti evangélikus pap s a francia református is a pásztor névvel szereti jellemezni egész papi hivatását. »*Pasteur à la Haye*«, így nevezi hivatalát a 18. század elején *Saurin* és »*Pasteur* de l'église réformée de Paris«, írta neve alá a néhány év előtt elhalálozott *Bersier*. A lelkipásztor név jelenti hivatásunknak azt a jellemét, hogy mi a gyülekezetért vagyunk s csak anynyi értékünk van, a mennyit a gyülekezetnek használunk. A katolicizmusban az egyházkormányzatra van fektetve a főszúly, de a protestantizmusban az egyházzolgálatra. A nő világa a család. Éppen ily igazság ez: a lelkész világa az ő gyülekezete. Feladatunk Krisztushoz vezetni híveinket, Krisztushoz, ki az Istené. Feladatunk, hogy minden körülmény között éberesszük, ápoljuk azt, a mi keresztyénség. E feladatra nem magusok kellenek, hanem lelkipásztorok, nem hivatalpapok, de hivatott lelkészek. Ide nem a rangfokozat nagysága, de a lélek nagysága kell és nem az uralkodás méltósága, de a szent szolgálat méltósága. A mult lehet a hivatalpapoké, de a jövő a lelkipásztoroké.

Olvasóink többsége éppen lelkész s ennélfogva helyén való lesz, ha mi itt időnként föltüntetjük a lelkészt az élet különböző köreiben, ha rámutatunk az elvre, melynek a lelkészt vezetnie kell s szives beszéd közben különböző helyzetben világítjuk meg a református lelkészt, ezt a szegényes, de nemes alakot, a ki mégis csak eszmények hőse, *az kell, hogy legyen!* bár koszorúja nincs, talán kenyere sincs.

(Folytatása következik.)

Molnár Albert.

A bibliáról általában s különösen, hogy miért és hogyan olvassuk a bibliát.

A bibliáról, erről a csodálatos könyvről, mely csaknem kétezer éves és ma is új mely

évszázadok óta hányódik gazdagnak és szegénynek asztalán és mégis örök fiatalságot él: sohasem tudhatunk annyit, hogy tudásunkból még valami ne hiányoznék, és sohasem írhatunk annyit, hogy gazdag tartalmát kimeríthetnők, vagy a kegyes, vallásos lélekre való jelentőségét csak megközelítőleg is kifejezhetnők.

Mikor ennek a csodálatos könyvnek az *egybeállításával* foglalkoztak: úgy tekintették a benne levő egyes íratokat, mint *emberi* műveket. Alig telt el azonban az egyes íratoknak egy *gyűjteménybe való foglalása* után pár száz év s a keresztyén egyház *isteni tekintélyvel* ruházta fel annak minden egyes betűjét, úgy, hogy akadtak tudósok, a kik megszámláltak benne minden egyes betűt, nehogy egy is azok közül el találjon veszni.

Ennek az lett a következménye, hogy a keresztyénség nyíltan vallotta és hirdette, hogy a biblia egyedül az a bánya, melyből *minden igazság* kiaknázható.

Később az egyház, kivette azt a *nép* kezéből s olvasását és magyarázását kizárólag csak a *papságra* bizta, azzal indokolván ezen eljárását, hogy a ki nem tudja annak olvasása és magyarázása módját: könnyen megszenteltelenítheti azt, és megbotránkozást meríthet belőle.

A papság kezére bizott biblia aztán, századokon keresztül hevert *olvasatlanul*, részint azért, mert az erkölcsében nagyon is megromlott és a keresztyénség alapelveitől nagyon is messzire eltávozott klérus nem szerette, nem akarta annak lapjairól szüntelen az ő fejére tóduló kárhóztató ítéletek hosszú sorát hallani; részint azért, mert a papság nem volt birtokában annak a kulcsnak, melylyel a biblia olvasásának és magyarázásának nehéz zárát felnyithatta volna. miután nem tudott sem zsidóul, sem görögül, — már pedig a biblia eredeti nyelve a zsidó és a görög vala.

(Folytatása következik.)

Z. Kiss Sándor,
rettegi ref. lelkész.

Kálvin, mint egyházi szónok.

(Felolvasatott az udvarhelyi ref. egyházmegye sz.-udvarhelyi körének M.-Dályában. 1897. nov. 4-én tartott papi értekezletén.)

(Vége.)

Lássuk most a Kálvin beszédeit *tartalmi* szempontból.

Tudvalevő dolog, hogy Kálvin a szentírást a keresztyén hit és élet egyedüli zsinórmértékének tartja, s mivel szerinte az írás Istennek ígéje, egyszersmind kegyelemeszköznek tekinti. Azért beszédeiben különösen a bibliára vonatkozó fejtegetések igen tanulságosak.

Mindjárt a Deüt.-ről (I. 1—3.) szóló első beszédet azzal kezdi Kálvin, hogy a törvényt az engedetlen zsidóknak szükség volt még egyszer tudtára adni. A törvénynek a Horeben való kihirdetése azért történt, hogy a nép vegye észre, miért szabadult meg Egyiptomból; azért t. i., mert Isten a maga választott népévé akarta tenni. Isten tehát, mint szabadító, jelentette ki magát. De a nép lázong, engedetlenkedik, miként a gyermekek, ha nem haladnak az olvasásban, újra az abc-én kell hogy kezdjék a tanulást, úgy a zsidóknak is még egyszer meg kell hallgatniok a törvényt. Ezért a Mózes ötödik könyvét deüeronomiumnak is nevezik, mely annyit jelent, mint »a törvény ismétlése« (qui signifie autant, que la Loy réitérée). Mily kevés mentségünk van nekünk, keresztyéneknek, — teszi hozzá Kálvin — a kik szellemileg az Ábrahám törzséhez tartozunk, ha, dacára a Jézus Krisztus kijelentésének, Isten iránt hátlansággal viseltetünk.

A tíz parancsról szóló első beszédben (mely voltképpen Deüt. IV. 44.—V. 3. v.-nek a magyarázata) azt mondja Kálvin, hogy a törvény a szertartásokra vonatkozólag érvényét veszti, de a lényeg, vagyis a tan, melyet magában foglal, mindörökké megmarad. A törvény és evangélium között az a különbség, hogy míg amaz példázatokban rejtve, ez nyilván (kép nélkül) szól Isten szövetségéről.

A Deüt. V, 4—7. alapján ezeket fejtegeti: »Az emberek minden lehető ürügyet kigondolnak, hogy magukat, Isten törvényével szemben, az engedelmisség alól kivonják. Pedig, mint a szövegből is látszik, Isten éppen az irántok való jóságos indulatból alkalmaz emberi közvetítőket ígéjének hirdetésére. De az a körülmény, hogy az ige hirdetése emberekre van bízva, annak fenységét legkevésbé sem homályosítja el. A következő beszédben pedig (melynek szövege a Deüt. V, 8—10.) arra int, hogy midőn Isten-tiszteletéről van szó, semmit se cselekedjünk kezeletünk szerint, hanem kövessük habozás nélkül azt, a mit Isten ígéje (~ szentírás) parancsol, a nélkül, hogy valamit hozzá tennénk vagy elvennénk belőle. A szentírás diadalmasan ellene áll a sátánnak minden kísértések között; azért okos ember Isten ígéjét a legnagyobb kincsnek tartja.

A szentírás magas méltóságából két dolog következik: *a)* hogy föltétlenül rendeljük alá magunkat Isten ígéjének, vagyis a biblia parancsainak; *b)* hogy a szentírásban található (s Kálvin szerint látszólagos) ellensmondásokat törekedjünk elsimítani, egymással összehangzásba hozni.

Az elsőt kiváltképpen az Ábrahám áldozatáról szóló beszédekben hangsúlyozza, a hol az Ábrahám hitét és engedelmisségét követendő példa gyanánt mutatja fel Ábrahám, dacára annak, hogy Isten parancsa (1. Móz. XXII. 2.) egyenes ellentétben állott korábbi világos ígéretével (1. Móz. XVIII. 19.) és a legszentebb szülői kötelességekkel, kész volt ama retentő parancsot teljesíteni, s egyetlen fiát, Izsákot meg-

áldozni. »Még az sem riasztotta vissza, hogy e tettéért neve országszerte gyűlölet tárgya lesz, őt magát esze-veszett, istentelen embernek fogják kikiáltani. Egyedül Isten szavára hallgatott Tanuljunk meg az ő példájából, hogy midőn Istennek szolgálatában állunk, ha a világ el is ítél, ha szemközt is köp, ha fenyegetőleg is lép föl ellenünk: azért nem vagyunk feloldozva az alól, hogy folyton a kitűzött cél felé haladjunk«

A másokra is gyakran fölhívja a hallgatók, — s különösen a lelkipásztorok figyelmét, a kiknek főfeladata a szentírást híven és lelkiismeretesen magyarázni, a homályosnak tetsző belyeket megvilágítani, az ellentéteket elenyésztetni, szóval: Isten ígéjét minden félreteréstől megóvni.

S vajjon miként lehet ezt a czélt, a reformátor szerint, elérni?

Kálvin, a maga magyarázataiban az úgynevezett *tipologikus* módszert követi, mely úgy a szó szerinti, mint a Pálféle, allegorikus, magyarázati módtól lényegesen különbözik. A szentírás valódi értelmét — mondja Kálvin — csak úgy deríthetjük föl, ha szem előtt tartjuk, hogy az ó-testamentumban egy sereg *kép* (figure, typos) van, s ezeket csak akkor magyarázhatjuk helyesen, ha nem csupán az ó —, hanem az újszövetség parallel helyeit is tekintetbe vesszük és felhasználjuk. Melkhisedek p. o. a Jézus Krisztus előképe, típusa. Az antitípus (a beteljesülés, a Jézus Krisztus) természetesen sokkal kiválóbb, tökéletesebb, mint a típus (a jövendőlés), s a mennyivel tökéletesebb, annival vitézebbül kell nekünk, a kik az evangélium hirdetésében vagyunk, a sátán ellen harcolnunk, s annival nagyobb szeretettel kell a Jézus Krisztust magunkhoz ölelnünk. Az Ábrahám által (fia helyett) megáldozott kós a *mi testünk* jelképe, melyet szintén meg kell áldoznunk, ha azt akarjuk, hogy az ördög ne uralkodjék felettünk. (A »test« szó, Kálvin szerint, nemcsak az érzéki indulatokat, hanem az emberi okosságot is magában foglalja.) A dekalogusnak két kőtáblára írása egyfelől, mint történelmi tény, másfelől, mint csoda (azaz kép, típus) van felfogva. Az Úr kőtáblákra írta a törvényt, mert ezzel is figyelmeztetni akarta a népet, hogy azt szigorúan meg kell tartania. Mint kép pedig azt jelenti ez a tény, hogy a törvénynek szívünkbe kell vésődnie, de nem csupán hus- és vérből való, hanem újjászületett, megszentelődött szívünkbe. S mivel mi engedetlenek vagyunk, Isten maga kell, hogy szívünket megpuhítsa, s a törvényt beírja. »A hitnek — mondja Kálvin — alapföltétele az engedelmisség. Et voila pourquoy ausiourd' huy il y en a si peu qui croyent«.

A szentírásra vonatkozó fejtegetések mellett, föllelik Kálvin templomi magyarázatai a keresztyén hit és élet minden nevezetesebb mozzanatát, úgyszintén az egyházi és társadalmi élet fontosabb kérdéseit is, melyeket lehetetlen (s talán szükségtelen is) egyenként fölemlíteni.

A predestinációról, mely a kálvinizmus alapgon dolata, csak ritkán van szó a Kálvin beszédeiben. Úgy látszik, hogy maga a reformátor is érezte, hogy ez a »horribile decretum«, nem nagyon alkalmas

arra, hogy a lelkeket megnyugtassa vagy nemes tettekre, üdvös elhatározásokra indítsa. Mindazáltal, ha a textus alkalmat nyújt rá, nem tér ki e kérdés tárgyalására elől: de — a helyett, hogy az isteni örök elhatározás titkait magyarázná — inkább a gyakorlati életre vonatkozó tanácsokat ad s különösen óva inti hallgatóit, hogy ne akarjanak istennek terveibe behatolni, ne kívánják tudni, hogy mi van felettük elvégezve: hanem nyugodjanak meg isten akaratán járjanak a keresztyén élet útján bizalommal és jó reménységgel.

Végül, szóljunk néhány szót Kálvin beszédeiről a *szónoki kidolgozás* szempontjából is.

Kálvin (mondja Révész) korunk fogalmai szerint nem volt ékesen szóló és ékesen író. De hogyha az igazságokról való benső meggyőződés az ékesen szólásnak legfőbb feltétele, akkor Kálvinnál ékesebben szólót nem mutathat fel a világirodalom. A tárgy tiszta felfogása, szabatos, világos előadása, könnyű és mégis vaskemény logika; ott, a hol kell, emelkedett és lángholó lélek jellemzik minden munkáját, a legegyszerűbb leveleket és a templomi beszédeket épúgy, mint a legnagyobb szerű tudományos műveket. Gyakran a felségesig emelkedik nagy eszméiben az istenről, melyeknek kifejezéseit Bossuet ha utól is érte, de felül nem múlta. Annak a merész és átható szellemnek képe, amely által Kálvin, különösen Franciaországban, Luther fölébe emelkedett, nyelvének merészségében és finomságában is tündöklök. De mit mondhatnak a Kálvin nyelvről, a mi ne lenne hideg dicséret a Bossuet meleg magasztalásához képest, a ki azon elismerésen kívül, hogy oly jól írt latinul, mint századában senki, még azt is megadja neki, hogy hazája nyelvében minden másokat felülmúlt. (Nisard: a francia irodalom története II. k. 304. 308. l.)

Előadásának szépségét és méltóságát legfelebb az a kíméletlen hang zavarja meg, melyet Kálvin ellenfeleivel, illetőleg a másképp gondolkozókkal szemben használ. A legszebb gondolatokat, a legvonzóbb részleteket lépten-nyomon megszakítják azok a vérig sértő támadások és szenvedélyes kifakadások, melyekben a reformátor a sátán eszközeinek, sziszegő kigyóknak, tisztátalan kuttyáknak, istentagadóknak, rongynépnek stb. nevezi a más nézetten levőket.

Nem szabad azonban felednünk, hogy a reformáció kora nem a mi korunk. Akkor a vallási viták természete, úgy a szószéken, mint az irodalom terén sokat megengedett, s a mi fölött ma megbotránkozunk, azt abban az időben egy polemikus irat vagy beszéd legfőbb érdemének tekintették.

Annyit minden esetre el kell ismernünk, hogy Kálvin, mint egyházi szónok is, kiváló helyet foglal el a XVI. század ama nagy szellemei sorában, a kik az ige hatalmas fegyverével küzdöttek az evangelium ügyéért, a szellemi szabadság kivívásáért — a kik, miután sokakat igazságra és szabadságra vezéltek, »miként a csillagok, örökkön-örökké fénylenek«. (Dán. XII. 3.)

Ifj. Péter Károly,
ref. lelkész.

Az adóról.

(Különös tekintettel az általános jövedelmi pótadóra.)

(Vége.)

A föld- és házbirtoknak az 1883: XLVI. t.-cz. 9., 11. és 12. §§-aiban, valamint az 1886. évi XXXVII. t.-cz. 5. §-ában meghatározott mód szerint kiszámított általános jövedelmi pótadójából levonandó, az illető tulajdonost bekebelezés által is terhelő kölcsön (s mindenesetre ilyenekül tekintendők az egyházak által a kerületi közpénztárból, más egyházaktól felvett kölcsönök) után az adóévet megelőző év végéig tényleg le nem rótt tőkemaradék egy évi kamatainak 10%-a; feltéve, hogy a tőkével kamatok is vannak bekebelezve, illetőleg lekötve.

Kiválóan fontos ránk nézve az is, hogy a hitelüzlettel foglalkozó pénzüzetektől felvett és bizonyos évek alatt törlesztendő kölcsönök évi kamatának változatlanul, a *törlesztési idő egész tartamára vétetik azon összeg*, mely a kötvényben megállapított kamatláb szerint a tőkeösszeg után egy évre esik. Ha a kölcsön törlesztése nem az év első napján, hanem évközben veszi kezdetét, a törlesztési idő első és utolsó évében az évi kamatok csak aránylagos része vehető számításba az adóköteles jövedelem megállapításánál.

A kamat-tartozások bevallására nézve nagyon is megjegyzendő, hogy az adózó, a még fizetendő tőkének és az utána járó kamatnak összegét, vagy nem különben, a kötvénynek bekebelezésének idejét, hitelezőjének nevét és lakását pontosan és a valódi tényállásnak megfelelően bevallani köteles. Ha az illető kötvény több ingatlanra van bekebelezve, annak év kamata *a jelzálogul lekötött összes ingatlanok jövedelmeiből vonandó le*, mely esetben az általános jövedelmi pótadónak kivételése mindazon ingatlanokra nézve azon községben történik, hol az adózó az általános összeírás szerint rendes lakását tartja. (1875: XLVII. t.-cz. 8. §.) Egyébiránt megjegyzendő az is, hogy: az általános jövedelmi pótadónál számításba veendő *kamat* alatt értendő az az összeg, mely az eredetileg kölcsönvett tőkeösszeg után a hitelező intézet által kiállított kötvényben meghatározott kamatláb szerint kamat fejében fizettetik: ellenben az évi törlesztési összegből a tőketartozás apasztására, valamint a kezelési költségekre fordított összeg az általános jövedelmi pótadó megállapításánál levonás alapját *nem képezheti* (1893: 28.058. P. M. R. 13. P. K.): valamint az, hogy: mindazok, kik ily kölcsönöket vesznek fel, jogosítvák a felvett kölcsönnek bekebelezését (vagy ezt másképpen pótolni) igazoló és a bekebelezés megtörténtét, illetőleg a kölcsön felvételért követő 30 nap alatt benyújtandó vallomás alapján, a rájuk az ezen adósság felvétele előtt kivetett általános jövedelmi pótadó mérvének helyesbítését, az illetékes kir. pénzügyigazgatóságnál kérni.

A telekkönyvileg bekebelezett közadók és kincstári bérhátralékok után járó kamatok nem képezik levonás tárgyát. (1883: XLVI. t.-cz. 13. §.)

Az 1883. évi XLVI. t.-cz. értelmében kirótt általános jövedelmi pótadó egész összegében állami adónak tekintendő, mely után sem törvényhatósági, sem községi, sem iskolai pótlék ki nem vehető.

A bevallások alakjára, kellékeire és benyújtásuk idejére nézve a következőket kívánom még közölni.

1. Az adózók kötelesek *az adóévet megelőző év végéig tényleg még le nem rótt* tőkemaradék összegét és az utána járó kamatnak egy évi összegét, a kötvények és bekebelezetésnek keltét s a hitelező nevét *megfelelően* bevallani.

Hitelüzletekkel foglalkozó pénzügyintézetektől felvett kölcsönöknél az az összeg vallandó be, mely a kötvényben megállapított kamatláb szerint a kölcsön vett tőkeösszeg után egy évre esik.

2. Ha az illető kötvény több jószágtestre, vagy különböző községekben fekvő ingatlanokra van bekebelezve, az adózó köteles ezen körülményt szintén bevallani, de fel van jogosítva egyúttal megjelölni azon ingatlant vagy ingatlanokat, melyeknél a jelzálogul lekötött ingatlanok összes pótadójából az évi kamatszázalék levonandó lesz.

3. Ha az adózó az itt közölt 2-ik pontban említett joggal nem él, az általános jövedelmi pótadó azon községben fog kirovatni, a melyben az adózó lakik. Ily esetekben ezen község előljárósága köteles a vallomás benyújtásának napjától számított 3 nap alatt azon községek előljáróságait mely községek határában az illető ingatlan fekszik, a folyó évre kivetett egyenes adók stb. járulékok kimutatására felhívni és ennek, azt szintén 3 nap alatt megfelelni e tényt, a kimutatás jegyzet rovatába megjegyezni. Az így kiállított és illetékes helyére átküldött lajstromban közölt ingatlanok után *általános jövedelmi pótadó nem rovandó ki abban a községben, melynek előljárósága a lajstromot a másikkhoz átküldte.*

4. A bevallásra szolgáló űrlapokat a községi előljáróságok (városi adóhivatalok) szolgáltatják ki.

5. A vallomás aláírandó.

6. A vallomások, azok kellő módon való kitöltése, aláírása után, legkésőbb az adóév *január 31-éig* adandók be a községi előljáróságnál, városi adóhivatalnál. (10730/84. P. M. R.)

Mindazon esetekben, midőn az illető adófél, vagy törvényes képviselője a kérdéses vallomást, az általános jövedelmi pótadóra vonatkozó törvények végrehajtása tárgyában 1884. febr. 29-én 10730. sz. a. kelt utasítás 7-ik pontja által megállapított határidő alatt tőle független okokból és el nem hárítható akadályok miatt, be nem adhatta: az 1883: XLIV t.-cz. 5. §-ában foglalt rendelkezések analog alkalmazása mellett, igazolási kérelemnek van helye. A hitelt érdemlően indokolandó igazolási kérelem, az érdemleges fellebbezéssel együtt, az elmulasztott határidő utolsó napját követő 15 nap alatt, a kir. pénzügyigazgatóságnál nyújtandó be, mely felett az első fokon a pénzügyigazgatóság, második fokon és *véglegesen*, — a pénzügyminiszterium határoz. (81000/80. és 93844/89. P. M. R.)

E cikk keretében az általános jövedelmi pótadóra vonatkozó törvényes intézkedéseket, rendeleteket megfelelő tájékoztatással kíséreni azért láttam szükségesnek, mert lehet, hogy idősebb paptársaink ezekben a dolgokban tapasztalattal az eljárások felől kellő tájékozással bírnak, míg az ifjabb nemzedék, bár közöttük is lehetnek kivételek, aligha juthatott el azok körülményesebb és teljes megismerésére. Különbö is mindannyiunkra üdvös és hasznosnak tartanám, hogy az egyes adónemeknek egyházközségeinket közelebről érdeklő kérdésével, a nyilvánosság előtt gyakrabban foglalkozzunk. Mert az csak hasznunkra válna!

Tóthfalusi József,
ref. pap.

TÁRCZA.

A prot. lelkész feladata napjainkban.

A felső-borsodi ev. ref. egyházmegye lelkészi értekezlete által jutalmazott pályamű. Irta *Szabay Benedek*, kápolnai ev. ref. lelkész. Ára 1 korona. Miskolcz, Wagner és Szclényi könyvnyomdája. 1897. (Vége.)

A harmadik rész: „*A prot. lelkész feladata az egyházi közigazgatás, de különösen a cura pastoralis terén.*“ A prot. lelkész rövid általános jellemzése után a feladatok jönnek pontokban: 1.) Az igehirdetés összes formáival: 2.) Az iskolákra való felügyelet, hogy azok valóságban veteményes kertjei legyenek az egyháznak: 3.) A felserdült ifjak erkölcsi feletti örökös: 4.) A presbyterium egyházfegyelmező munkája: 5.) Cura pastoralis a szó legigazabb értelmében: 6.) Felkarolása a szegények és árvák ügyének: 7.) Az egyház anyagi ügyeinek rendben tartása a papi fizetés rendszeresítése. — Azt hiszem már ez áttekintés is eléggé igazolja a szerző felfogásáról mondott fennebbi elismerő nyilatkozatomat. De még inkább a tartalom.

A templomi igehirdetésről ki ne írná alá szerző azon nyilatkozatát, hogy »ebben van a lelkésznek legfőbb ereje,« hogy a »kijelentett istenigéje a szónoklatban szabályai szerint feldolgozva, az élet viszonyai és

körülményeihez alkalmazva lehetetlen, hogy foglyúl ne ejténé most is a hallgatóság szívét és akaraterejét,« hogy »a szószerűbe félreértésekre alkalmat adó kifejezéseket felvinni nem szabad,« hogy »ott szórészálhasogató tudós dogmatikai fejtegetéseknek éppen úgy nincs helye, mint üres, semmit mondó szólásoknak, «hogy az elhanyagolt biblia- és káté-magyarzatok felelevenítendő, hogy a szertartási beszédek tartalmát is az istenigéje hirdetése képezze stb.?! Hogy a tervszerű keresztényen vallásos nevelésnek már a népiskolában kezdetét kell venni s a vallásos nevelésre szigorúan felügyelni: ez természetes. Hanem abban már, hogy az elemi iskolákban a vallásos nevelés a biblia olvasásra és magyarázásra, meg éneklésre szorítkozzék abban már nem értek egyet. Igen is, helyes, hogy nagyobb ünnepek körül a megfelelő bibliai részek olvastassanak, hogy az eseményeknek egyszerű, igéző képe megragadva, vallásos hatást gerjesszen a gyermekekben, de a rendszeres bibliaolvasást ezen a fokon sem pedagógiai, sem vallásos okok nem ajánlják. — A presbyterium egyházfegyelmet gyakorló feladatáról szerző nagyon megszívlelendő dolgokat mond. Az egyházfegyelme nyilvános gyakorlásának nagy fontosságát nem csak az egyháztörténelem bizonyítja, de közvetlen megfigyeléseimből állíthatom, hogy a szekták nagy méltósága is tagjaik és a köznépp előtt első sorban azon sarkallik, hogy köztudat szerint méltatlant maguk között nem tűrnek. Az egy-

házfegyelemről irottakat egy szóig készségesen aláírom. El nem veszthető jogok értékét hamar kicsinyeljük s ez ellen a fegyelem véd meg, mely a jogokkal járó kötelességteljesítést ellenőrzi. E tekintetben nem lehet a beteges humanizmus irányadó; itt elkerülhetetlen a szeretettel párosult fegyelmelés. — A cura pastoralis. Valljuk be, hogy egyike a legfontosabb, de egyszersmind a legkényesebb kérdéseknek, papi feladatoknak. Pásztor lenni a nyájnak és tagjainak, a nélkül, hogy uralkodója légy; mindig velük légy, a nélkül, hogy terhükre lennél; minden dolgát ismerd hivednek, a nélkül, hogy toladoknál; irts, törj, gyomlálj, plántálj és építs, a nélkül, hogy hatalmaskodnál; barátja légy mindeniknek, a nélkül, hogy pajtáskodnál; mindenkin uralkodj a szeretet hatalmával, mikor mindenkinek mindenben szolgálj: ez a cura pastoralis nagy feladata, — nagy titka! Tartózkodva attól, hogy a szerzőnek a papságot e kérdésre adott felelet alapján három csoportba osztó felfogásáról ítéletet kockáztatnánk, annál inkább attól, hogy ahhoz csatlakoznánk, elismerjük, hogy itt is helyes felfogást tanúsít. De feltétlenül meg kell kérdeznünk, hogy hogyan érti azt: »magánházaknál is predikáltassék az evangelium!«? Papi ornátusban-e? »Az Isten kijelentett igéjének a szónoklattal szabályai szerint kidolgozott egyházi beszédben,« biblia- vagy káté-magyarázatban-e? Formális bevezető és záró imádsággal és éneklés mellett-e? Csak a magánház lakóinak-e, vagy oda gyűjtendő szomszédok kis gyülekezetében-e? Mert az »evangelium predikáltatása« alatt első sorban ilyent szoktunk érteni! Vagy az evangelium predikáltatásának azt az értelmét kell-e itt vennünk, a mely a napi kérdések, közügyek, családi viszonyok, stb. felől való beszélgetésekben, eszmecserekbén stb. nyilvánul? Kétszeresen szükségesnek láttuk ezt megkérdezni, mert a kifejezés rethorikus ugyan, de nagyon elasztikus is. Azt pedig nagyon jól tudjuk, hogy a legnagyobb precizitást éppen itt kell megkövetelnünk. Hajlandó vagyok a szerző felfogását ez utóbbi értelemben venni, mert a »külföldi találmány« ellen nagyon tiltakozik, az első pedig kétséget kizárólag az.

Még csak a diakonissza intézményről egy pár szót. E kérdés elől alig lehet elzárkózni s fontosságát lehetetlen kicsinylenünk, ha meggondoljuk, hogy társadalmi, sőt országos intézmények a betegápoló és tanító-apácák révén — legtöbbször az olcsóságra való hivatkozással — jutnak a római egyház érdekeinek szolgálatába, sőt, hogy e betegápolás révén magánházainkat is — sokszor minden ellenkező igyekezetünk dacára — kénytelenek vagyunk megnyitni előttük, mint kiképzett, tanult és járatos betegápolók előtt. Ezt az intézményt azonban én a magam részéről szívesen látnám országos-egyetemes jellegűnek, t. i. a kiképzés tekintetében. Budapest és Kolozsvár országos kórházaival, egyetemei orvosi karaival, szeretet- és árvaházaikkal önkényt kínálkoznak erre. Az illető egyházak költségén teljesített kiképzetésük után könnyen beilleszthetők volnának az egyházközségi szervezetbe. — A szegények gondozóival természetesen még könnyebben menne a dolog. A lelkészi fizetések tekintetében »igazságosabb teherviselési alapot« sürget, a fizetés 6—800 frtos minimumával, melyhez az államsegély igénybevételénél több óvatosságra és elővigyázatra int,

mint a milyent az egyházpolitikai törvényekkel szemben tanúsítottunk, a melynek revisióját követelendőnek mondja. Úgy tetszik azonban, csak a vegyes házasságból született gyermekek vallása és a felekezetenélküliség tekintetében.

Ismertetésünknek végére jutottunk. Elismerésünk nyilvánításával kezdtük; kifogásainkkal végezzük. A mily készséges örömmel tettük mi az elsőt s a mily jóindulattal tesszük a másodikat: úgy fogadja a t. szerző is.

Első sorban nem hallgathatom el azt, hogy sajnálattal nélkülözzük a füzetben a kérdés elvi alapjait. a mit szerző a történelmi visszapillantással helyettesít. Magam is úgy tartom, hogy az elvek felmutatására önkényt kínálkozik a történelem folyamán realizált mozzanatoknak esetelése s főként olyan esetekben, mint itt is, hol az elvek érvényesülésének klasszikus kora, mintegy megtestesült képviselője van. De azért azt, hogy az elv és élet tökéletesen fedeznék egymást, a Jézus Krisztuson kívül másról nem merném állítani. Mily sokat nyert volna értékben és fontosságban e munka, ha a prot. lelkész feladata, az *evang. protest. keresztyénség lényegéből elvileg megalkotva* állított volna elének s a történelem ennek csak bizonyítására hivatott volna fel s a jelen kívánalma ennek követelménye által igazoltatott volna!

A 21. lapon »a tiszta evangéliumi felfogás és erkölcs lényeges átalakulásával az utolsó 50 évet« vádolja. Ez 50 év munkásainak, különösen a kikre »a tiszta evangéliumi felfogás átalakításának« vádja czéloz, joggal vártak volna bizonyítást. Nem kaptak. Legyen ez figyelmeztetés, hogy ilyen állításoknak bizonyításával tartozunk!

A 28. lapon a lelkész- és tanítóképzés hiányával foglalkoz a, az elsőt azzal vádolja, hogy »a tisztán gyakorlati oldal háttérbe szorítottatik«, holott »nem elég csak hittani ismeretekkel rendelkezni«. »A siralmas kápláni évek meg nem pótolhatják egészen az iskola hiányait stb. — Sem egyik, sem a másik képzést nem tartom tökéletesnek s ha az elsőt mégis megérdemelt védelembe veszem, ne tekintessék ez Cicero pro domo sua védelemnek. Védelmem alapja kettős: 1) a theologiai akademiák a gyakorlati papi pályára előkészítő *tudományos tanintézetek*, a melyeknek ilyen jellegét semmi szín alatt sem lehet kockáztatni magának a protestáns gyakorlati papságnak érdekében. Mi lesz a hivatása a papnak? Evangéliumi prot. ker. vallásosság létrehozása, fejlesztése hivedinél. Erre nézve meg kell ismertetni vele a vallásosságot s speciáliter az ev. prot. ker. vallásosságot, ennek lényegét, egészséges és beteges nyilvánulásait a történelem folyamán és az egyéni életben, a hatásokat és eszközöket, melyek ilyen vagy olyan eredményt hoznak létre, végre az alkalmazás mikéntjét. Ezeknek theoretikus ismerete nélkül ön- és czéltudatos papi tevékenységet képzelni sem lehet. A theologianak pedig ilyen tevékenységre kell »papokat és nem »liturgusokat« vagy »beamtereket« nevelnie. A mennyiben pedig a papi hivatalhoz ezek is hozzá tartoznak, ezek elméleteivel is megismerteti az egyházjogtan, liturgika, katechetika, cura pastoralis. De azt követelni a theologiai intézettől, hogy a növendékeit a »leendő hivedekkel való bánásmódra gyakorlatilag ta-

nítsa meg»: ez túllépése a jogosult kívánalomnak. — 2) Az igazi theologiai oktatás nem is csak »hittani ismereteket közöl«, mert minden tudományos jellege mellett *tisztán gyakorlati* akkor, midőn a profeszorok tudományaik előadásában legfőképpen arra törekednek, hogy növendékeikben határozott vallásos meggyőződést és keresztyén világnézetet hozzanak létre, hogy a normát, melyre hiveiket alakítaniok kell, magukban hordozzák. Ennél többet gyakorlatilag a theologia nem adhat jellege veszélyeztetése nélkül.

A mire ezen túl az ilyen ifjú Timotheusoknak szükségük van, azt megadni a kápláni évek feladata, a melyek semmi esetre sem »az iskola hiányait pótolják«, hanem teljesítik azt, a mi feladatuk, a mire hivatottak s a mire egyenesen rendelve vannak. Itt, itt kell a gyakorlati életben változást szorgalmazni!

Végre a 47 lapon »gehirdetésünk elsekélyesedését említi fel s elismeri, hogy »lehet abban valami igaz!« — Ez ellen: »Több evangéliumi szellem, bibliai kenetesség: legyen jelszavunk!« Az első állításnak legalább részben kénytelenek vagyunk igazat adni. Szerző nem mondja meg, hogy ő miben látja ez elsekélyesedést. Mi megmondjuk. Abban, hogy *predikációink jó nagy részéből hiányzik az egyéni személyes vallás bélyege*. Az alaphiba ez, s az a mi közvetlenül szemünkbe ötlük, az ennek csak következménye és két formában nyilvánlik. Az egyik, czimlapján »korszerűnek« mondja magát s előfizetési felhívásában biztosít, hogy »nem dogmatikus predikációk«; a másik »positiv«-nek, »hithű«-nek, »evangéliumi«-nak mondja magát s inotója: »Csak a Krisztust!« Az első telve nagyhangú frázisokkal, »virágillattal, »madárdal«-lal, »napsúgár«-ral, »szabadságért küzdő hősök«-kel stb., de abból a virágból nem illatozik Isten jóságának, könyörületének, kegyelmének illatja, az a madárdal nem kelti Isten dicsőségének, magasztalásának visszhangját szívünkben, abból a napsúgárból nem esik bár egyetlen egy is lelkünkre, hogy világosságot árásson, meleget költsön s a hősökben csak »a százfejű zsarnok rablánczait szét-törő, édes aranyszabadság kardját villogtató« daliát látjuk, de nem látjuk szívében, lelkében »a keresztyén ember szabadságát!« Ez csak arról tud beszélni, mit szemével látott, füleivel hallott, de nincs érzéke mind-ezekben az iránt, »mit szem nem látott, fül nem hallott«: a belső, szellemi, isteni élet története, törvényei iránt. — A másik csak arról, a mit tanult és olvasott. Oda tapad a biblia szavaihoz, betűjéhez, fogalmihoz

nem tud leszállani az írók vallásos lelkének mélyére, hogy onnan válassza ki a szinaranyat az érczekből.

Nem adatott más név, a mely által idézülénk, mint a Jézus Krisztusnak neve.« Nős, hát e »név« nem is esik ki a szájából! De csak a név, csak a szó, a lélek és az élet, az messze jár! Ime, ebben van a baj! Abban, hogy az evangélium, az istenigéje prédikálása összetévesztetik a biblia prédikálásával s ennek következtében a keresztyén szellem nem lesz egyénivé, hogy belőlünk, mint személyes életünk ereje szóljon, áradjon ki; hanem kívülről kerestetik s szedegettetik össze a szó, a betű; abban, hogy nem azt a Krisztust prédikáljuk, a ki bennünk alakot nyert, a kit mi felöltöztünk, a ki bennünk lakozik, hanem egy Krisztust, a ki ránk nézve idegen, a kinek megelevenítő hatását nem tapasztaljuk, nem

érezzük, a kiről csak annyit tudunk, a mit a szentírásból emlékezetünkbe vésünk. Innen van aztán, hogy babonás rajongással csüngünk azon a korszakon, a melyről ezek a tudósítások szólnak, hogy gyötörjük magunkat és hiveinket, beleszorítani akarván egész gondolatvilágunkat annak a kornak eszméibe, gondolkörébe, fogalmaiba, sőt kifejezéseibe is, a helyett, hogy a természetes fejlődésnek útjába nem állva a keresztyénség szelleme, Krisztus lelke, a Szentlélek által igyekeznénk megszentelni magunkat és a világot. Innen van, hogy a »korszerű eszmékről és nézetekről« úgy gondolkozunk, hogy azokat csak azért *vihetjük* szószékre, hogy semmiségüket kimutatva, annál inkább kitűnjék a kijelentett isteni ige maradandósága. — »Több evangéliumi szellem! Valóban! Nagyobb törekvés arra, hogy korunkat s ennek gondolkozását töltsük be a keresztyénség, Krisztus szellemével, mint arra, hogy korunkat vigyük vissza a régi századokba. — »Bibliai kenetesség!« Valóban! — Csak hogy a kenetesség ne álljon pusztán kelleetlen bibliai idézetekben, hanem abban, a mi a bibliának is kenetességét kölcsönzi: a gyermeki bizalommal telt vallásos léleknek közvetlen, természetes, egyszerű, sokszor naiv megnyilatkozásában. Igen, így lesz hatása a prédikációnak! A vallásos élet ilyen szellemen való megújításának lesz igazi, maradandó sikere.

Napjaink e tekintetben csakugyan a vajúdas napjai. Rajtunk áll, hogy egészséges eredményeket szüljön és ne korcs-szülöttet adjon. Szerzőnk, újra ismételjük, helyes alapelveken jár a kérdés megoldásában, lelkének nemes fellángolásával, teljes buzgalomával lelkesen és hévvel mondja el véleményét. A sok hirlapi cikknek e kérdés körül, az ő munkálata érlelődő gyümölcse, melyért neki hálával és köszönettel tartozunk. Fejezze ki ezt papságunk a munka megszerzésével, a kérdések komoly tanulmányozásával, közös vállvetett munkássággal egyházi életünk fellendítése körül. Részünkről e beható tárgyalás legyen a mű jelentőségének elismerése és szerzője iránti becsülésünk kifejezése.

Nagy Károly,
th. tanár.

Különfelek rovata.

Id. Lészai Ferencz, egyházkerületünk buzgó főgondnoka f. hó 21-én helyeztetett örök nyugalomra. Egy nemes alak tűnt el szemünk elől. A megdicsőült mindvégig egyházunknak s hazájának szolgált. Úr volt, ki nemes szolgálatban kereste nem a dicsőséget, de a tiszta öntudatot. Mi e nemes életből egy mindnyájunkat fölemelő tanúságot akarunk kivonni. Az ember rászületés és fejlődés által lesz azzá, a mi. Mi meg vagyunk győződve, hogy az egyéniségnek s életnek ily nemes előállására, kiképződésére nagyban folyt be az *igaz református szellem*, melynek légkörében Lészai Ferencz született, növekedett, munkálkodott. Vajha minél többször látnók a református szellemnek ezt a nemesen alkotó erejét.

Ismét két gyászlap küldetett be hozzánk. Az egyik nyáradszeredai lelkész *Szász Károly* elhunytát, a másik *Szilágyi Gyula*, nagy-enyedi tanár halálát jelenti. *Szász Károly* szabadságharcunk egyik vitéze volt, azután mindvégig tevékeny pap, közügyekben lelkes férfiú s élete végén is derült öreg. *Szilágyi Gyula*, kitűnő tanáraink egyike, önemésztő munkásság közepette az élet delén dőlt ki a sorból. Emlékük legyen áldott!

Ismét gyászhir. *M. Joó Istvánnak*, a tiszántúli egyházkerület középiskolai felügyelőjének, e tudós és buzgó református tanügyi férfinak f. hó 21-én bekövetkezett halálát kell tudatnunk olvasóinkkal. Az a szomorú hír nem csak a tiszántúli egyházkerületnek, de a magyar ref. egyház egyetemének is veszteségét jelent. Áldott legyen emlékezete!

Szivesen közöljük a megejtett egyházkerületi képviselőválasztásokról szóló eredményeket s tudósításokat.

Szives figyelemztetés. Kérjük a nt. esperes urakat, hogy a pályázati hirdetések díját lapunknak czimzeten még a megjelenés előtti időben sziveskedjenek beküldeni. **A kiadó hivatal.**

Tisztelt előfizetőinket kérjük, hogy, ne kívánjanak tőlünk nyugtákat, mert a kezeik között levő postai föladó-vevény éppen elég nyugta.

Sajtóhiba kiigazítása. Lapunk 3. száma 19. lap első hasábjában fölülrol olvasva a 4. sorban: »De ha Isten által magikus kegyelem közlést értenék« helyett a következő olvasandó: »De ha Isten által való elhivatásunk alatt valami varázslatot, valami talán a papszentelés által magikus kegyelem közlést értenék, akkor« stb. Ugyancsak e lapon és hasábjában alulról számítva 6. sorban: »lelkészt« helyett »lelkészi hivatást« kell olvasni.

A geryeszegi óvónői (gyermekkertésznői) állomásra pályázat hirdettetik. Javadalom: a Szentgyörgynaptól Szentmihály-napig terjedő óvodai tanszakra 150 frt havi utólagos részletekben. Lakás, kert. — Tekintettel a csekély fizetésre, ezen állás olyan okleveles óvónőknek ajánlatos, kik magán-nevelés és női munkatanítás által, vagy külön mellékjövedelemre számíthatnak, vagy pedig a téli időszakra szülőikhez hazamehetnek. — Kellőleg felszerelt folyamodványok márczius 15-ig Csekme Ferencz ev. ref. lelkész, isk. sz. elnökhöz küldendők Geryeszegre, u. p. Sáromberke.

Hálás köszönet. A király ő Felsége a vármezői ref. egyháznak ujonnan építendő temploma költségei fedezésére legmagasabb pénztárából 100 frtot méltóztatott legkegyelmesebben adományozni. Midőn e magas királyi tényért egyházam s a magam nevében ez uton is hódolatteljesen hálás köszönetet mondok: kérem a mennyei királyt, hogy azt a földi jó királyt, ki bölcs és alkotmányos uralkodása alatt érzésben, gondolatban hű magyar népével egy eggyé forrott: védje, áldja, tartsa meg még sokáig, drága magyar hazánk, nemzetünk dicsősége, javára, boldogítására. Ördögkút 1898. jan. 18. *Kusztós Gyula*, ref. körlelkész.

Folyó 1898. év január 9-én a szamosújvári iparos ifjúság az ottani ref. templom tornya kiújítási költségeinek fedezésére ngos Gajzágó Ferencz és ngos Vajna Károly védnöksége mellett jótékony célú zártkörű tánczvizalmat rendezett. A felekezatoskedést nem ismerő szamosújvári derék iparosok mulatsága t. Filep János egyh. gazda, gondnok dicséretet érdemlő buzgolkodása folytán a nevezett jótékony célra 138 frt 62 kr. tiszt. jövedelmet hozott be. Feltöltöttek: Gajzágó Ferencz 9 frt 20 kr., Vajna Károly 5 frt 20 kr., özv. Hegyi Mihályné (Debreczen) 3 forint, Szongott Vilmos 3 frt, Nagy Lajos 1 frt 50 kr., Gajzágó Gizella 1 frt 20 kr., Bulbuk Dániel 1 frt 60 kr., Szieber József 2 frt, ifj. Kapronezai János 2 frt, Czira Sándor 1 frt, özv. Matócsi Józsefné 1 frt, Máthé Sándor 1 frt, Lengyel Endre 1 frt, Gebhart Károly 70 kr., Szász Lajos 60 kr., Gönczi Gyula 40 kr., ifj. Szász Gyula 50 kr., Tekercs János 90 kr., Kántor Zsigmond 30 kr., Szász Péter 40 kr., Molnár Sándor 20 kr., ifj. Esztegár Gerő 20 kr., Borsai György 40 kr., ifj. Perinth Kristóf 60 kr., Turányecz Antal 40 kr., Buzbán Gergely 60 kr., N. N. 20 kr., Nuridsán 20 kr., Sipos Géza 20 kr., Bereczki Mihály 40 kr., Técsi Lajos 40 kr., Orlovski Árpád 20 kr., Petrás Antal 40 kr., Tüzes Tódor 20 kr., Kolbai Dezső 20 kr., Nás Demeter 50 kr., özv. Szöcs Istvánné 50 kr., Bulbuk Bogdán 20 kr., Tadies István 20 kr., Urmánczi Gábor 50 kr., Deák György 20 kr., Lőrincz Lajos 40 kr., Lengyel Ödön 20 kr., Matusovszki Anna 20 kr., Pap József 40 kr., Orbán János 20 kr., Duha Kristóf 20 kr., Fogolyán Ti-

adar 50 kr., Klein Dávid 20 kr., X. X. 20 kr., Kolbai Károly 20 kr., Perinth Lukács 20 kr., Jakab Miklós 50 kr. — Feltöltöttek összege: 48 f. 20 kr. Szamosújvárt, 1898. január 18-án. *Kovács Akos*, mf. körlelkész.

Dr. Kovács Ödön mező-bándi szülőházának emléktáblával való megjelölése költségeinek fedezésére kolozsvári ev. ref. theol. fakultás kebelében, Ravasz Béla III. éves theol. ívén, adakoztak: Kenessey Béla theol. igazgatótanár 5 frt, Nagy Károly theol. tanár 3 frt, Molnár Albert theol. tanár 4 frt, Kecskeméthy István theol. tanár 3 forint, Ravasz Béla theol. 1 frt, Nagy Béla 20 kr., Müller Ede 25 kr., Szabó András 25 kr., Nagy Elemér 10 kr., Nagy Endre 20 kr., Jakabházi Dániel 30 kr., Váczy József 10 kr., Uray Sándor 20 kr., Magyary Árpád 20 kr., Lovass Aladár 40 kr., Beesek Imre 20 kr., Biró István 20 kr., Varga János 20 kr., Debreczeni Géza 20 kr., Tötös György 20 kr., Gulyás Lajos 20 kr., Szász József 20 kr., Teleki Endre 20 kr., Sramkó Lóránd 20 kr., Olyshatatlan név 10 kr., Varga Dezső 20 kr., Szakács Ferencz 30 kr., Zelles Lajos 20 kr., Görömbei Péter 50 kr., Szabó Árpád 10 kr., N. N. 20 kr., N. N. 30 krajczár, Darvai István 30 kr., Mészáros János 30 kr., Schenk Jakab 10 kr., Ferencz Miklós 20 kr., Tankó Béla 50 kr., Götz István 10 kr., Boér Károly 50 kr. Összesen: 23 frt 90 kr. — A bizottság nevében köszönettel átvettem s takarékpénztárba helyeztem. Mezőbándon, 1898. jan. 11. — *Ravasz János* ev. ref. esperes, biz. elnök.

Hálás köszönet. A vármezői ref. egyház javára, vármezői nagybirtokos urak: tek. Kethely István róm. kath. lelkész egy beeshold, Fülöp Albert izr. vall. fél beeshold, tek. Lőb Lajos izr. vallású fél beeshold, tek. Elekes Albert ref. vall. fél beeshold, tek. ifj. Bartha Sámuel ref. vall. fél beeshold földbirtokot kegyeskedtek adományozni, miből egyház a mult évben bevezett birtok tagosítás rendjén kilenez hold birtok tulajdonába jutott. — Midőn e példás egyházi életünkben elévülhetetlen tényőként egyházam a magam nevében hálás köszönetemet fejezem ki, elismeréssel kell kiemelnem azt, hogy a hitfelekezetiinkhöz nem tartozó kegyes adakozók, adományuk által szép bizonyítékát adták a felekezeti toleranciának, valamint ama meggyőződésünknek, miszerint egyházunk ez exponált helyen nemzeti érdekeket is szolgálni hivatott, hogy ennek is — erejéhez mérten — megfelelni törekszik. Ördögkút, 1898. január 19. *Kusztós Gyula*, ref. körlelkész.

Hivatalos rész.

78—1898.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebeleztetett *maros-ujvári* egyházközség *énekvezéri* állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom évi 300 frt, havi előleges részletekben, mely összegből 60 frt. lakbérilletmény. Kötelessége: a rendes énekvezéri és jegyzői teendők végzése; a ref. iskolakötelesek, ifjak és felnőttek egyházi életben való oktatása: temetési funkciók végzése 50—50 kr. stóla-díj mellett, a miből az átlagos évi jövedelem 20 frtot tesz.

Pályázati határidő 1898. évi február hó 19. napja. Kérvények nagytiszt. *Sándor János* esperes a fiához Miriszlóra (u. p. Nagy-Enyed) küldendők.

Kolozsvárt, 1898. január 24. *Szász Domokos*, erdélyi ev. ref. püspök.

70—1898.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebeleztetett *holt-marosi* ev. ref. egyházközség *kántor-tanítói* állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom 350 frt 17 kr., a melyből 50 frt. készpénz, a többi földjövedelem és terménykepe értéke, ezenkívül lakás kerttel és gazdasági épületek.

Pályázati határidő 1898. évi február hó 18. napja. Folyamodványok n. t. *Tavaszy József* esperes a fiához Magyar-Péterlakára (u. p. Szász-Régen) küldendők.

Kolozsvárt, 1898. jan. 20. *Szász Domokos*, erdélyi ev. ref. püspök.